

Kapadokya Üniversitesi

Lisansüstü Eğitim, Öğretim ve Araştırma Enstitüsü

Turizm Rehberliği Anabilim Dalı

Turist Rehberliği Bilim Dalı

**YEREL TOPLULUKLARIN AŞIRI TURİZME YÖNELİK
SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA KAPSAMINDAKİ
ALGILARI: KUŞADASI ÖRNEĞİ**

Seyfettin GÜZEL

Yüksek Lisans Tezi

Nevşehir, 2024

YEREL TOPLULUKLARIN AŞIRI TURİZME YÖNELİK SÜRDÜRÜLEBİLİR
KALKINMA KAPSAMINDAKİ ALGILARI: KUŞADASI ÖRNEĞİ

Seyfettin GÜZEL

Kapadokya Üniversitesi

Lisansüstü Eğitim, Öğretim ve Araştırma Enstitüsü

Turizm Rehberliği Anabilim Dalı

Turist Rehberliği Bilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

Nevşehir, 2024

TEŞEKKÜR

Tez yazımı sürecinde bana her zaman destek olan sevgili eşime teşekkür ederim. Görüşmelerim için bana destek olan katılımcılara ve öğrenim hayatım boyunca her zaman yanımda olan aileme teşekkürü borç bilirim. Özellikle danışman hocam **Dr. Öğr. Üyesi Ali YÜCE** ve bölüm başkanı **Dr. Öğr. Üyesi Duygu BORA**' ya ve bütün ders hocalarıma teşekkür ederim.

ÖZET

GÜZEL, Seyfettin. *Yerel Toplulukların Aşırı Turizme Yönelik Sürdürülebilir Kalkınma Kapsamındaki Algıları: Kuşadası Örneği*, Yüksek Lisans Tezi, Nevşehir, 2024.

Turist yoğunluğunun destinasyon kapasitesini aştığı bölgelerde aşırı turizm görülmektedir. Bu durum bölgede sürdürülen turizm faaliyetlerini tahrip ederken aynı zamanda bölge halkı için de yerel, ekonomik, sosyal, kültürel birçok istenmeyen faktör meydana getirmektedir. Turistik destinasyonun kalkınması ve turizm faaliyetlerinin sürdürülebilir hale getirilmesi için tüm bu olumsuz etkilerin minimum seviyeye getirilmesi, bölge kaynaklarının etkili yönetilmesi gerekmektedir. Kuşadası her yıl turizm sezonunda konuk ettiği çok sayıda turist sebebiyle bu bölgelerden biri olmaktadır. Ayrıca Kuşadası kruvaziyer turizmde Türkiye'nin en önde gelen kitle turizmi hareketini oluşturmaktadır.

Bu araştırmanın amacı aşırı turizme maruz kalan Kuşadası'nın sürdürülebilir kalkınma boyutlarını ortaya koymak ve yerel topluluğun aşırı turizme karşı dayanıklılığını incelemektir. Aşırı turizmden kaynaklanan sorunların tespiti ve çözüm yolları üzerinde durularak turizm literatüründe öncü bir kaynak meydana getirmektir. Nitel araştırma paradigmasının fenomenolojik yaklaşımı ele alınarak bu çalışmada yapılandırılmış derinlemesine görüşme, amaçlı örnekleme yöntemi ile Kuşadası bölgesinde yaşayan 10 katılımcıdan veri toplanmıştır. Bu çerçevede açık uçlu 19 sorunun bulunduğu görüşme soru formu veri toplama tekniği olarak kullanılmıştır. Veri analizi görüşmelerin deşifre edilmesi sonrasında klasik içerik analizi ile kategoriler çerçevesinde yorumlanmıştır. Araştırma sonucunda Kuşadası bölgesinde aşırı turizmin bulunduğu ve katılımcıların Kuşadası bölgesinde gerçekleştirilen turistik faaliyetleri yeterli bulmadığı tespit edilmiştir. Araştırma sonucu aynı zamanda Kuşadası'nda araştırma katılımcıları aşırı turizm faaliyetlerinin olumlu ve olumsuz yönlerini değerlendirirken olumlu olarak genellikle ekonomik katkı yönünü vurgulamışlardır. Ancak olumsuz yönler olumlu yönlere göre daha fazla sıralanmıştır. Görüşmeciler, Kuşadası bölgesinin yerel dayanıklılığının artırılmasında ve aşırı turizmin zararlarının önlenmesinde sorumlu kesimi ve çözüm önerilerini net bir şekilde ortaya koymuştur. Ayrıca, katılımcılar Kuşadası bölgesinde bulunan aşırı turizm faaliyetlerine olumsuz bir bakış açısı ile yaklaşmaktadır. Dolayısıyla çalışmada Kuşadası bölgesinde bulunan aşırı turizmin yönetilmesi ve sürdürülebilir kalkınmanın inşa edilmesi için bulgular ışığında çözüm önerileri ve stratejiler sıralanmıştır.

Anahtar Sözcükler: Aşırı Turizm, Dengesiz Turizm, Dayanıklılık, Sürdürülebilir Kalkınma

ABSTRACT

GÜZEL, Seyfettin. *Perceptions of Local Communities on Overtourism within the Scope of Sustainable Development: The Case of Kuşadası*, Master's Thesis, Nevşehir, 2024.

Overtourism is seen in regions where tourist density exceeds the destination capacity. While this situation destroys the tourism activities in the region, it also creates many undesirable local, economic, social and cultural factors for the local people. In order to develop the tourist destination and make tourism activities sustainable, all these negative impacts must be minimized and regional resources must be managed effectively. Kuşadası is one of these regions due to the large number of tourists it hosts every year during the tourism season. In addition, Kuşadası constitutes Turkey's leading mass tourism movement in cruise tourism.

The aim of this research is to reveal the sustainable development dimensions of Kuşadası, which is exposed to excessive tourism, and to examine the resilience of the local community against excessive tourism. It aims to create a leading source in tourism literature by focusing on the identification of problems arising from overtourism and their solutions. Taking the phenomenological approach of the qualitative research paradigm, data was collected from 10 participants living in the Kuşadası region by structured in-depth interview and purposeful sampling method in this study. In this context, an interview questionnaire with 19 open-ended questions was used as a data collection technique. Data analysis was interpreted within the framework of categories with classical content analysis after deciphering the interviews. As a result of the research, it was determined that there was excessive tourism in the Kuşadası region and the participants did not find the touristic activities in the Kuşadası region sufficient. As a result of the research, the research participants in Kuşadası generally emphasized the economic contribution aspect as positive while evaluating the positive and negative aspects of overtourism activities. However, the negative aspects outnumbered the positive aspects. The interviewees clearly presented the responsible parties and their solution suggestions in increasing the local resilience of the Kuşadası region and preventing the damages of excessive tourism. They also approach the excessive tourism activities in the Kuşadası region from a negative perspective. For this reason, in the study, solution suggestions and strategies are listed in the light of the findings to manage excessive tourism in the Kuşadası region and build sustainable development.

Key words: Overtourism, Unbalanced Tourism, Resilience, Sustainable Development

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY	i
YAYIMLAMA VE FİKRİ MÜLKİYET HAKLARI BEYANI	ii
ETİK BEYAN	iii
TEŞEKKÜR	iv
ÖZET	v
ABSTRACT	vi
İÇİNDEKİLER	vii
KISALTMALAR DİZİNİ	ix
TABLolar DİZİNİ	x
ŞEKİLLER DİZİNİ	xi
GRAFİKLER DİZİNİ	xii
GİRİŞ	1
1. BÖLÜM:	6
KAVRAMSAL ÇERÇEVE	6
1.1. DESTİNASYONLARDA AŞIRI TURİZM	6
1.1.1 Destinasyon Kavramı	6
1.1.1.1 Destinasyonların Özellikleri	8
1.1.1.2 Destinasyonların Sınıflandırması	8
1.1.2 Aşırı Turizm (Overtourism) Kavramı	9
1.1.3 Yerel Halkın Aşırı Turizme Dayanıklılığı	13
1.1.4 Aşırı Turizmi Yönetme Sorumluluğu	18
2. BÖLÜM	21
TURİZMDE SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA	21
2.1 SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA KAVRAMI	21
2.2 SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMANIN GELİŞİM SÜRECİ	22
2.3 SÜRDÜRÜLEBİLİR TURİZM FAALİYETİ	28
2.3.1 Sürdürülebilir Turizmin İlkeleri	29
2.3.2 Sürdürülebilir Turizmin Hedefleri	30
2.3.3 Sürdürülebilir Turizmin Boyutları	32
2.3.4 Sürdürülebilir Turizmde Paydaşlar	34
2.3.5 Sürdürülebilir Kalkınmayı Önleyen Faktörler	35
2.3.6 Sürdürülebilir Kalkınmada Farkındalık Yaratma	37

3. BÖLÜM	38
KUŞADASINDA AŞIRI TURİZME KARŞI YEREL TOPLULUKLARIN DAYANIKLILIĞI ve SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA.....	38
3.1 Kuşadası Bölgesinin Tarihsel ve Turistik Özelliği	38
3.2 Kuşadası'nda Aşırı Turizm Faaliyetleri ve Olumsuz Etkileri	41
3.3 ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ	43
3.4 ÖRNEKLEM.....	45
3.5 VERİ TOPLAMA ARACI.....	46
3.6 VERİLERİN TOPLANMASI.....	46
3.7 VERİLERİN ANALİZİ.....	47
4. BÖLÜM	48
BULGULAR.....	48
4.1. KATILIMCI DEMOGRAFİK BİLGİLERİ	48
4.2. TANIM TEMASI BULGULARI.....	50
4.3. AŞIRI TURİZM FAALİYETLERİ TEMASI BULGULARI.....	54
4.4. YEREL DAYANIKLILIK TEMASI BULGULARI	63
4.5. TURİZMDE SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA TEMASI BULGULARI.....	69
5. BÖLÜM: TARTIŞMA.....	70
KAYNAKÇA.....	90
SONUÇ	83
EK-1. ORJİNALLİK RAPORU.....	103
EK-2. ETİK KURUL İZİN FORMU.....	105
EK-3. DERİNLEMESİNE GÖRÜŞME SORULARI.....	106
ÖZGEÇMİŞ.....	109

KISALTMALAR DİZİNİ

AEP	: Akdeniz Eylem Planı
AET	: Avrupa Ekonomik Topluluğu
AIDS	: Acquired Immune Deficiency Syndrome
BM	: Birleşmiş Milletler
BKH	: Bin Yıl Kalkınma Hedefleri
COVID-19	: Corona Virus Disease-19
DMO	: Destination Management Organizations
DTÖ	: Dünya Ticaret Örgütü
HIV	: Human Immunodeficiency Virus
ICPD	: Uluslararası Nüfus Ve Kalkınma Konferansı
KUTO	: Kuşadası Ticaret Odası
KM	: Kilometre
M.Ö	: Milattan Önce
M.S	: Milattan Sonra
NFC	: Near Field Communication
STK	: Sivil Toplum Kuruluşu
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu
TDK	: Türk Dil Kurumu
UNESCO	:United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization
UNEP	: UN Environment Programme
UNWTO	: The United Nations World Tourism Organization
VB.	: Ve Benzeri
YÖK	: Yükseköğretim Kurulu

TABLOLAR DİZİNİ

Tablo 1. Sürdürülebilir kalkınma toplantıları.....	23
Tablo 2. Sürdürülebilir turizmin hedefleri	31
Tablo 3. Kuşadası yaş dağılımı	40
Tablo 4. Kuşadası yıllara göre ziyaretçi sayısı.....	41
Tablo 5. Derinlemesine görüşmede kullanılan tema ve kategoriler.....	47
Tablo 6. Katılımcı demografik bilgileri	48
Tablo 7. Tanım teması aşırı turizm kategorisine ilişkin bulgular	51
Tablo 8. Tanım teması sürdürülebilir turizm kategorisine ilişkin bulgular	52
Tablo 9. Tanım teması turizm faaliyetlerinin değerlendirilmesi kategorisine ilişkin bulgular	53
Tablo 10. Kuşadası'nda aşırı turizmin olumlu - olumsuz etkilerine ilişkin bulgular.....	55
Tablo 11. Katılımcıların aşırı turizme karşı bakış açıları kategorisine ilişkin bulgular..	57
Tablo 12. Yerel kültüre etkilere ilişkin bulgular	58
Tablo 13. Sosyal çevresel ekonomik değerlendirmeye ilişkin bulgular	60
Tablo 14. Yerel kaynaklara etki kategorisine ilişkin bulgular	62
Tablo 15. Dayanıklılığın artırılması kategorisine ilişkin bulgular	63
Tablo 16. Sorumlular kategorisi bulguları	65
Tablo 17. Yerel Halkın Katkıları kategorisi bulguları	67
Tablo 18. Sürdürülebilir kalkınma çalışmaları kategorisine ilişkin bulgular.....	69
Tablo 19. Kuşadası bölgesinde sürdürülebilir turizmin katkıları kategorisine ilişkin bulgular	70
Tablo 20. Kuşadası'nda Sürdürülebilir Turizm Aşırı Turizm İlişkisi kategorisine ilişkin bulgular	72
Tablo 21. Katılımcıların çözüm önerileri kategorisine ilişkin bulgular.....	73
Tablo 22. Sorunlarla başa çıkma stratejileri kategorisine ilişkin bulgular.....	76

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1. Aşırı turizm karşıtı protesto örneği	17
Şekil 2. Aşırı turizm karşıtı protesto örneği	18
Şekil 3. BM 2030'a kadar gerçekleştirilecek Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri	26
Şekil 4. Sürdürülebilir turizmin altın üçgeni	29
Şekil 5. Sürdürülebilir turizm boyutları	32
Şekil 6. Ekonomik ve çevresel boyutun etkileşimi	33
Şekil 7. Kuşadası bölgesinin tarihi gelişimi	38
Şekil 8. Kuşadası lokasyonu	39
Şekil 9. Kuşadası arazi kullanım değişimleri	42
Şekil 10. Katılımcıların aşırı turizm kavramına ilişkin tanımları	50
Şekil 11. Katılımcıların sürdürülebilir turizm kavramına ilişkin tanımları	51

GRAFİKLER DİZİNİ

Grafik 1.Katılımcıların yaş grafiği.....	49
Grafik 2. Katılımcıların eğitim seviyeleri	49

GİRİŞ

Turizm, insanların dünya genelinde gezmek, görmek, dinlenmek ve tanımak için yapılan faaliyetlerin tümüdür. Ayrıca döviz getirisi sağlayarak ekonomik kalkınmaya katkıda bulunan önemli bir endüstridir. Aşırı turizm ise turistik destinasyonların taşıma kapasitelerinin aşılmasıyla ortaya çıkan bir sorundur ve turizm paydaşlarından en çok yerli halk olumsuz etkilenirken turizmin diğer paydaşları da hoşnutsuzluk yaşayabilmektedir.

Aşırı turizmin yoğun olduğu bölgelerde doğal güzellikler, yaban hayatı, yeraltı kaynakları, yerel halk gibi pek çok unsurun zarar gördüğü bilinmektedir. Zarar görme neticesinde hem destinasyon hem de bölgede yaşayan halk turistler üzerinde olumsuz bir önyargı oluşturmaktadır (Kara ve diğerleri, 2020). Bilgiçli ve Yıldırğan'a (2022) göre bölge halkının doğal, psikolojik ve sosyal taşıma kapasitesinde meydana gelen aşım yerel halkın turist karşıtı eylemlerde bulunmasına sebebiyet vermektedir. Gerek yerel halkın gerekse destinasyonun turistik faaliyetleri nitelikli bir biçimde karşılayabilmesi ve bu faaliyetleri sürdürülebilirlik çerçevesinde devam ettirebilmeleri için bölgede bulunan kurum, kuruluş ve kişilere sorumluluklar yüklenmektedir. Özellikle hükümetlerin aşırı turizm faaliyetlerinin olumsuz yönlerini azaltmada büyük görevleri bulunmaktadır (Agyeiwaah, 2020). Bu sorumluluklar yerine getirilmediği takdirde destinasyon ve üzerinde bulunan turistler ile yerel halk memnuniyetsizlik yaşamaktadır. Turizmde sürdürülebilirlik uluslararası ve ulusal anlamda sağlanma çabası bulunan bir faktör olmaktadır. 1972 yılında gerçekleştirilen Stockholm Konferansı sonrası pek çok sürdürülebilir kalkınma planlaması, konferans ve geliştirme süreçleri yaşanmıştır (Gedik, 2020). Türkiye de turizmde sürdürülebilir kalkınmanın gerçekleştirilebilmesi için uluslararası alanda hazırlanan planlama ve gelişim süreçlerine katılmıştır.

Özellikle 1996 yılında Türkiye İstanbul Habitat II Konferansı'na ev sahipliği yapmıştır (Çayan ve Sat, 2022). Ayrıca aşırı turizmi konu edinen pek çok akademik çalışma da hazırlanmıştır. Türkiye'de aşırı turizmi konu alan yüksek lisans ve doktora tez çalışmaları incelendiğinde Yüksek Öğretim Kurulu Başkanlığı (YÖK) Tez Merkezi

resmi sitesi üzerinden aşırı turizm anahtar kelimesi ile yapılan taramada toplamda 7 adet çalışmaya erişilmektedir. Bu çalışmalardan 5'i yüksek lisans 2'si doktora tezi olmaktadır. Araştırma kapsamında yerli ve yabancı çalışmalardan en güncel olan ilk 5 çalışma incelenmiştir. Uluslararası akademik çalışmalara erişmek için Web Of Science veri tabanında over tourism anahtar kelimesi taranmıştır. Veri tabanından en fazla atıf alan ilk 5 çalışmaya erişilmiştir.

Çağla Alımanoğlu 2023 yılında “Turizmde postmodern tüketim kültürünün cittaslow destinasyonlar üzerindeki etkisi: Ege Bölgesi örneği” adını verdiği doktora çalışmasında aşırı turizmin etkilediği Ege bölgesinden 4 şehri cittaslow şehir anlayışı çerçevesinde yerel halk ve turistlerle derinlemesine görüşmeler yapmıştır. Aynı yıl (2023) Neriman Civan “Yakınlaşma hakkı: Şehrin ürün hali ve turizmin yapısal eleştirisi” adlı yüksek lisans çalışmasını hazırlamıştır. Yazar aşırı turizmi Barselona, Mayorka ve Venedik şehirleri çerçevesinde ele alarak aşırı turizmin kentleri metalaştırma faaliyetini incelemiştir.

2022 yılında Ayşe Kandemir “Eskişehir Odunpazarı Bölgesi'nin Sanat Aracılığıyla Mutenalaştırılması” adlı yüksek lisans tez çalışmasını kaleme almıştır. Çalışmada Eskişehir aşırı turizm bağlamında incelenmiş ve derinlemesine görüşme yöntemi kullanılmıştır. Elanur Mutlu “Doğu Karadeniz'deki Doğal Turistik Alanlarda Aşırı Turizm Sorunu: Ayder ve Uzungöl Örnekleri” adını verdiği yüksek lisans çalışmasını 2021'de hazırlamıştır. Yazar Mutlu, Uzungöl ve Ayder destinasyonlarını aşırı turizm çerçevesinde incelemiş ve derinlemesine görüşme yöntemi ile bölgeyi değerlendirmiştir. Koray Genç “İstanbul'da Aşırı Turizm: Sivil Toplum Kuruluşları Görüşleri Üzerinden Yorumsayıcı Ve Karşılaştırmalı Bir Araştırma” adını verdiği doktora çalışmasının 2020'de hazırlamış ve İstanbul'un yaşadığı aşırı turizm sorununu derinlemesine görüşme yöntemi ile incelemiştir. Web Of Science üzerinden gerçekleştirilen taramada 120 adet çalışma tespit edilmiştir.

Bu çalışmalardan en fazla referans gösterilen ilk 5 araştırma incelendiğinde Higgins-Desbiolles, 2020'de “The “war over tourism”: Challenges to sustainable tourism in the tourism academy after COVID-19” adını verdiği çalışmada Covid-19 salgını sonrası meydana gelen turistik faaliyetleri aşırı turizm çerçevesinde ele almıştır. Heidi Elisabeth Megerle, 2021'de “Calcerous Tufa as Invaluable Geotopes Endangered by (Over-)Tourism: A Case Study in the UNESCO Global Geopark Swabian Alb,

Germany”, adını verdiği eserde tuf yer şekillerinin aşırı turizm sebebiyle tahrip edilmesini görseller kullanarak açıklamıştır. Piotr Zmyslony ve diğeri (2020) “Sharing Economy and Sustainability of Urban Destinations in the (Over) Tourism Context: The Social Capital Theory Perspective” adını verdikleri çalışmalarında aşırı turizmin ekonomik yönünü ve sürdürülebilirlik ilişkilerini incelemişlerdir. Elizabeth Agyeiwaah 2020’de “Over-Tourism And Sustainable Consumption Of Resources Through Sharing: The Role Of Government” adını verdiği eserde hükümetlerin aşırı turizm üzerindeki rolünü ve sorumluluklarını literatür çalışması ile açıklamıştır. Jen Jacobsen ve diğeri (2019) “Hotspot Crowding And Over-Tourism: Antecedents Of Destination Attractiveness” adlı eserinde aşırı turizm destinasyonlarındaki olumlu, olumsuz tutumları yerel halkın görüşleri çerçevesinde açıklamıştır.

Mevcut literatürde taşıma kapasitesiyle ilgili sorunların ele alındığı bu çalışmalara makro düzeyde çok az yer verilirken; destinasyonların dayanıklılığı, yerel toplumların turizmle ilgili algı, tutum ve yargılarına dair çalışmalara mikro ölçekte yeterince değinilmediği görülmüştür. Özellikle, iç ve dış turizmin en önemli destinasyonlarından biri haline gelen Aydın iline bağlı Kuşadası beldesi başta olmak üzere, taşıma kapasitesi sorunlarıyla ilgili literatürde hiç yer verilmediği tespit edilmiştir. Literatürde overtourism çok sayıda araştırmacılar tarafından kullanılan bir kavram olsa da bunun yerine imbalanced tourism kavramı da sıkça kullanılmaya başlanılmıştır. Imbalanced tourism ya da dengesiz turizm olarak tanımlanan bu kavram turistik destinasyonlarda meydana gelen dengesizliğe işaret etmektedir. Dengesiz turizm turistik bir bölgeye yığılma anlamı bulundurmaktadır. Bu sebeple birçok sorun meydana gelebilmektedir (Gülbahar, 2009). Araştırmada Kuşadası bölgesinin aşırı turizm faaliyetleri incelenmiş ve çalışma bu çerçevede inşa edilmiştir.

Kuşadası, tarihsel ve doğal güzellikleri, limanı ve turistik aktiviteleri ile Türkiye'nin önemli turistik destinasyonlarından biridir. Bu araştırmanın konusu Kuşadası'ndaki aşırı turizme karşı yerel toplulukların dayanıklılığının saptanması ve sürdürülebilir kalkınma için çözüm önerilerinin ortaya konulmasıdır. Çalışmada yerel halkın aşırı turizmden nasıl etkilendiği ve sürdürülebilir kalkınmanın gelişmesi için neler yapılabileceği incelenmektedir.

Araştırmada özellikle Aydın iline bağlı Kuşadası beldesinde bulunan aşırı turizmin olumsuz yönlerinin somut hale getirilmesi, bu sorunlar için sorumlu kişilerin saptanması, ilgililerin ve yöre halkının aşırı turizm hakkındaki bilinçliliğinin artırılması, çözüm önerilerinin sunulması neticesinde sürdürülebilir turizmin korunması, geliştirilmesi, sonraki kuşaklara aktarılması için katkı sağlamaktadır. Böylece araştırmanın bölgede turistik faaliyetlerin sürdürülebilmesi, zararların en aza indirilebilmesi adına aşırı turizm bulunan diğer destinasyonlara da örnek teşkil etmektedir.

Bu araştırmanın amacı aşırı turizme maruz kalan Kuşadası'nın sürdürülebilir kalkınma boyutlarını ortaya koymak ve yerel topluluğun aşırı turizme karşı dayanıklılığını incelemektir. Aşırı turizmden kaynaklanan sorunların tespiti ve çözüm yolları üzerinde durularak turizm literatüründe öncü bir kaynak meydana getirmektir.

Bu çalışma aşırı turizme maruz kalan yerel toplulukların dayanıklılığını ve sürdürülebilir kalkınma faaliyetlerini Aydın iline bağlı Kuşadası örneği üzerinden ele almaktadır. Araştırma Türkiye'nin kruvaziyer turizmin lideri durumundaki Kuşadası yöresinde yaşanan kitlesel turizmin neden olduğu aşırı turizm faaliyeti derinlemesine görüşme yöntemi ile incelenmektedir. Nitel araştırma paradigmasının fenomonolojik yaklaşımı ele alınan bu çalışmada yapılandırılmış görüşme ile katılımcılardan veri toplanmıştır. Veri analizi görüşmelerin deşifre edilmesi sonrasında klasik içerik analizi ile kategoriler çerçevesinde yorumlanmıştır.

Araştırma soruları;

1. Kuşadası'ndaki aşırı turizmin zararlarının önlenmesi için ne gibi çalışmalar yürütülebilir ve kimler sorumluluk almalıdır?
2. Kuşadası'nda sürdürülebilir kalkınmanın gerçekleştirilebilmesi için yerel halkın katkıları neler olabilir ve yerel dayanıklılık için neler yapılabilir?
3. Kuşadası cemiyetinin ferdi olarak turizmle ilişkili sorunlarla başa çıkma stratejileri nelerdir? Bu stratejilerin sürdürülebilir kalkınma hedeflerine nasıl katkı sağlayabilir?

Nitel araştırmalardan fenomenoloji deseni bulunduran araştırmada derinlemesine görüşme yöntemi ile veri toplama tekniğinde 19 soru bulunan yapılandırılmış görüşme

formu kullanılmıştır. Amaçlı örnekleme yöntemi ile örnekleme belirlenen araştırmada kruvaziyer turizmde öncü bir nitelik bulduran Aydın ilinin Kuşadası beldesinde yaşayan 5 kadın 5 erkek 10 katılımcı ile derinlemesine görüşme yapılmıştır. Araştırmanın ilk bölümü genel bir giriş içermektedir. İkinci bölüm destinasyon ve aşırı turizm kavramlarının tanımlandığı, destinasyon özelliklerinin sınıflandırmasının yer aldığı bölüm olmaktadır. Ayrıca aşırı turizmi ortaya çıkaran faktörler, yerel halkın dayanıklılığı, aşırı turizmin olumlu olumsuz sonuçları, bu sonuçlara karşı oluşturulan eylemlerin tanıtılması ve bölge halkına, yerel yönetime düşen sorumluluklar ikinci bölümü oluşturan kavramsal çerçeve olmaktadır. İkinci bölümün alt başlıklarında sürdürülebilir kalkınma faaliyetleri de bulunmaktadır. Bu faaliyetlerin ilkeleri, hedefleri, boyutları ile birlikte sürdürülebilir kalkınmanın önündeki engeller; sürdürülebilir kalkınmanın farkındalığının oluşturulması ikinci bölümü oluşturmaktadır. Aşırı turizme maruz kalan Kuşadası bölgesinin tarihi, coğrafik, ekolojik ve turistik özelliklerinin tanıtılması, bölgedeki sürdürülebilir turizm faaliyetlerinin değerlendirilmesi ve aşırı turizme karşı alınabilecek önlemler de bu bölümde yer almaktadır. Üçüncü bölüm araştırmanın yöntem kısmı olup araştırma tasarımı konu, amaç, evren, örneklem, veri toplama tekniği gibi metodolojik veriler yer almaktadır. Dördüncü bölüm ise bulguların yer aldığı bölüm olmaktadır.

Araştırma bulgularından elde edilen verilere göre Kuşadası bölgesinde aşırı turizmin var olduğu görülmektedir. Katılımcılar, Kuşadası bölgesinde gerçekleştirilen turistik faaliyetleri yeterli bulmadıklarını belirtmektedir. Ayrıca katılımcılar bölgede turizmde sürdürülebilir kalkınma çalışmalarının yetersiz olduğuna değinerek konuya ilişkin sorumluları başta merkezi yönetim, yerel yönetim kuruluşları ve turizm işletmeleri çerçevesinde değerlendirmektedir. Araştırma sonucu aynı zamanda Kuşadası'nda yerel halkın aşırı turizmden olumlu etkilendiği gibi büyük oranda olumsuz etkilendiğini göstermektedir. Araştırmada aşırı turizmin sürdürülebilir kalkınma haline getirilebilmesi ve yerel halk dayanıklılığının artırılması için birçok strateji ve öneride bulunmaktadır.

1. BÖLÜM:

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

1.1. DESTİNASYONLARDA AŞIRI TURİZM

Aşırı turizm, turistik destinasyonların taşıma kapasitelerinin aşılmasıyla ortaya çıkan bir sorundur ve hem yerel halkı hem de turistleri olumsuz etkiler. Bu durum, turistik bölgelerin altyapısını zorlar, çevresel kaynakları tüketir, kültürel değerleri tehdit eder ve genel olarak turizm deneyimini olumsuz etkiler. Aşırı turizmin bir sonucu olarak, turistik bölgelerde yaşayan yerel halk, artan kalabalık ve yoğunluk nedeniyle rahatsızlık hissedebilir. Yerel kültür ve gelenekler de turist akınından olumsuz etkilenebilir ve zamanla deforme olabilir. Ayrıca, aşırı turizm çevresel sorunlara da yol açabilir; doğal alanlar tahrip olabilir, çöplerin ve kirliliğin artmasıyla ekosistemler zarar görebilir (Çam ve Çelik, 2022).

Turistler de aşırı turizmden etkilenir. Kalabalık ve yoğunluk, tatil deneyimini olumsuz yönde etkileyebilir, huzur arayışıyla gittikleri yerde gürültü ve karmaşa ile karşılaşabilirler. Ayrıca, yerel kültür ve doğal güzelliklerin bozulmuş olması turistleri hayal kırıklığına uğratabilir. Bu nedenle, sürdürülebilir turizm uygulamaları ve yönetim stratejileri geliştirilerek aşırı turizmin etkileri azaltılabilir. Bu, turistik destinasyonların taşıma kapasitelerini belirlemek, ziyaretçi akışını yönetmek, çevresel korumayı sağlamak ve yerel kültürlerin sürdürülebilirliğini desteklemek gibi çeşitli önlemleri içerebilir. Bu şekilde, turizm sektörü hem yerel topluluklar hem de ziyaretçiler için daha olumlu bir deneyim sunabilir. Destinasyonların gelişmesi ve kalkınmasında etkili olan turizm faaliyeti yoğun ve aşırı bir hale geldiği zaman bölgeye olumsuz etkileri olabilmektedir. Bunların açıklanması için öncelikle destinasyon kavramının tanımlanması gerekmektedir.

1.1.1 Destinasyon Kavramı

Fransızca kökenli destinasyon kavramı Türk Dil Kurumu tarafından “varılacak olan yer” anlamı taşımaktadır (TDK, 2023). Kavram aynı zamanda turistlerin bulunduğu bölge, çekim yeri, turistik alan olarak da tanımlanabilmektedir (Yerlikaya, 2023). Tatil beldesi ya da tatil yeri anlamı da bulduran destinasyonlar turizm faktörü

için önemli alanlardır (Prideux, 2007). Bir bölgenin turistik destinasyon olarak tanımlanabilmesi için bazı özellikler bulundurması gerekmektedir. Bunlar çekicilik, tesis ve olanaklar, ulaşılabilirlik, destek hizmetleri, etkinlikler şeklinde sıralanmaktadır (Fişenk, 2023).

Çekicilik unsuru bir destinasyonun turistleri kendine çekecek özellikleri bulundurması anlamına gelmektedir. Destinasyonların kalkınması için bu çekicilik unsurlarını en etkin şekilde kullanması beklenmektedir. Ayrıca tüm dünyada destinasyonların çekiciliği artırmak için rekabete giriştiği görülmektedir. Bir destinasyonun turist ihtiyacını, beklentisini ve isteklerini karşılar nitelikte olması destinasyonun çekicilik özelliğini artırmaktadır (Ercan, 2020). Çekicilik unsuru iki şekilde inşa edilmektedir: İtici faktörler ve çekici faktörler inşa sürecinde etkili faktörler olmaktadır. İtici faktörlerin bir kişiyi turizm seyahati yapmaya teşvik eden faktörler olduğu bilinmektedir. İtici faktörler; kaçış, sosyalleşme, rahatlama, yenilik, ego tatmini, prestij kazanma, bilgi arayışı, aile ve arkadaşlarla birliktelik, gezme, dinlenme, kültürlenme ve macera yaşama olarak sıralanmaktadır (Karasakal ve Dursun, 2018). Çekici faktörler ise doğal güzellikler, tarihi bölgeler, konaklama alanları, festivaller, yerel yiyecekler, yerli etkinlikler, hobi alanları çekicilik faktörleri olarak sıralanmaktadır (Demir, 2010). Bunun dışında çeşitli yerel kültürler, yerli toplumun olumlu tutum ve davranışlarının da bir turizm destinasyonuna çekicilik sağlayabileceği düşünülmektedir.

Tesis ve olanaklar unsurunda bir turistik destinasyonun turistleri konaklama seçenekleri yer almaktadır. Bu seçeneklerin fazlalığının destinasyon çekiciliğini artıracaklarını söylemek mümkündür. Bu tesisler oteller, misafirhaneler, pansiyonlar, tatil köyleri, bungalov evleri, karavanlar ve çadırlar olabilmektedir (Okuyucu ve Akgış, 2016). Ulaşılabilirlik unsuru turistik faaliyetlere kolaylıkla ulaşmayı işaret etmektedir. Kolaylık gerek alt yapı temini, gerekse ekonomik olarak ulaşabilmeyi temsil etmektedir. Ayrıca iletişim bakımından ulaşma faktörünü de içermektedir. Ulaşılabilirlik unsuru var olan olanaklara ulaşma anlamı da içermektedir. Böylece turistler ulaşılabilirlik unsuru daha kolay bulunan işletmeleri çekici bulabilmektedir (Baş ve Ulama, 2014). Destek Hizmetler unsuru turistlerin ihtiyaçlarının karşılanması için temin edilen pazarlama girişimleri olmaktadır (Gedik, 2021). Örneğin banka, hastane, telekomünikasyon şirketleri bu çerçevede değerlendirilebilmektedir.

Etkinliklerin turist çekme ve olumlu etkiler bırakma açısından turizm destinasyonlarına rağbeti arttırdığı düşünülmektedir. Bir turizm destinasyonunun, doğal, kültürel, tarihi ve estetik etkenlerin yanında özellikle yerel ve kültürel etkinliklerin düzenlenmesi turistleri cezbediyor ve destinasyonunun çekiciliğini arttırmaktadır (Can, 2015). Turizm destinasyonlarının en önemli turizm paydaşlarından olan yöre halkının kendi kültürünü yansıtan özgün bir etkinlik sunarken de turistlere karşı olan sempatisini de göstermiş olmaktadır. Bu tür olumlu sempatik yaklaşımlar turistlerin üzerinde olumlu etkiler bırakarak destinasyonun çekiciliğine katkı sağladığı düşünülmektedir.

1.1.1.1 Destinasyonların Özellikleri

Destinasyonlar turist çekme nitelikleri bakımından birbirinden farklı özellikler içerebilmektedir. En belirgin özellikler şu şekilde ifade edilmektedir (Güneş, 2021);

- Belirli bir bölge ve coğrafi sınır bulundurmak,
- Ziyaretçiler için konaklama imkanı sunmak,
- Ulaşım, yiyecek – içecek ve eğlence sektörlerine akın bulunmak,
- Turistik pazarlama faaliyetleri içermek,
- Yapılandırılmış düzen bulunduran bir imaj,
- Ziyaretçilerin zihninde bir görüntü oluşturma,
- Turistik paydaşların bulunduğu bir alan.

Destinasyonların özelliklerinin yanında bu bölgelerin içerdiği nitelikler bakımından farklı sınıflandırmalar da yapılmıştır. Bu sınıflandırmalar sınıflandırma yapanlara göre değişmektedir.

1.1.1.2 Destinasyonların Sınıflandırması

Destinasyonlar içerdikleri özellikler bakımından birbirinden farklı sınıflandırmalara ayrılmaktadır. Bu sınıflandırmalarda en önemli belirleyici etmenler sosyo-kültürel, ekonomik, psikolojik faktörlere ek olarak politik etkenler olarak bilinmektedir. 1997 yılında Faulkner ve Tideswell ilk sınıflandırmayı İç ve Dış boyutlar olmak üzere iki farklı biçimde yapmıştır. 2000 yılında Buhalis Kentsel, Dağ, Otantik, Egzotik, Sahil, Kırsal olmak üzere altı farklı sınıfa ayırmıştır. Lew ve McKerche 2002 yılında Tek, Dolaşım, Çıkış, Geçişli, Merkez olarak beş şekilde sınıflandırmıştır. Türkay ise 2014 yılında bu sınıflandırmayı Şehir, Sualtı, Uzay, Kırsal Alan, Korunan

Alan, Sayfiye Alan, Dağ olarak yedi biçimde yapmıştır. Bayraktaroğlu da 2019’da destinasyon sınıflandırması için Yapıları, Turizm Türler, Fiziksel Büyüklükleri, Mekânsal Özellikleri olarak dört farklı kategori hazırlamıştır (Akyol ve Zengin, 2020).

Destinasyon sınıflandırmaları destinasyonların özellikleri doğrultusunda farklılık gösterirken aynı zamanda destinasyonları ziyaret eden turistlerin sayısı da bu sınıflandırmada önemli olabilmektedir. Bu sayının aşırı yoğun olduğu bölgelere aşırı turizm bölgesi adı verilmektedir. Aşırı turizm bölgesi olan destinasyonların etkilerinin incelenmesi araştırma için önem taşımaktadır. Bu sebeple aşırı turizm kavramı ve bu duruma etki eden faktörlerin incelenmesi gerekmektedir.

1.1.2 Aşırı Turizm (Overtourism) Kavramı

Aşırı kelimesi Türk Dil Kurumu tarafından “dayanılabilen durumdan çok daha fazlası, taşkın ve şiddetli” olarak tanımlanmaktadır (TDK, 2023). Aşırı turizm ise turistik destinasyonlara ziyarete gelen turist sayısının yoğunluğunu temsil etmektedir. Bu yoğunluk aynı zamanda “ölçsüz turizm” adıyla da anılmaktadır. Son dönemlerde aşırı sayıda turiste maruz kalan bölgeler bu isimle tanımlanmakta ve yöre halklarının istemediği fiziki, ekonomik, sosyo-kültürel etkilerin ortaya çıktığı görülmektedir (Çolak, Kiper ve Batman, 2020). Çam ve Çelik’e (2022) göre ise aşırı turizm yöre halkının var olan düzenini bozan ve gelen turistlere karşı kin ve nefret duyguları açığa çıkaran bir turizm hareketi olmaktadır. Bilgiçli ve Yıldırğan’ a (2022) göre de aşırı turizm kavramı son yıllarda yeni bir fenomen olarak yoğun gözlemlenen bir turizm sorunu şeklinde tanımlanmaktadır. Kavramın tanımı kişiden kişiye değişmekle birlikte aşırı turizme sebep olan belirli faktörler de bulunmaktadır. Aşırı turizmin meydana getirdiği sorunların tanımlanmasında bu faktörler büyük önem taşımaktadır.

1.1.2.1 Aşırı Turizmi Ortaya Çıkaran Faktörler

Bir destinasyonda aşırı turizmin ortaya çıkmasına etki eden faktörler bulunmaktadır. Özellikle ekonomik kalkınma, dijital ve alt yapısal gelişmeler aşırı turizmin meydana gelmesinde aktif rol oynamaktadır. Ekonomik gelişme ile birlikte dünyayı öğrenmek ve görmek isteyen bireyler bu isteklerini gerçekleştirme imkanı bularak farklı bölgeleri turistik ziyarete gitmektedir. Böylece turistik bölgelerde yoğun bir ziyaret yaşanarak aşırı turizm sorunu ortaya çıkmaktadır. Dijital teknolojilerin gelişmesi de aşırı turizme etki eden faktörlerden olmaktadır (Mutlu, 2021).

Turizm sektöründeki çeşitlenme ile birlikte altyapı ve ulaşım seçeneklerinin de artmış olması aşırı turizmin ortaya çıkmasına neden olan faktörler arasında yer almaktadır. Turistik bölgelerdeki ihtiyaç karşılama potansiyelinin artması ve bölgedeki işletmelerin çoğalması turistlerin turistik bölgeye seyahat etme isteğini artırmaktadır. Geleneksel turizm faaliyetlerinde bölge yönetimlerinin yalnızca kalkınma politikalarını göz önünde bulundurarak turist akışını artırmaya çalışması sonucunda aşırı turizm ortaya çıkmaktadır. Turistik bölgeye inşa edilen konaklama çeşitliliği bölgeyi daha cazip hale getirerek çok sayıda turist bölgeye akın etmesine neden olmaktadır (Genç, 2020).

Aşırı turizm turistik bölgedeki yaşam kalitesinin seviyesine göre de yoğunluk göstermektedir. Bir turistik bölgede etkinlik sayısının artışı turist sayısında da artış meydana getirmektedir. Etkinliklerin dünya çapında gerçekleştirilmesi ve küreselleşme de aşırı turizmin meydana gelmesine yol açan sebeplerden bazılarıdır (Alımanoğlu, 2023). Söz konusu sebepler turistik bölge için bazı sonuçlar meydana getirmektedir. Bu sonuçların incelenmesi aşırı turizmin yol açtığı etkileri açıklamak için önemli görülmektedir.

1.1.2.2 Aşırı Turizmin Sonuçları

Destinasyon üzerinde aşırı turizm; bölgenin coğrafik, ekonomik, sosyal, kültürel yapısında büyük oranda değişim meydana getirmektedir. Bu değişim bölgede alınan önlem ve kalkınma çalışmalarına göre etki oranını farklılaştırmaktadır. Aşırı turizmin sonuçları bölgeye göre farklılık göstermektedir. Bu sonuçlar olumlu olabileceği gibi olumsuz da olabilmektedir. Örneğin; aşırı turizm, farklı kültürler arasında etkileşimi teşvik edebilir ve kültürel anlayışı artırabilir. Turistlerin farklı kültürlere maruz kalarak yerel halkla etkileşime girmesi, o yöreye ait turistlerin önyargılarını azaltabilir. Bunun yanı sıra aşırı turizm, turistik destinasyonlara gelen ziyaretçi sayısının artmasıyla ekonomik büyümeye de katkıda bulunabilir. Turizm sektöründe istihdamın artması ve işletmelerin büyümesi ile ekonomik olarak olumlu anlamda sonuçlar doğurur.

1.1.2.3 Olumlu Sonuçlar

Aşırı turizm ile bir destinasyona yoğun turist akışının sağlanması bölgede ekonomik anlamda pek çok gelişmenin yaşanmasını sağlamaktadır. Bunlardan ilki turist akışıyla birlikte gerçekleşen döviz ve gelir kaynağı artışı olmaktadır. Aynı zamanda hastane, otel, kafe, banka, restoran gibi işletme sayısındaki artışla birlikte istihdam

olanağı da meydana gelmektedir. Bölgeye gelen turist sayısı ülke genelinde yatırımcı potansiyelinin destinasyona çekilmesini sağlamaktadır (Günel, 2011). Aşırı turizm faaliyetleri bir destinasyonunda bölgesel kalkınmayı da büyük oranda etkilemektedir. Bölgenin ekonomik anlamda büyümesine paralel olarak kişi başına düşen milli hasılda da büyüme meydana gelmektedir. Ülke ekonomisine katkı sağlanırken bölgenin diğer sektörlerinin de büyümesine imkan tanımaktadır. Turist sayısındaki artış ulaşım, konaklama vb. altyapı hizmetlerinde gelişme sağlamasına katkı sunmaktadır (Çeken, 2008).

Aşırı turizm faaliyetinin olumlu sonuçlarından biri de yoğun turist akışı bulunan bölgenin küresel çapta tanınırlık oranının artması olmaktadır. Küresel pazarda tanınan turistik bölge içinde bulundurduğu doğal, mimari, kültürel, estetik ve tarihi güzelliklerin tüm dünya tarafından fark edilmesini sağlamaktadır (Baykan ve Uygur, 2007). Böylece turizmin bu olumlu etkilerinin sonucu olarak turistik bölge daha fazla turisti destinasyona çekebilmektedir. Turistik bölge daha cazip hale gelebilmekte dolayısıyla ekonomik, sosyal ve kültürel açılardan pozitif gelişme sağlamaktadır. Aşırı turizm faaliyetinin olumlu etkileri kadar olumsuz etkileri de bulunmaktadır. Olumsuz etkiler genellikle toplumun, doğal kaynakların ve yerel ekonominin etkilendiği faktörler olmaktadır. Ancak bu etkiler belirli çalışmalarla azaltılabilmektedir. Bölgede meydana gelen ve istenmeyen durumların belirtilmesi için olumsuz sonuçlara değinmek gerekmektedir.

1.1.2.4 Olumsuz Sonuçlar

Genel olarak turizmin birçok yararı bulunmaktadır. Ancak boyutu aşırı turizme dönüşünce olumlu sonuçları ile birlikte birçok olumsuz sonuç da ortaya çıkabilmektedir. Olumsuz sonuçların başında turistik bölgenin bulundurduğu doğal çevrenin tahrip edilmesi gelmektedir. Yoğun turist kabul eden bir bölge içerisinde bulundurduğu doğal güzelliklerin kaybedilmesine neden olmaktadır. Çevre kirliliği, var olan kaynakların azalması, su kirliliği, hava kirliliği, gürültü kirliliği, doğal çevrede yapılaşma tehdidi de aşırı turizmden kaynaklanan çevresel zararlardan olmaktadır. Tarihi yapıların zarar görmesi, bölgenin estetik yapısının bozulması, yer altı ve yer üstü doğal güzelliklerinin zarar görmesi çevreye yönelik aşırı turizmin olumsuz etkilerinden olarak görülmektedir (Uğur, 2020).

Aşırı turizm ayrıca bölgenin sosyo-kültürel yapısının da zarar görmesine neden olmaktadır. Gelenek ve göreneklerin farklılığı, yöre halkı ile turistler arasında direkt ya da dolaylı olarak olumsuz etkiler bıraktığı ve bu olumsuz etkilerin halk ile ziyaretçiler arasında bazen memnuniyetsizlik ve hoşnutsuzluk oluşturduğu bilinmektedir. Turizm destinasyonlarına gelen ziyaretçilerle yerel kişiler arasında duygusal yaklaşımlar olabilmektedir ve bu yaklaşımlar sonucu evlilikler oluşabilmektedir. Ancak bu evlilikler uzun sürmemekte ve istenmeyen sonuçlar ortaya çıkarmaktadır (Özel, 2014). Kitlesel turizmin neden olduğu aşırı turizm, bir turizm destinasyonuna olumlu etkileri olmasının yanı sıra turist taşıma kapasitesinin aşılmasına ve olumsuz sonuçların ortaya çıkmasına da neden olabilmektedir. Farklı kültürlerin destinasyonda bir araya gelmesi ve kültürel temaslarda bulunması turistik bölgede yaşayan halkın kültürel anlamda farklılık yaşamasına ve değişime uğramasına neden olmaktadır. Hayranlık uyandıran kültürlerle birlikte davranış değişiklikleri meydana gelebilmektedir. Kendi kültürel değerlerini muhafaza etmeme ve ötekileştirme sorunu ortaya çıkabilmektedir. Gelenek ve göreneklerin yerini ekonomik çıkarlar alabilmektedir. Diğer kültürlerden bilinçsiz bir şekilde etkilenme olabilmektedir (Türkay ve Kayıkçı, 2018). Böylece bölge halkının sosyo - kültürel değerlerinin tahrip edildiği düşünülmektedir.

Aşırı turizm faaliyetleri destinasyonun altyapı işleyişinde çeşitli aksamalar meydana getirebilmektedir. Bölge halkının sahip olduğu altyapı hizmetleri aşırı turizme bağlı olarak gelen turist sayısına yeterli olmayabilmekte, böylece fazlalaştırma ya da yenileme ihtiyacı doğmaktadır. Bu durum bölge halkının yetersiz altyapı hizmetlerine maruz kalmasına ve günlük yaşamı aksatan sonuçların oluşmasına neden olmaktadır. Altyapı hizmetlerinin turist çeken bölgelere kaydırılması ve yerel halkın bazı hizmetlerden mahrum kalması da aşırı turizmin meydana getirdiği altyapı sorunlarından olmaktadır (Türkay ve Saraç, 2019). Aşırı turizm, yoğun kalabalığa bağlı olarak destinasyonlarda sağlık sorunları da ortaya çıkarabilmektedir. Yoğun ses, hava kirliliği, su kirliliği bulunan bölgelerde yerel halk hastalıklarla karşı karşıya gelebilmektedir. Bulaşıcı hastalıklar aşırı turizm sebebi ile daha hızlı yayılabilmektedir. Aynı zamanda bölgelerde bulunan sağlık kuruluşları sayısındaki yetersizlik de bölge halkının tedavi olamayıp sağlık sorunları yaşamasına neden olabilmektedir (Çam ve Çelik, 2022). Ayrıca Türkiye'nin sağlık turizminde küresel anlamda öncü bir ülke olması sebebiyle herhangi bir aşırı turizm destinasyonunda Türkiye'de görülmeyen hastalıkların da

meydana gelebildiğini söylemek mümkündür. Aşırı turizm yaşayan destinasyonların olumsuz sonuçları devamlı olarak artmaktadır. Bu sorunlar gerek halkın gerekse yaşanan destinasyonun sahip olduğu özelliklere büyük oranda sosyal, ekonomik ve kültürel olarak olumsuz bir şekilde etki etmektedir. Aşırı turizm barındıran bölgelerin daha ayrıntılı tanımlanabilmesi için bu destinasyonların nereler olduğunun belirlenmesi önemli görülmektedir.

1.1.2.5 Aşırı Turizm Olgusunu Yaşayan Destinasyonlar

Aşırı turizm sorunu özellikle son yıllarda tüm dünyanın yaşadığı ve çözüm üretmek için çabaladığı bir problem olarak görülmektedir. Paris, New York, Dubai, Barselona, Venedik gibi şehirlerde yaşanan aşırı turist yoğunluğu aşırı turizm sorununu ortaya çıkarmaktadır. Avrupa'nın dışında ise Tayland, Maya Körfezi, Boracay, Filipinler aşırı turizme maruz kalmaktadır (Phi, 2020). Güney Kore'de Seul aşırı turizmde trafik akışının düzenlenmesi ve turistlerin toplu taşımaya yönlendirilmesi amacıyla ülke genelinde tüm toplu taşıma araçlarında kullanılabilen bir kart oluşturmuştur (Göl ve Ediz, 2019). ABD'de de turistlerin para ve alışverişlerde sorun yaşamaması ve işletmelerde yoğunluğun azalması amacıyla NFC teknolojisi kullanılması yaygınlaştırılmaktadır (İşler ve Gülaç, 2017). Türkiye'de ise literatürde yeni bir kavram şeklinde ortaya çıkmasına rağmen pek çok destinasyon aşırı turizm bölgesi olarak nitelendirilmektedir. Kapadokya bölgesi (Eren ve Bozkurt, 2020), Muğla Akyaka (Kurnaz ve İspar, 2020), Bodrum (Yumuk ve Altıntaş, 2019), Denizli Pamukkale (Çetinoğlu ve Uygur, 2020), İzmir Foça (Yıldız, 2022), İstanbul (Genç, 2020), Çanakkale Bozcaada (Kurt, 2021), genellikle aşırı turizmin görüldüğü bölgeler olarak ele alınmıştır. Bunlara ek olarak Aydın iline bağlı Kuşadası, Didim Trabzon'da Uzungöl bölgesi, Antalya gibi şehirlerin de aşırı turizme maruz kaldığı düşünülmektedir. Aşırı turizme maruz kalan bölgelerde ortaya çıkan sorunlar bugün her toplumda insanların farkında olduğu ve çözüm önerileri üretmeye çalıştığı görülmektedir. Bununla birlikte aşırı turizme odaklanılmasını sağlayan toplumsal hareketler; gösteri, protesto, yürüyüş gibi eylemsel tepkiler de meydana gelebilmektedir.

1.1.3 Yerel Halkın Aşırı Turizme Dayanıklılığı

Turistik bölgenin aşırı turizme dayanıklılığı destinasyonun turizmden nasıl etkilendiğine göre değişmektedir. Bu etki gelişme ya da gerileme yaratabilmektedir.

Yerel halkın üzerinde oluşan bu etki bölge halkının turizm dayanıklılığına göre farklılık göstermektedir. Yerel halkın dayanıklılık seviyesi bölgenin ekonomik, sosyal, politik ve ekolojik etkilenmelerle ilintili olmaktadır. Yerel yönetimlerin de bölge halkının turizm dayanıklılığına karşı sorumlulukları bulunmaktadır. Bu sorumluluklar yerine getirilmediği takdirde halkın dayanıklılık seviyesinde düşüş meydana gelmektedir (Cheer ve diğerleri, 2019). Yerel bölgelerin ekonomik seviyesini yükseltmesi ve halkın refah seviyesinde meydana gelen yükselme, yerel bölgelerin turizm dayanıklılığını ve sağlamlığını olumlu yönde etkilemektedir. Turistik bölgelerde var olan olumsuz etkilere rağmen büyümenin %4 – 5 kat olarak gerçekleşmesi destinasyonda dayanıklılık ispatı olarak görülmektedir. Öte yandan turistik bölgelerin aşırı turizm sebebiyle yoğun tahribe maruz kalması, halkın turist akışına ve ekonomik artışa karşı refah seviyesinin azalması turizm dayanıklılığını düşürmektedir (Aktaş, 2019).

Yerel halkın turizm dayanıklılığı ayrıca bölgenin altyapı ve sektörel gelişimi ile de yakından ilişkili olmaktadır. Bölgede gıda üretimi, sanayileşme, sektörel bazda gelişme gibi çeşitlilik de yerel halkın dayanıklılık seviyesini yükseltmektedir. Halkın turistik bölgede karşılaştığı faydalar ve riskler turizme olan dayanıklılığı etkileyen hususlardan olmaktadır. Bu bağlamda destinasyonun aşırı turizmden nasıl etkilendiği bölge halkının dayanıklılığı üzerinde doğrudan etkisi olmaktadır (Gürsoy ve diğerleri, 2022). Yerel halkın turizm dayanıklılığını etkileyen önemli faktörlerden biri olan destinasyon taşıma kapasitesi (carrying capacity) bölgedeki sosyal, psikolojik ve çevresel faktörlere göre de değişiklik göstermektedir. Özellikle yerel halkın içinde yaşadığı destinasyonda zorlanması ve dengenin bozulduğu sosyal koşullar, halkın ve turistik alanların turist taşıma kapasitesini azaltmaktadır. Çevresel anlamda doğal kaynakların zarar görmesi ve turizm faaliyetinin sürdürülmesinin engellenmesi çevresel bir turist taşıma kapasitesi sorunu inşa etmektedir (Can, 2013). Turistik destinasyonun ekonomik olarak turist taşıma kapasitesinin aşılması gerek bölgenin ekonomik faaliyetlerinin, turizm paydaşlarının zarar görmesi, gerekse bölgede yaşayan yerel halkın ekonomik dayanıklılığının tahrip edilmesine sebebiyet vermektedir (Erdemir, 2018).

Turistik bölgenin aşırı turizme olan dayanıklılığı yerel halkın turistlere ve turizme olan bakış açısını büyük oranda etkilemektedir. Bakış açıları halkın elde ettiği fayda ve zarar çerçevesinde değişiklik göstermektedir. Aşırı turizmden ekonomik anlamda

faydalanan kişiler aşırı turizmi olumlu değerlendirirken, aşırı turizmden olumsuz etkilenen yerel halk turizme farklı bir bakış açısı ile yaklaşmaktadır. Bölgede yaşayan halkın aşırı turizmden etkilenme biçimi ve boyutu bu sebeple önemli olmaktadır. Bu bakış açılarını detaylı incelemek gerekmektedir.

1.1.3.1 Aşırı Turizme Yerel Halkın Bakış Açısı

Aşırı turizm faaliyetleri gerek destinasyon gerekse bölge halkı için olumlu ve olumsuz sonuçlar ortaya çıkarabilmektedir. Destinasyonda yaşayan yerel halk da bu etkiler çerçevesinde kişisel yargılar edinmektedir. Yerel halkın aşırı turizme olan bakış açıları aynı zamanda halkın yaş, cinsiyet, meslek gibi demografik özelliklerine göre değişiklik göstermektedir. Ancak aşırı turizmin bölge halkı için yargıları fayda ve zarar bakımından benzerlik göstermektedir. Aşırı turizmin yerel halka zararlı olduğuna ilişkin bakış açıları şu faktörler çerçevesinde oluşmaktadır;

- Yerel halkın yapı bütünlüğünün ve yerel kimliğinin zarar görmesi,
- Cadde, sokak ve trafikte aşırı kalabalıklaşma,
- Yoğun bir gürültünün ortaya çıkması ve gürültünün rahatsız edici boyuta ulaşması (Yumuk ve Altıntaş, 2019).
- Yerel halkın gündelik hayatının turist etkinlikleri sebebi ile zorlu hale gelmesi,
- Yerel halk için daha az altyapı ve konut oluşturulması,
- Piyasa fiyat artışlarının aşırı derecede yerel halkı etkilemesi,
- Aşırı turizm sebebiyle emlak, konut ve kira fiyatlarının yükseltilmesi,
- Turist yoğunluğundan dolayı güvenlik hissinin kaybedilmesi (Duyar ve Bayram, 2019).
- Yerel halkın gelenek ve göreneklerinin ziyaretçilerin kültüründen etkilenerek değişime uğraması,
- Bölgede su, hava, gürültü ve çevre kirliliğinin oluşması,
- Trafik yoğunluğunun artması ve yeterli park alanının bulunamaması,
- Turistlere karşı kin ve nefretin meydana çıkması,
- Turist fobisinin oluşması,
- Doğal ve kültürel değerlerin tahrip edilmesi (Yıldız, 2022).

Bunun yanı sıra bölge halkının bakış açısını olumlu hale çeviren kimi faktörler de bulunmaktadır (Kurnaz ve İpar, 2020). Bunlar şu şekilde sıralanabilmektedir;

1. İşletme sayısında meydana gelen artış,
2. Bölgenin tanıtılması ve canlandırılması,
3. Bölgede yeni istihdam alanlarının oluşturulması,
4. Yerel halkın da katılabileceği etkinliklerin artması,
5. Evrensel kültürlerin olumlu yönlerinin yerel kültürlere etki etmesi.

Halkın bakış açısı aşırı turizmin derecesine ve etkilerine göre değişiklik gösterirken, bu bakış açısının şekillenmesine bölgenin dayanıklılığı ve yerel yönetimlerin sorumluluğu büyük bir rol oynamaktadır. Bölgenin altyapısının dayanıklı olmasının ve yerel yönetimlerin sorumlu davranmasının halkın bakış açısına etki ettiği düşünülmektedir.

1.1.3.2 Aşırı Turizme Yönelik Toplumsal Eylemler

Aşırı turizm bölgelerinde meydana gelen tahripler hem bölge halkının hem de diğer sorumluluk sahibi, hassas insanların dikkatini çekmiş ve çeşitli toplumsal hareketler meydana gelmiştir. Çok fazla turist ağırlayan bölgelerde belli başlı eylemler ve protestolar gerçekleştirilmektedir (Eren ve Bozkurt, 2020). Bir turist çekim merkezinde turist sayısının aşırı derecede yoğun olması yerel halk üzerinde olumsuz etkilere neden olmakta ve bunun sonucunda yerel halkın turistlere karşı olumsuz tepkileri ortaya çıkmaktadır. Bu durumdan yerel halkın ve turistlerin de hoşnut olmadığı, turist çekim merkezini de olumsuz etkilediği görülmektedir (Çam ve Çelik, 2022). Bir turist çekim merkezinin fiziksel ve psikolojik ziyaretçi taşıma kapasitesinin aşılması durumunda başta yerel halk olmak üzere turistlerin ve turizm işletmelerinin de etkilenecek istenmeyen sonuçlara neden olduğu düşünülmektedir. Bu istenmeyen sonuçların turizm çekim merkezinin geleceğini ve turizmin sürdürülebilirliğini tehlikeye attığı ve bir turizm faaliyetinin ilgili destinasyona zarar verebileceği düşünülmektedir. Pek çok insan bu kanı sebebiyle aşırı turizm faaliyetine yönelik tepki ve eylemler gerçekleştirmektedir (Novy ve Colomb, 2021). Artan hoşnutsuzluk niteliksel ve niceliksel anlamda değişimlere neden olabilmektedir.

2012 ve 2015 yılları arasında Tayvan ve Hong Kong üzerinde turizm uygulamaları direniş ve protesto ile karşılaşmış kaotik bir ortam meydana gelmiştir (Rowen, 2016). Bunun dışında daha pek çok turistik destinasyon benzer şekilde aşırı turizmin etkileri sebebiyle protesto gösterilerine maruz kalmıştır. Özellikle Avrupa, İspanya ve İtalya gibi ülkelerde anti turist hareket ve eylemleri gerçekleştirilmiştir. İngiltere ve Hırvatistan'da UNESCO Dünya Mirası statüsünde yer alan turistik

destinasyonların aşırı turizm sebebiyle zarar görmesi protestoların ortaya çıkmasına neden olmuştur (Seraphin, Shreean, Pilato, 2018). Bu destinasyonlardan İtalya'da Venedik özellikle çöküş yaşama sebebiyle toplumsal hareketlere konu olmuştur. Aynı zamanda İspanya'da Barselona da altyapı ve tesis yetersizliği sebebiyle yerel halkın turistleri protesto ettiği bir kent haline gelmiştir. Turist karşıtı pankartların açıldığı aşırı turizm protestosu bazı turistlerin evlerine geri dönmelerine neden olmuştur (Alexis, 2017). Aşırı turizmin protestoyla karşılaştığı bir diğer kent olan Sri Lanka 1983'de çöken turizm endüstrisinin yükselişi için gerçekleştirilen turistik etkinliklerin yerel halk protestosu ile karşılaştığı bir destinasyon haline gelmiştir (Fierz,1993).

Şekil 1. Aşırı turizm karşıtı protesto örneği

Kaynak:(Coldwell, 2017).

Yerel yönetimlerin büyüme ve sürdürülebilirlik çabalarının ortaya çıkardığı aşırı turizm faaliyetleri sonucunda kentlerde büyük hasar meydana gelmektedir. Ayrıca bölge halkı hasarın en fazla etkilendiği ve zarara uğradığı kesim olmaktadır. Bu sebeple tepki gösteren halkları bulunduran San Sebastián'da ve Roma ile Dubrovnik'te turizm karşıtı protestolar meydana gelmiş ve turizm fobisi oluşmaya başlamıştır (Coldwell, 2017).

Şekil 2. Aşırı turizm karşıtı protesto örneği

Kaynak: (Çam ve Çelik,2022).

Aşırı turizm faaliyetleri destinasyona zarar verdiğinde tüm dünyadan bireyler bu faaliyetlerin zararlarının azaltılması için seslerini yükseltmekte ve toplumsal hareketler gerçekleştirmektedir. Ancak bölgede yaşayan halk destinasyonun tahrip edilmesi sonucunda daha fazla zarar görmekte ve yaşam alanında çeşitli sıkıntılar meydana gelmektedir. Bu nedenle aşırı turizmin bulunduğu bölgelerde yerel halkın bakış açısı büyük önem taşımaktadır.

1.1.4 Aşırı Turizmi Yönetme Sorumluluğu

Aşırı turizmin neden olduğu aşırı kalabalıkların turizm destinasyonuna vereceği olumsuz etkileri yok etmek ya da minimum düzeyde tutabilmek için destinasyon bölgesinin iyi yönetilmesi gerekmektedir. Yerel yönetimlerle birlikte turizm şirketlerinin de birlikte çalışıp özgün ve iyi bir yönetim süreci geliştirmeleri önem taşımaktadır. Turizm paydaşlarının tüm kesimlerinin sorumluluk alarak ve ortak akıl turizm uygulamalarını benimseyerek güncel çözüm yöntemleri de uygulaması olumlu sonuçlar ortaya çıkarabilmektedir (Özgürel ve Yılmaz, 2021). Aşırı turizmin olabilecek olumsuz etkilerinin en aza indirilebilmesi için gereken planlamaların yapılması, potansiyel olumsuzluklara karşı önlemlerin alınması gerekmektedir. İyi bir destinasyon yönetiminin, yerel halkın yaşam kalitesinin korunması ve turist memnuniyetinin sağlanması açısından büyük önem taşıdığını söylemek mümkündür.

Yerel yönetimler, merkezi idareden aldıkları yetkiler doğrultusunda turizm işletmeleri, sivil toplum kuruluşları, yerel halk temsilcileri, merkezi idare ile birlikte aşırı turizmin etkilerine karşı birlikte hareket etmektedir. Alt yapı temini, çöplerin toplanması, atıkların geri dönüşüm işlemine tabii tutulması, trafiğin düzenlenmesi, onarımların yapılması, sokakların aydınlatılması, doğal ve kültürel mirasın korunması, görevlilerin denetlenmesi, ortak hareket etme, turizme yönelik pozitif bir bakış açısı geliştirme, ihtiyaç halinde merkez idareden yardım alabilme sorumluluklarında yerel yönetimlere görevler düşmektedir (Keskin, 2016). Yerel yönetimlerin aşırı turizmi yönlendirmede pek çok sorumluluğu bulunmaktadır. Bu sorumlulukların yerine getirilmesinde bilgilendirme amacıyla broşürlerin basılması, online reklam ve ilanların hazırlanması da bu görevlerdendir. Belediyelerin altyapı çalışmalarında fen işlerinin sorumluluklarını yerine getirmesi, temizlik işlerinin düzenli çalışması gerekmektedir. Ayrıca yerel yönetimlerin Tarım ve Orman Bakanlığı ve Çevre Kültür ve Turizm Bakanlığı ve gibi bakanlıklarla sürekli temaslarda olması önemli görülmektedir (Şener ve Oktay, 2022). Belediyelerin ve bakanlık gibi kurumların ve kuruluşların görevlerini ve sorumluluklarını yerine getirmesi turistik destinasyonu geliştirirken aynı zamanda turistik bölgenin sürdürülebilir kalkınmaya erişmesine katkı sağladığı düşünülmektedir. Ayrıca destinasyonun yönetilmesinde ve destinasyonun iyi bir planlama sonucunda gelişim sağlamasında yönetim kurumlarının da önemli ölçüde etkisi bulunmaktadır.

1.1.4.1 Destinasyon Yönetim ve Pazarlama Kuruluşları

Overtourism ve İmbalance tourism veya aşırı turizm ile dengesiz turizm gibi faaliyetlerin meydana getirebileceği sorunların önlenmesi ve yönetimin sağlanması adına kuruluşlar inşa edilmektedir. Aşırı turizm bir destinasyonun turist taşıma kapasitesinin üzerine çıkılması anlamı bulundururken dengesiz turizm ise turistlerin belli bir destinasyona yığılması olarak bilinmektedir. Dengesiz turizm de aşırı turizm gibi ciddi sorunlar meydana getirmektedir (Gülbahar, 2009). Sosyo ekonomik ve politik anlamda yönetilmesi gereken aşırı turizm ve dengesiz turizm DMO: Destination Management Organizations ve Destination Marketing Organizations gibi kuruluşlar aracılığıyla yönetilmekte ve denetlenmektedir. Destinasyonların ortak hedeflere yönelmesi ve sürdürülebilir, rekabetçi hale gelebilmesi için DMO'ların aktif çalışması ve başarılı olması gerekmektedir. DMO'ların başarılı hale gelebilmesi için de ağ yönetim oluşturması büyük önem taşımaktadır. DMO'ların başarısı ile destinasyonun

başarısı birbirine paralel bir şekilde gelişmektedir. Bu sebeple aşırı turizm ve dengesiz turizm görülen destinasyonlarda DMO'lara büyük oranda ihtiyaç duyulmaktadır (Volgger ve Peachlaner, 2014). DMO'lar turistik bölgenin kalkınmasının sürekli hale gelmesinde ve sürdürülebilir kalkınmanın inşa edilmesinde aktif rol oynamaktadır.

2. BÖLÜM

TURİZMDE SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA

Turizmin devamlılığının sağlanmasında ve kalkınmanın gerçekleşmesinde turist faaliyetlerin sürdürülebilir olması büyük önem taşımaktadır. Sürdürülebilir kalkınma faaliyetleri hem turistik faaliyetler hem de destinasyonun büyüyerek gelişmesinde etkin rol oynamaktadır. Turizmde sürdürülebilir kalkınma kavramı, turizm faaliyetlerinin çevresel, sosyal ve ekonomik açıdan sürdürülebilirliği sağlayarak yerel toplulukların ve doğal çevrenin uzun vadeli refahını koruma ve iyileştirme amacını taşır (Kahraman, 1994). Bu kavram, turizmin sadece ekonomik getirilerini değil, aynı zamanda çevresel ve sosyal etkilerini de dikkate alır. Sürdürülebilir turizm, doğal kaynakları korurken yerel kültürleri ve toplulukları desteklemeyi hedefler. Bunun için, turizm planlama ve uygulamaları çevresel etkilere duyarlı olmalı, yerel halkın katılımını teşvik etmeli ve ekonomik faydaları adil bir şekilde dağıtmalıdır (Özkök, Gümüş, 2009). Bu yaklaşım, turizm endüstrisinin kısa vadeli kazançlar yerine uzun vadeli sürdürülebilirlik ilkelerine dayanmasını teşvik eder. Turizmde sürdürülebilir kalkınma, hem turistlerin hem de yerel toplulukların ihtiyaçlarını karşılayarak seyahat deneyimini iyileştirmeyi ve gelecek nesiller için doğal ve kültürel kaynakları korumayı amaçlar.

2.1 SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA KAVRAMI

Sürdürülebilirlik kavramı ekolojik bir doğal çevrede meydana gelen zararın tespit edilmesi ve çözüm önerilerinin sunulması esnasında ortaya çıkmaktadır. Sürdürülebilirlik köken itibariyle Latince bir kelime olup İngilizcede “Sustainability” şeklinde tanımlanmaktadır. Türkçede ise devam etmek, var olmayı sürdürmek anlamları bulundurmaktadır (Tıraş, 2012). Sürdürülebilirlik kavramı kendi başına anlam ifade etmeyip çevre kirliliği, doğa tahribatı gibi durumlarda doğanın varlığının sürdürülmesi, ekolojik çevrenin korunması anlamlarında kullanılmaktadır (Akgül, 2010). İnsanın kıt kaynakları nüfus artışı ve Sanayi Devrimi süreçlerle yok etme sürecinin önüne geçme ve var olan dengeyi sürdürme anlamı da bulunmaktadır (Kaleli, 2023).

Kalkınma kavramı ise Türk Dil Kurumu’na göre kalkınma işi, iyileşme ve şifa bulma anlamları içermektedir (TDK, 2023). Kalkınma kavramı ekonomik kaynakların temini ve bölgesel refahın sağlanması faktörlerini de içerisinde bulundurmaktadır

(Eraydın, 2004). Sürdürülebilir kalkınma kavramı genel olarak mevcut ekonomik ve toplumsal kaynak yararlarının gelecekte oluşturacağı yararlar zarar verilmemesi için en iyi şekilde kullanılması durumu olarak nitelendirilmektedir (Oğuz, 2019). Sürdürülebilir kalkınma turizm sektörü baz alındığında günümüz doğal turizm kaynaklarının gelecek kuşakların kullanımına zarar vermeyecek şekilde korunması, geliştirilmesi anlamına gelebilmektedir. Özellikle doğal ve kültürel değerlerin korunarak sonraki nesillere aktarılabilir şekilde kalmasını sağlamaktır. Günümüz turizm doğal kaynaklarını tüketirken sürdürülebilir turizmin ilkelerine uyularak turizmin devamlılığın sağlanması gerekmektedir. Sürdürülebilir kalkınma kavramının ortaya çıkması için belirli faktörlere ihtiyaç duyulmaktadır. Bu faktörler ekonomik büyüme, çevresel koruma ve sosyal gelişim gibi bileşenlerden oluşmaktadır (Eryılmaz, 2011). Bileşenlerin iyi yönetilmesi sonucu sürdürülebilir turizm için büyük önem taşıdığı bilinmektedir. Bileşenlerden birinin aksaması diğerlerinin de aynı oranda olumsuz etkilenmesine ve dolayısıyla turizmin devamlılığına engel olabilmektedir.

2.2 SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMANIN GELİŞİM SÜRECİ

Sürdürülebilir kalkınma kavramının ortaya çıkışında Sanayi Devrimi'nin meydana getirdiği teknolojik gelişmeler ile bunun sonucunda ortaya çıkan kontrolsüz ve aşırı tüketim büyük rol oynamıştır (Oğuz, 2019). Doğal kaynakların plansız kullanılması, ekolojik dengenin bozulması, iklim krizinin ortaya çıkması sonucunda sürdürülebilir kalkınma kavramı önemini gündeme taşımıştır. İlk olarak çevrenin gördüğü tahribattan dolayı sürdürülebilir kalkınma kavramı gündeme gelmiş, daha sonra sürdürülebilir kalkınmanın sosyal ve ekonomik boyutları da devletleri meşgul etmeye başlamış, gezegenimizi korumak adına küresel düşünme ve birlikte hareket etme yoluyla ancak çözüm yollarının bulunacağı ortak noktasına gelinmiştir (Gedik, 2020). Yaşanan savaşlardan sonra ülkeler için önemli hale gelen ekonomik büyüme doğal kaynakların sürdürülebilir olmasını büyük oranda önemsemiştir. Sürdürülebilir kalkınma kavramı 1970'li yıllarda dünya gündeminde yer almıştır.

Tablo 1. Sürdürülebilir kalkınma toplantıları

1972 yılında	Stocholm Konferansı
1974 yılında	Akdeniz Eylem Planı
1976 yılında	Kanada/Vancouver Habitat I Toplantısı
1984 yılında	Japonya Toplantısı
1987 yılında	Brundtland Raporu
1992 yılında	Rio Dünya Zirvesi
1994 yılında	Birleşmiş Milletler Nüfus ve Kalkınma Konferansı (ICPD)
1995 yılında	Kopenhag Sosyal Kalkınma Zirvesi
1996 yılında	İstanbul Habitat II Konferansı
1997 yılında	Kyoto Protokolü
2000 yılında	Milenyum Zirvesi
2002 yılında	Johannesburg Dünya Sürdürülebilir Kalkınma Zirvesi
2012 yılında	Brezilya Sürdürülebilir Kalkınma Konferansı
2015 yılında	Transforming Our World Raporu

Kaynak: (Erkal ve diğerleri, 2011; Gedik, 2020; Kıvanç ve diğerleri, 2020).

Dünya genelinde meydana gelen ekolojik tehditler Birleşmiş Milletler çerçevesinde konferans ve toplantılar yapılmasını gerektirmiştir (Eryılmaz, 2011). 1972 Stocholm Konferansı'nda 113 ülke tarafından ve 19 uluslararası organizasyon sürdürülebilir kalkınma konusuna ilişkin olarak yer almıştır. Stocholm Konferansı'nda çevre sorunları ele alınmış ve bu sorunların çözülmesi için öneriler sunulmuştur. Gelecek nesillerin daha kaliteli bir yaşama sahip olabilmesi için çalışmaların gerçekleştirilmesi kararı alınmıştır (Özalp, 2023). 1974 yılında Akdeniz'e kıyısı bulunan 16 adet ülkeyi içeren Avrupa Ekonomik Topluluğu (AET) bünyesinde Akdeniz Eylem Planı (AEP) kabul edilmiştir. Bu toplantıda Akdeniz ülkelerinin kalkınması ve deniz turizminde kirliliğin azaltılması konuları görüşülmüştür (Dündar Kaya, 2017).

1976 yılında ise Birleşmiş Milletler İnsan Yerleşmeleri Habitat I konferansı yapılmıştır. BM ilk defa bu konferans ile bir dönemeç yaratmıştır. Mekânsal olarak ülkelerdeki insanların politik ekonomik etkileri sunulmuştur. Su, ulaşım, gecekondular vb. konular önemli görülmüş ve milletlerin sağlıklı çevrede yaşama hakkı vurgulanmıştır (Yaylı ve Gönültaş, 2018). 1984 yılında yapılan toplantı Japonya Toplantısı adıyla anılmıştır. 1987 yılında ise Brundtland Raporu hazırlanmıştır. Bu raporda sürdürülebilirlik kavramı tanımlanmış ve ekonomik büyüme gereksiniminin meydana getirdiği bir vizyon oluşturulmuştur (Kıvanç ve diğerleri, 2020).

1992 yılında Rio de Janeiro kentinde Birleşmiş Milletlerin katkılarıyla Çevre ve Kalkınma Zirvesi gerçekleştirilmiştir. Toplantıda kalkınmanın önemi vurgulanarak çeşitli kararlar alınmıştır. Bu kararların nasıl uygulanacağına ilişkin betimlemeler yapılmıştır. 1994 yılına gelindiğinde Birleşmiş Milletler, Uluslararası Nüfus ve Kalkınma Konferansı (ICPD) konferansı yapılmıştır. Kahire’de yapılan bu toplantıda 15 temel konu belirlenerek sürdürülebilir kalkınma kavramı üzerine yoğunlaşmıştır (Bozkurt Karaca, 2011). 1995 yılına gelindiğinde Kopenhag Zirvesi’nde eylem programı ve eylem hedefleri temel alınmıştır. Aile kavramı ve fert yaşamı da vurgulanmıştır (Ersöz, 2003). 1996 yılında İstanbul’da Habitat II Konferansı gerçekleştirilmiştir. Habitat I toplantı kararlarına ek olarak çevre ve iklim değişikliği ile biyolojik çeşitlilik hakkında yeni kararlar alınmıştır (Arlı, 2010). 1997 yılında da Kyoto Protokolü imzalanmıştır. Bu toplantı “Sera Gazı” etkilerinin ortaya konması ve bu gazın zararlarına dair önlemlerin alınmasını içeren hususlar bulundurmıştır. Küresel iklim değişikliğinin orta ve uzun vadeli riskleri ile kalkınmaya karşı olası etkiler toplantının başlıca konularını oluşturmuştur (Özmen, 2009).

2000 yılına gelindiğinde New York’ da Milenyum Zirvesi adı verilen bir toplantı gerçekleştirilmiştir. Bu toplantıda sürdürülebilir kalkınmaya yönelik hedefler belirlenmiş ve 8 adet Bin Yıl Kalkınma Hedefleri (BKH) açıklanmıştır (Göcen ve Şahin, 2021). Bu hedefler şöyle sıralanmaktadır;

1. Aşırı Açlığın ve yoksulluğun tüm dünya ülkelerinde yok edilmesi,
2. Evrensel İlköğretimin her kesimden insana verilmesi,
3. Toplumsal cinsiyet eşitliğinin desteklenmesi ve Kadınların güçlenmesinin sağlanması
4. Çocuk Ölümlerinin azaltılması için tüm önlemlerin alınması,

5. Anne sağlık durumunun iyileştirilmesi
6. HIV/AIDS, Sıtma vb. diğer hastalıkların tedavi edilmesi ve önlenmesi,
7. Çevresel sürdürülebilirliğin tüm dünya ülkelerinde gerçekleştirilmesi
8. Kalkınma için küresel ortaklık faaliyetlerinin oluşturulması (Georgeson ve Maslin, 2018).

2002 yılında gerçekleştirilen Johannesburg Dünya Sürdürülebilir Kalkınma Zirvesi hedef, strateji ve karar alma bağlamında ileriye dönük kalkınma faaliyetlerinin ortaya konmasını sağlamıştır. Son on yılın değerlendirmesi yapılmış ve sürdürülebilir kalkınmanın temel bileşenleri açıklanmıştır. Fakirlik, enerji kaynak çeşitliliğin sağlanması konuları da vurgulanmıştır (Özmehmet, 2008).

2012'nin Haziran ayında Brezilya'nın Rio de Janeiro kentinde Sürdürülebilir Kalkınma Konferansı gerçekleştirilmiştir. Toplantıda sürdürülebilir kalkınma kavramına ek olarak "İstediğimiz Gelecek" adının verildiği bir bildirge yayınlanmıştır. Bu bildirgede alınan kararların uygulanması hakkında taahhütler verilmiştir. Ekonomik, sosyal ve çevresel uyumun temini önemle belirtilmiştir (Tıraş, 2012). 2015 yılında Transforming Our World Raporu neticesinde BM Genel Kurulu, 2030 yılına kadar devam edecek bir sürdürülebilir kalkınma hedefi oluşturmuştur. Burada 17 amaç ile birlikte 169 hedef oluşturulmuştur.

Şekil 3. BM 2030'a kadar gerçekleştirilecek Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri

Kaynak: (Birleşmiş Milletler Türkiye, 2015, <https://turkiye.un.org/tr/sdgs> Erişim Tarihi 04.12.2023).

Şekil 3.'de yer alan konular Ocak 2016'da yürürlüğe girmiştir. BM tarafından hazırlanan Türkiye Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları şu şekilde sıralanabilmektedir;

1. Yoksulluğun her çeşidinin her bölgede son bulması,
2. Açlığın bitirilerek gıda güvenliğinin temin edilmesi, beslenmenin kaliteli hale getirilerek sürdürülebilir tarımın yaygınlaştırılması için teşvik çalışmalarının yapılması,
3. Her yaşta kişilerin sağlıklı bir yaşama erişmesini sağlaması ve refahın teşvik edilmesi,
4. Tüm kesimleri kapsayan ve adil bir kaliteli eğitimin hazırlanması ve tüm bireylerin hayatları boyunca öğrenme fırsatını yakalaması,
5. Cinsiyet eşitliğinin sağlanması ve kadınlar ile kız çocuklarının güç bakımından geliştirilmesi,
6. Toplumun tamamı için su ve sanitasyon ulaşılabilirliğinin gerçekleştirilerek bu ulaşılabilirliğin sürdürülebilir bir yöntem haline gelmesinin sağlanması,

7. Toplumun tamamının uygun fiyatlı sürdürülebilir ve güvenliği modern enerjiye erişme imkânı sağlanması,
8. Toplumun tamamı için kapsayıcı sürdürülebilir bir ekonomik büyümenin temin edilmesi ile birlikte üretken bir istihdamın teşvik edilmesi,
9. Dayanıklı altyapı inşasının gerçekleştirilmesi ile birlikte kapsayıcı bir sürdürülebilir sanayinin inşa edilmesi, bu sanayide yenilikçiliğin yaygınlaştırılması,
10. Ülkenin içerisinde ve diğer ülkeler arasında eşitsiz yapının azaltılması,
11. Şehirlerin ve insanların yerleşim yerlerinin güvenli, dayanıklı ve kapsayıcı bir sürdürülebilir faaliyet haline getirilmesi,
12. Tüketim ve üretim kalıplarında sürdürülebilirliğin temin edilmesi,
13. İklim değişikliği ile birlikte mücadele etme etkilerinin azaltılmasını sağlanması
14. Okyanusun denizlerin ve kaynakların sürdürülebilir bir şekilde kalkınmayı sağlayabilmesi için korunması,
15. Karasal ekosistemlerin sürdürülebilir kullanımının teşviki için korunması ormanların aktif bir biçimde yönetilmesi çölleşme ile mücadelenin gerçekleştirilmesi, arazilerin tahribinin önlenmesi ve akabinde biyolojik çeşitliliğin azalmasının önüne geçilmesi,
16. Sürdürülebilir bir kalkınmanın gerçekleştirilebilmesi için kapsayıcı ve barışçıl bir toplumun oluşturulması, toplumun tamamında adaletin sağlanarak etkili ve hesap verebilir bir sistem inşasının gerçekleştirilmesi,
17. Sürdürülebilir kalkınmanın sağlanması amacıyla küresel ortaklığın inşa edilmesi bu küresel ortaklığın uygulama araçlarının güçlendirerek canlandırılması (Georgeson ve Maslin, 2018).

Sürdürülebilir kalkınma faaliyetlerinin en aktif görüldüğü kısımlardan biri turizm olmaktadır. Turistik bölgelerin kalkınması ve gelişmesi için sürdürülebilirlik büyük önem taşımaktadır. Özellikle de turizm kaynaklarının etkin bir şekilde kullanılması, doğal ve kültürel mirasın korunması sürdürülebilir turizm faaliyetinin ortaya çıkmasında büyük katkı bulundurduğunu söylemek mümkündür.

2.3 SÜRDÜRÜLEBİLİR TURİZM FAALİYETİ

Sürdürülebilir turizmi, turistik faaliyetlerin nitelikli bir şekilde devam ettirilebilmesi için büyük önem taşımaktadır. Ayaş'a (2007) göre sürdürülebilir turizm faaliyetlerinin hızlı değişim ve gelişimi son zamanlarda etkisini çok daha fazla göstermektedir. Özellikle bilimsel ve teknolojik gelişmelere paralel olarak ulaşım, iletişim ve turizm sektöründeki değişim ve gelişmeler sonucunda turist sayısı da artarak turizm sektörü son yılların en çok gelişen ve en çok ekonomik getiri sağlayan sektörler arasında yer almaktadır. Ayrıca iş yaşamının son zamanlarda daha yoğun ve stresli olması nedeniyle çalışan kesimin de daha çok tatile gereksinim duyduğu görülmektedir. Turizmin bölge ve ülke kalkınmasına büyük katkıları ve döviz getirileri olması nedeniyle rekabete yol açarak turizm faaliyetlerinin çok daha çeşitli ve etkili bir şekilde değişim ve gelişim süreci yaşaması önemli hale gelmiştir. Son zamanlara kadar kıyılarda daha çok yapılan deniz-kum-güneş turizmin yerine kış turizmi, yayla turizmi, spor turizmi gibi birçok alternatif turizm çeşitleri ortaya çıkmıştır. Bölgesel, ülkesel ve uluslararası boyutları olan turizm gelişmiş ya da gelişmemiş bütün ülkelerin ilgilendiği büyük bir ekonomik getirisi olan bir sektördür (Uğuz ve Uğuz, 2011).

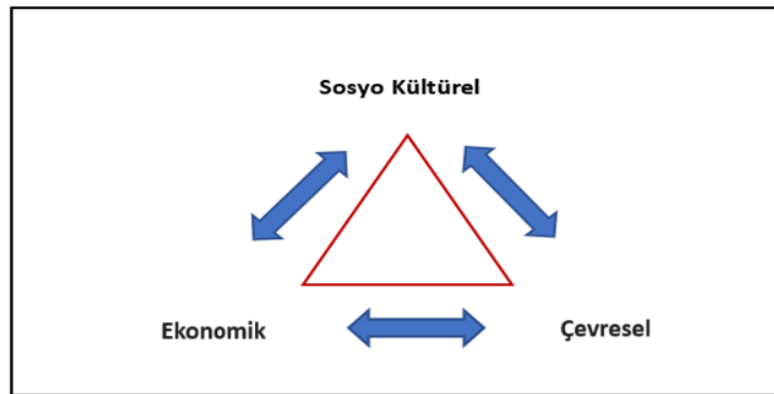
Devamlı gelişen ve değişen turistik faaliyetler beraberinde bu turizm olanaklarının sürdürülebilir kalması ihtiyacını meydana getirmektedir. Sürdürülebilir turizm faaliyetinin meydana gelmesi için ekolojik çeşitlilik, biyolojik canlılığın korunması ve bölge halkının sosyo – kültürel değerlerinin tahrip edilmemesi şartlarının sağlanması gerekmektedir. Ayrıca yerel halkın yaşam standartlarının yükseltilmesi de sürdürülebilir turizm faaliyetlerini desteklemektedir. Sürdürülebilir turizmde özellikle halkın ya da küçük bir grubun yoğunlukla tercih ettiği üretimin gerçekleştirildiği pazarlama stratejisini desteklemektedir. Bu strateji “niş pazarlama” adıyla anılmaktadır (Garda ve Temizel, 2016).

Swarbrooke (2003), sürdürülebilir turizm çeşitlerini belirli başlıklar altında değerlendirmektedir. Bu çeşitler genellikle etkinlik turizmi, doğaya bağlı eko, doğa, macera turizmleri, kültür ve keşif turizmleri olarak sıralanmaktadır. Er ve Bardakoğlu'na (2016) göre de turizm çeşitleri gün geçtikçe artarken sürdürülebilir turistik faaliyetlerin tüm turizm sektörleri için geçerli olduğu görülmektedir. Sürdürülebilir turizm faaliyetlerinin aynı zamanda var olan turistik değerlerin korunması, restore edilmesi, desteklenme çalışmalarını kapsamaması gerekmektedir.

Sürdürülebilir turizm faaliyetlerinin de kendi içerisinde boyutları ve amaç hedef gibi özellikleri bulunmaktadır. Özellikler bölgenin gelişmişlik ve kalkınma stratejilerini uygulama süreçlerine göre değişiklik göstermektedir. Bu özelliklerin incelenmesi sürdürülebilir turizm faaliyetlerinin daha ayrıntılı olarak açıklanmasını gerektirmektedir.

2.3.1 Sürdürülebilir Turizmin İlkeleri

Sürdürülebilir turizmin ilkeleri içerisinde çevresel, ekonomik ve sosyo kültürel olmak üzere üç farklı yön bulundurmaktadır. Söz konusu yönlerin birbirleri ile uyum ve etkili işbirliği bulundurması gerekmektedir. Bu ilkeler kaynak kullanımındaki tahriplerin azaltılması, yerel bölge halkının memnuniyetsizliğinin ortadan kaldırılması, turistik alanların çekiciliğini kaybetmemesi, bölgenin geleneksel yapısının tahrip edilmemesi, turizm paydaşlarının sorunlarının minimum düzeyde tutulması için destinasyon yönetimlerinin dikkate alması gereken faktörler olmaktadır (Bahar ve Sezgin, 2022).

Şekil 4. Sürdürülebilir turizmin altın üçgeni

Kaynak: (Kara ve Deniz, 2014).

Sürdürülebilir turizmde söz konusu faktörler işbirliği içerisinde çalıştığında turizmde var olan zararların minimum seviyede kalacağı düşünülmektedir. Uluslararası Anıtlar ve Siteler Konseyi sürdürülebilir turizm için 2003 yılında şu ilkeleri sıralamıştır (Mckercher, 2003);

1. Turizm açısından çevre önemli bir değer sahibidir. Kısa vadeli kazanımlar için çevrenin tahrip edilmesinin önlenmesi bu sebeple önemli olmaktadır. Gelecek nesillere bırakılacak turistik bölgelerin korunması gerekmektedir.

2. Destinasyonlar ziyaretçiler kadar bölgede yaşayan toplumun da fayda sağlayabileceği alanlar kabul edilmektedir.
3. Çevre ve turizm çerçevesindeki ilişkinin uzun bir süre bulundurulması yönetim için önemli olmaktadır. Bu çevrede bulunan turizm kaynaklarında zararların ortaya çıkması sonuçları geri döndürülemeyen tahripler meydana getirebilmektedir.
4. Turizm faaliyeti içerisinde gelişmekte olduğu düşünülen bölgenin doğa ve karakteri saygı görmelidir.
5. Bir destinasyonun kabul ettiği ziyaretçiler ile yerel halk ihtiyaçlarının birbiri ile uyum sağlaması gerekmektedir.
6. Çağın dinamikliği içerisinde değişimler meydana gelmektedir. Ancak bu değişimlerin sürdürülebilirlik ilkelerini engellememesi gerekmektedir.
7. Turizm destinasyonunun içinde bulundurduğu sektörler ile birlikte yerel yönetimler vb. kurumların ilkeleri dikkate alması ve saygı çerçevesinde faaliyetlerini yürütmesinin sağlanması gerekmektedir. Böylece birlikte çalışarak uyum ortaya çıkarılmaktadır.

Destinasyonlarda bu ilkelerin saptanması ve geliştirilmesi bölgenin hızla kalkınması ve çevre açısından oluşan sorunların azaltılması yönünde olumlu bir etkiye sahiptir (Kahraman, 1994). Sürdürülebilir turizmin ilkelerinin benimsenmesi turistik faaliyet kalkınmasını geliştirerek bölgenin her zaman canlı tutulmasını sağlamaktadır. Bu doğrultuda bölgelerin sürdürülebilir kalkınma hedeflerine ulaşmaları daha kolay hale gelmektedir.

2.3.2 Sürdürülebilir Turizmin Hedefleri

Gezegenin ekolojik dengesini bozmadan doğal ve kültürel mirası koruyarak turizm kaynaklarının hem günümüz hem gelecek kuşakların kullanabilir halde kalmasını sağlamak için sürdürülebilir turizm amaç ve hedefler bulundurmaktadır. Öncelikli olarak destinasyonda bulunan doğal, kültürel, tarihi, estetik, biyo çeşitlilik mirasının korunması ve gelecek kuşaklara aktarılması önemli amaçlardan biri olmaktadır. Bölgede yaşayan ev sahibi toplulukların kültürel ekonomik değerlerini korumak ve geliştirerek katkıda bulunmak bir diğer amacı oluşturmaktadır. Destinasyon halkının ekonomik anlamda kalkınması ve sürdürülebilir faaliyetleri devam ettirmesi başlıca amaçlardan

biri haline gelmiştir (Özmehmet, 2008).2005 yılında BM DTÖ tarafından hazırlanan ve Making Tourism More Sustainable - A Guidebook for Policy Makers adı verilen çalışmada 12 adet sürdürülebilir kalkınma amacından bahsedilmektedir (Tanguay ve diğerleri, 2013);

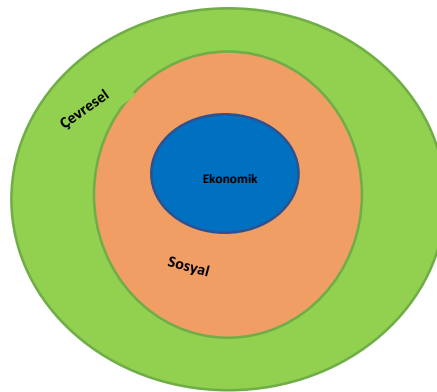
Tablo 2. Sürdürülebilir turizmin hedefleri

1.Ekonomik Geçerlilik	Turizm bölgelerinde bulunan işletmelerin rekabet halinde kalabilmesini sağlayarak bölgeye canlılık katmak.
2. Yerel refah	Halkın turizm gelirinden maksimum seviyede faydalanmasını sağlamak.
3. İstihdam Kalitesi	Bölgede istihdam ve iş yeri sayısının yeterli hale gelmesini sağlamak.
4. Sosyal Eşitlik	Turistik faydanın turizm paydaşlarına, eşit ve adil bir şekilde yayılmasını sağlamak.
5.Ziyaretçi Memnuniyeti	Tüm ziyaretçilerin ayırım olmadan güvenilir ve tatmin edici bir turistik faaliyet içerisinde yer almalarına imkan tanımak.
6. Yerel Kontrol	Bölgenin mevcut bulunan ve gelecekteki gelişimine ilişkin tüm kontrolün yerel yönetimler tarafından diğer kurum ve işletmelerle koordinasyonu sağlayacak biçimde sürdürülmesi.
7. Toplumsal Refah	Destinasyondaki toplulukların kültürel özelliklerinin, refahının, yaşam kalitesinin güçlendirilmesini sağlamak ve bozulmaları engellemek.
8. Kültürel Zenginlik	Destinasyonda yer alan ev sahibi toplumun kültürel özelliklerine saygı duyarak geliştirilmesine katkı sağlamak.
9.Fiziksel Bütünlük	Turistik bölgenin görsel ve fiziksel yapısının korunarak bir bütün olarak gözetilmesini sağlamak.
10.Biyolojik Çeşitlilik	Bölgede bulunan biyolojik çeşitliliğin, vahşi yaşamın, endemik türlerin ve habitatın korunması ve bu bölgelere gelecek zararın en aza indirilmesi.
11.Kaynak Verimliliği	Bölgede yer alan kaynakların verimli ve etkin bir şekilde kullanılmasını sağlamak ve yenilenmeyen enerji kaynaklarının kullanım potansiyelini düşürmek.
12. Çevresel Saflık	Turistik bölgenin ve tesislerin temiz bir şekilde kalmasını sağlamak, bu bölgelerin atıklardan oluşacak zarardan etkilenmesini önlemek.

Kaynak: (UNEP ve UNWTO, 2005).

Sürdürülebilir turizmin amaçları genellikle bölgelerin kültürel, ekonomik, sosyal anlamda geliştirilmesine yönelik faaliyetler olmaktadır. Bu amaçlar destinasyonun ve ülkenin kalkınmasına katkıda bulunmaktadır. Özellikle ekonomik ve döviz girdisi sağlayarak, turizm destinasyonlarının sadece turizm sektörü değil diğer sektörlerle de kaynak temin ederek tüm turizm bölgesine yarar sağlamaktadır.

2.3.3 Sürdürülebilir Turizmin Boyutları

Şekil 5. Sürdürülebilir turizm boyutları

Kaynak: (Kadiroğlu, 2023).

Sürdürülebilir turizmin boyutları birbiri ile ilinti olarak gelişmektedir. Ekonomik boyut sosyal ve çevresel boyutu etkileyerek gelişimi desteklemektedir. Ekonomik boyut bölge halkının sahip olduğu kaynakların optimum seviyeye ulaştırılmasını hedeflemektedir. Destinasyon bölgelerinde ekonomik büyüme isteği ve turizm paydaşlarının tamamının eşit faydalanabilme özelliğinin geliştirilmesi ekonomik boyutta yer almaktadır. Sürdürülebilirliğin devamı için yeşil ekonominin temel alınması, bölgede toplumun faydasına odaklanılması, istihdam artışı, refah seviyesinin yükselmesi ve kalkınma gibi faktörler ekonomik boyutun içerisine dahil edilmektedir (Kaleli, 2023). Bölgenin ekonomik olarak kalkınmasında paydaşların zarar görmemesi ve dengenin sağlanması büyük önem taşımaktadır.

Özellikle çevre konusunda ekonomik boyutun büyük bir etkisi bulunmaktadır. Bu etki 3E modeli ile tanımlanabilmektedir (Kadiroğlu, 2023);

Şekil 6. Ekonomik ve çevresel boyutun etkileşimi

Kaynak: (Tayba, 2023).

Ekonomik boyutun sağlanabilmesi için bu etkileşimin turizm destinasyonu için dikkate alınması gerekmektedir. Bir diğer önemli boyut olan sosyal sürdürülebilirlik boyutu topluluklarda olumlu bir durum yaratma olarak tanımlanabilmektedir. Sosyal boyut içerisinde yer alabilecek faaliyetler söz konusu olduğunda destinasyon halkının kilit hizmetlere eşit ulaşması, kuşaklara eşit muamele gösterilmesi, bölgede bulunan farklı kültürlerin özelliklerinin dikkate alınması, vatandaşların bölge için siyasi katılımı sağlaması, topluluk olma duygusunun yaratılması, halkta sosyal sürdürülebilirlik bilincinin inşa edilmesi, toplum ihtiyaçlarına cevap veren mekanizmaların geliştirilmesi, bölge lakının karşılanmayan ihtiyaçları için siyasi platformlarda savunuculuğun ortaya çıkması sosyal boyutların inşa edilmesine katkı sağlamaktadır (Tayba, 2023).

Sürdürülebilir kalkınmanın çevresel boyutu doğal kaynakların gelecek nesillere de aktarılabilmesi amacıyla özenli kullanılmasını, bölgede bulunan ekonomik baskıya karşı çevrenin tahrip edilmesinin önlenmesini, yaşam kalitesinin artırılabilmesi için sosyal sürdürülebilirlikle ilişkilendirilmesini, bölgenin sürdürülebilir kalkınma için çevre amaçlı işbirliklerine katılmasını, doğanın ortaya çıkardığı geri bildirimlerin dikkate alınmasını, yerel koşulların önem taşımalarını ve halkın yaşadığı doğa ve biyolojik çeşitliliğin korunmasını içeren faaliyetleri kapsamaktadır (Çavuş ve Tanrısevdi, 2000). Sürdürülebilir turizm faaliyetlerinin devamlılığının sağlanmasında bölgede yaşayan paydaşların büyük bir önemi bulunmaktadır. Paydaşlar sürdürülebilir kalkınmada aktif rol alan kurum, kuruluş ve kişiler olmaktadır. Bu paydaşların görev ve sorumluluklarının anlaşılabilmesi için öncelikle paydaşların tanımlanması gerekmektedir.

2.3.4 Sürdürülebilir Turizmde Paydaşlar

Turizmde sürdürülebilir kalkınma sürecinde bütün turizm paydaşlarının etkin rolü büyük önem taşımaktadır. Sürdürülebilir kalkınmanın sağlıklı sürdürülebilmesi için tüm paydaşlar sürece dahil edilmesi gerekmektedir. Ancak turizm paydaşlarının kimler olduğunun net bir şekilde tanımlanması bu paydaşların etkin olarak sürece dahil edilmesine katkıda bulunmaktadır. Byrd'a (2007) göre turizm paydaşları mevcut ziyaretçiler, gelecekteki ziyaretçiler ile mevcut ev sahipleri ile gelecekte ev sahipliği yapacak kurum ve kişiler olmaktadır. Yontürk 'e (2023) göre ise turizm paydaşları özel ve kamu işletmeleri, yerel yönetim faaliyetleri sürdüren kurumlar, yerel halk, çalışanlar, müşteriler, tedarikçiler, hissedarlar, yerli ve yabancı ziyaretçiler olarak nitelendirilmektedir. Aşırı turizm faaliyetleri sürdürülebilir turizmde yer alan kamu ve özel sektör paydaşlarını; turizm sektöründe çalışan hizmet veren işletmeler, personel gibi kesimleri olumlu ve olumsuz olarak etkilemektedir. Kar amacı güderek çalışan kurumlar aşırı turizm ekonomik getirisinden olumlu olarak etkilenirken kar amacı gütmeyen kuruluşlar ve kişiler aşırı turizm yükü sebebiyle olumsuz etkilenmektedir (Soyak, 2014). Boz ve Özkan'a (2019) göre bir diğer paydaşlar olarak tanımlanan yerel yönetimler de aşırı turizm faaliyetlerinden olumlu ve olumsuz etkilenebilmektedir. Bölgeye turist çekilmesi ve ekonomik kalkınma bakımından olumlu etkilenen yerel yönetimler altyapı, doğal ve kültürel mirasın tahrip edilmesi açısından olumsuz etkilenebilmektedir. Bu sebeple yerel yönetim paydaşlarına daha fazla sorumluluk düşmektedir.

Sürdürülebilir turizm faaliyetlerinde önemli bir paydaş olan sivil toplum kuruluşları aşırı turizmden kaynaklanan sorunlarla ilgilenerek özellikle yerel halkın mağdur edilmemesi için çaba göstermektedir. Var olan sorunların ilgili mercilere iletilmesinde ve çözüm önerilerinin sunulmasında büyük katkıları bulunmaktadır (Bayram, Bayram ve Sürücü, 2016). Sürdürülebilir turizmin yerel halk paydaşları aşırı turizm faaliyetlerinden en fazla etkilenen kesimlerden biri olmaktadır. Özellikle kentleşme baskısı, aşırı fiyat artışı, emlak ve kiralara yükselmesi, alt yapı tahribatı, yoğun trafik, kültür ve kimlik kaybı, çevre kirliliği, su kaynaklarının kirlenmesi, gürültünün meydana gelmesi, havanın aşırı kirlenmesi gibi sorunlarla birlikte doğal çevrenin ve kültürel mirasın korunması konularında olumsuzluklar yaşamaktadırlar (Aylan ve Aylan, 2020). Sürdürülebilir turizmde bir paydaş olarak tanımlanan turistler

de aşırı turizmden olumlu ve olumsuz etkilenme yaşamaktadır. Döviz harcama, eğlenme, yeme - içme, konaklama, deniz, güneş ve kum çekici faktörleriyle tatil yapma, kültürel ve sosyal aktivitelere katılma gibi olumlu etkiler yaşayan turistler aynı zamanda turizm destinasyonunda fiyat artışına maruz kalan yerel halkın oluşturduğu turist nefretine maruz kalma, aşırı fiyatlandırma, tahrip edilmiş kültürel ve doğal çevre ile karşılaşma, sağlık problemleri yaşama, konaklama ve ulaşım sorunları, aşırı turizmden kaynaklanan güvenlik tehditleriyle baş etme gibi olumsuz etkiler de yaşayabilmektedir (Öztürk, 2020). Sürdürülebilir kalkınma paydaşları aşırı turizmden hem olumlu hem de olumsuz anlamda etkilenmektedir. Bu durumun temel sebebinin turistik faaliyetin bölgeye katkılarının artırılması ve olumsuz etkilere karşı alınabilecek önlemlerle daha nitelikli hale getirilebileceği düşünülmektedir. Bu sebeple turizm paydaşlarına kendilerine düşen sorumluluklarını yerine getirme görevi yüklenmektedir.

2.3.5 Sürdürülebilir Kalkınmayı Önleyen Faktörler

Sürdürülebilir kalkınmayı engelleyen pek çok faktör bulunmaktadır. Bunlardan ilki doğal kaynakların sorumsuzca kullanılması ve tahrip edilmesiyle meydana gelen iklim değişikliği olmaktadır Gürbüz ve Hayta'ya (2020) göre iklim değişikliği turizmle birlikte turizm dışı diğer sektörlerin gelişmesinde de engel oluşturabilmektedir. Küresel ısınma ile meydana gelen atmosfer sıcaklığındaki artış hem doğal kaynakların etkilenmesi, hem de bölgedeki kalkınma faaliyetlerinin engellenmesine neden olmaktadır. Aşırı ısınma ile kış turizminin sürdürülememesi, yoğun kirlenme ile kıyı turizminin gerçekleştirilememesi örnek olarak gösterilebilmektedir. Sianes ve Vela-Jiménez, (2020) ise sürdürülebilir kalkınmanın önündeki en önemli engelleri ekonomik sebepler olarak nitelendirmektedir. Bir turizm destinasyonunun çekiciliğini arttırabilmesi için her ne kadar çevrenin korunup geliştirilmesi çok önem taşısa da sürdürülebilirliğin diğer boyutları da orantılı olarak büyük önem taşımaktadır. Turizmde sürdürülebilir kalkınmanın üç önemli bileşenleri olan doğal, sosyal - kültürel ve ekonomik boyutların iç içe olduğu ve bunlardan birinin hasar görmesi sonucunda diğer boyutların da o oranda olumsuz etkilendiği, özellikle ekonomik boyutun sürdürülebilir kalkınmada motor gücü üstlendiği görülmektedir.

Genç'e (2020) göre bir turistik destinasyonun sürdürülebilir kalkınma ile ilişkisi ekonomik boyutlarca büyük oranda etkilenmektedir. Bu etkilenmenin temel sebebi kapitalist politikaların öncü hale geldiği ve sorumlu turizm anlayışının önemini yitirdiği

ekonomik yaklaşımlar olmaktadır. Tüketime yönlendirilen toplumlarda sürdürülebilir kalkınma politikaları sembolik kalmakta ve uygulama alanı bulamamaktadır. Kapitalist yaklaşımlar destinasyonun bir meta olarak görülmesine sebebiyet vererek aşırı turizmin zararlarını göz ardı etmektedir. Sürdürülebilir kalkınma programlarının önünde bu programların gelişmiş ülkeler tarafından hazırlanması büyük bir engel teşkil etmektedir. Bu ülkeler kendi standartları çerçevesinde hazırladıkları programlarda gelişmemiş ve gelişmekte olan ülke yapılarını dikkate almamaktadır. Aynı zamanda insan merkezli bir çevre anlayışının benimsenmesi turizmde sürdürülebilir kalkınma politikalarının yaygınlaşmasını engelleyen faktörler ortaya çıkarmaktadır. Destinasyonlarda “kirleten öder” politikasının uygulanmamış olması, yerel destinasyon kalkınmasının sağlanmadan genel kalkınmaya odaklanması engeller oluşturmaktadır (Sezer ve Dökman, 2018).

Sürdürülebilir kalkınma programlarında alınan kararların uygulanmaması ya da geliştirilen fonların amaca hizmet eder şekilde kullanılmaması da kalkınma politikalarının başarısızlığa uğramasına neden olmaktadır. Frolova ve diğerlerine (2019) göre özellikle yerel bölgelerde gerçekleştirilen yolsuzluklar sürdürülebilir kalkınma karşısında engel oluşturmaktadır. Devlet, hükümet, toplum ve iş dünyası faktörleri ile engellenebilen sürdürülebilir kalkınma politikalarında bireysel çıkarların toplum çıkarlarını engellediği görülmektedir. Sürdürülebilir kalkınma politikalarının uygulanmamasının önünde enerji verimliliğinin yönetilememesi de büyük bir engel teşkil etmektedir. Destinasyonlarda enerji verimliliğinin sağlanabilmesi için uygun maliyetli enerji önlemlerinin alınması gerekmektedir. Böylece daha doğal ve nitelikli bir turistik destinasyon inşa edilebilmektedir (Lee ve diğerleri, 2014). Ancak enerji verimliliği yatırımlarında piyasa baskısının önlenmesi ve hibrit ve yeşil enerjilerin tercih edilmesi gerek destinasyon gelişmesinin sağlanmasında gerekse sürdürülebilir kalkınma politikalarının uygulanmasında başarı sağlayacağı düşünülmektedir. Destinasyonların sürdürülebilir kalkınma politikalarını uygulayamaması beraberinde birçok sorun meydana getirmektedir. Bu sorunlar bölgenin yerel yönetiminden yöre halkına kadar pek çok kesimin belirli sorumluluklar alarak faaliyet sürdürmesini gerekli kılmaktadır. Bu sorumlulukların, önlemlerin alınması ve farkındalığın yaratılması çerçevesinde hazırlanması gerektiğini söylemek mümkündür.

2.3.6 Sürdürülebilir Kalkınmada Farkındalık Yaratma

Sürdürülebilir kalkınmanın gerçekleşmesi için ülke çapında ve yerel boyutta çeşitli önlemlerin alınması ve toplum genelinde farkındalığın yaratılması büyük önem taşımaktadır. Bu farkındalık eğitim kurumlarından başlanarak iletişim araçlarına kadar ülke çapında tüm kurum, kuruluşların ve bireylerin farkındalık faktörlerine yer vermesi ile oluşturulabilmektedir. Farkındalığın geliştirilmesi için öğrencilerin hava kirliliği, su kirliliği, çevre kirliliği, gürültü kirliliği gibi kirlenme türlerine karşı eğitilmesi ve gerekli olan sorumluluğun aşılması başlıca farkındalık yaratma yöntemlerinden biri olmaktadır. Destinasyonlarda iş yeri sahiplerinin de çalışan kesimler için belli başlı eğitimleri sunması gerekmektedir. Yerel yönetimlerin yöre halkı için kurslar hazırlaması, çevreye karşı duyarlılık, enerji kaynaklarının bilinçli kullanılması yönünde farkındalık yaratması beklenmektedir (Koçulu, 2018).

Monalis ve Monali'ye (2021) göre yükseköğretim kurumları da sürdürülebilir kalkınmanın farkındalık yaratma ve engelleri kaldırma yönünde aktif rol oynayabilmektedir. Bu alanlarda verilen ders müfredatlarına sürdürülebilir kalkınma politikalarının yerleştirilmesi ve gelişim için projelerin hazırlanmasının sağlanması yükseköğretim kurumlarının sürdürülebilir kalkınma farkındalığı oluşturmada üstlenebileceği görevlerden olmaktadır. Yamane ve Kaniko'da (2021) sürdürülebilir kalkınma politikaları çerçevesinde farkındalık yaratma faaliyetlerinde turizm destinasyonunda bulunan paydaşların büyük önem taşıdığını belirtmektedir. Turizm paydaşları ulusal ve uluslararası yatırımcıların sürdürülebilir kalkınma politikalarını dikkate almasını tercih ve teşvik edebilmektedir. Aynı zamanda hükümet politikaları da sürdürülebilir kalkınma programlarını dikkate alan paydaşların desteklenmesini sağlayabilmektedir. Paydaşların turistlerle etkileşimi de sürdürülebilir kalkınmayı desteklemeye yönelik farkındalık yaratıcı şekilde gerçekleştirilebilmektedir. Sürdürülebilir kalkınmanın farkındalığının yaratılması için özel ve kamu kurumlarında da çeşitli faaliyetlerin yürütülmesi gerekmektedir. Özellikle bankaların yeşil politikaları destekleyen ve yeşil enerji kullanımı gerçekleştiren firmaları desteklemesi bu farkındalığın geliştirilmesine katkı sağlayabilmektedir (Kaya, 2010). Ayrıca sivil toplum kuruluşlarının da projeler hazırlanarak toplumun farkındalığının yaratılmasında aktif rol oynayabileceği düşünülmektedir.

3. BÖLÜM

KUŞADASINDA AŞIRI TURİZME KARŞI YEREL TOPLULUKLARIN DAYANIKLILIĞI ve SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA

3.1 Kuşadası Bölgesinin Tarihsel ve Turistik Özelliği

Kuşadası Türk yönetimine Aydınogulları beyliği döneminde girmiştir. Yılaburnu bölgesine Neopolis adıyla kurulan yerleşim yeri olan Kuşadası'nın adının nereden geldiği kesin olarak bilinmemektedir. Ancak Kılıçarslan ve diğerlerine (2018) göre bu bölgeye Güvercinada'da bulunan kale nedeniyle "Kuşadası" adı verilmiştir. Venedik ve Cenevizlilerin de hâkim olduğu alan Yeni İskele adıyla da anılmıştır (Ceylan ve Ceylan, 2011). M.Ö Andızkulesi adlı bir yerleşim yeri kurulmuş daha sonra (M.Ö. 3000), Lelegler, Aioller (M.Ö.2), İonlar, (M.Ö.9), Lydialılar, Romalılar, Yunanlar, Persler, Selçuklular, Bizanslılar, Mentешеogulları, Aydınogulları ve Osmanlı Devleti bu bölgede hüküm sürmüştür. Meryem Ana'nın havarileri arasında yer aldığı bilinen St. Jean, Kuşadası bölgesine yerleştiği için Hristiyanlar bölgeye büyük bir önem vermiştir (Akalin, 2016). Kuşadası bölgesi Osmanlı Devleti yönetimine Aydınogulları Beyliği'nin topraklara katılması ile 1413'de Çelebi Mehmet tarafından katılmıştır (Maden Özyol ve Gürel, 2022).

M.Ö.	M.Ö.	M.Ö.	M.Ö.	M.Ö.	M.Ö.	M.Ö.	M.S.							
3000	11	9	7	546	334	2	1186	1304	1413	1834	1865	1923	1954	
Lelegler	Aioller	İyonlar	Lidyalılar	Persler	Helen	Roma	Selçuklu	Aydınogulları	Osmanlı	Güvercinada	Bağımsız bölge	İzmir	Aydın	

Şekil 7. Kuşadası bölgesinin tarihi gelişimi

Kaynak:(Akalin, 2016).

Verimli toprakla üzerine inşa edilen Kuşadası yerleşim yeri çakıl taşı, kum, kireç, mermer gibi özellikler içeren bir toprak yapısına sahip olmaktadır. Kuşadası ve çevresi güney ve doğu bölgelerde yüksekliği 1000 metreyi bulan dağlar bulunmaktadır. Bu bölgede plato ve düzlüklerle de yoğun karşılaşmaktadır. Çok sayıda bulunan koy ve burunları rüzgâr aşınmaları oluşturmuştur. Samsun Dağı da bu bölgede yer almaktadır.

Aydın'a 71 kilometre uzaklık bulunduran Kuşadası, İzmir'e 95 km ve Aydın'ın Söke ilçesine de 22 km. uzaklıkta yer almaktadır (Kesmez, 2000).

Şekil 8. Kuşadası lokasyonu

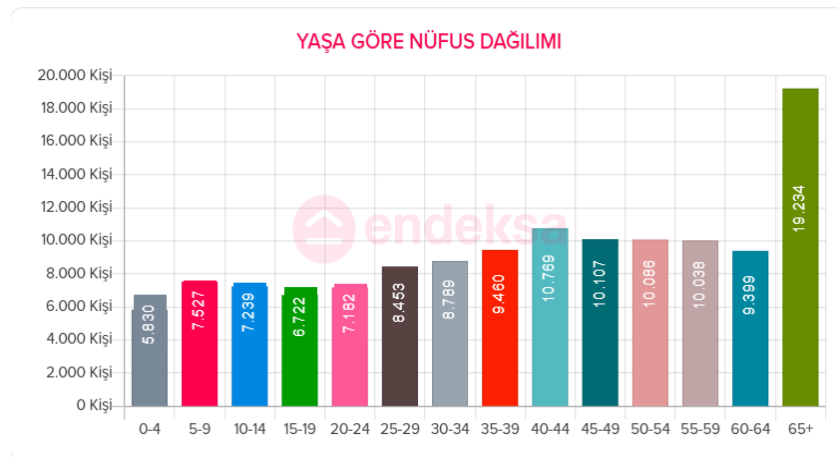
Kaynak (Kahraman, 2011).

Tipik Akdeniz iklimine sahip olan Kuşadası'nda kışlar yağışlı yazlar ise sıcak ve kurak yaşanmaktadır. Bu sebeple sıcak ve kurak iklim sebebiyle yoğun bir kış bulundurmamıştır (Kun, 2005). Kuşadası bulunduğu konum itibariyle pek çok turistik alana da yakın olmaktadır. Bu turistik bölgeler Didim, Bodrum, İzmir, Efes, Milet, Marmaris gibi turizm kentleri olduğu için Kuşadası da aynı oranda turistik faaliyetler bulundurmaktadır. Kuşadası tarihi ve doğal güzellikleriyle tanınmış bir bölge olarak nitelendirilmektedir. Yunanistan adalarından Sisam Adası'na yakınlığı da özellikle uluslararası turistlerin dikkatini çekmektedir. Yaz turizminde güneş, kum ve deniz seven turistler Kadınlar Denizi, Karaova, Tusan, Sümerbank, Aydınlık, Aslan Burnu, Karasu, Yavan Su, Otuzbir, Akyar, Kabaklıburun (Kalamaki), Ilıcaburnu, Tavşanburnu, İlyas Ağa, Güzelçamlı, İçmeler, Dipburun gibi plajlarda tatil yapabilmektedir (Sezer, 2015).

Kuşadası doğal güzelliklerinin yanı sıra tarihi olarak da büyük bir hazine barındırmaktadır. Bölgede bulunan Güvercinada, İnönü Bulvarı, Atatürk Bulvarı, Öküz Mehmet Paşa adlı kervansaray, Kaleiçi, Kahramanlar Caddesi, Gazibeğendi, Barbaros Bulvarı, Sağlık Caddesinde yer alan alışveriş yapılabilen yerlerle birlikte Dilek

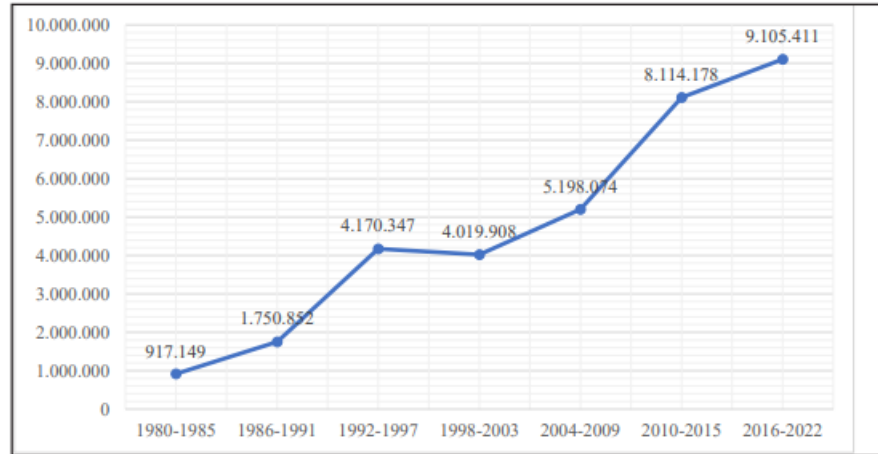
Yarımadası milli parkı gibi tarihi ve turistik alanlara da sahip olmaktadır (Kara ve Aşık, 2018). Kuşadası Limanı'nın bölgedeki diğer turistik alanlara yakın olması Kuşadası'nı cazip hale getirmektedir. Efes'e, Meryem Ana'ya ve St. John Bazilikası'na yakın olmaktadır. Efes ve Meryem Ana Hristiyan toplumlar için büyük bir önem taşıdığından inanç turizmi açısından dünya çapında önemli turistik destinasyonlar olmaktadır (Eser ve diğerleri, 2012). Dünyanın yedinci harikası olarak bilinen Artemis Tapınağı 'na 18 km uzaklıkta yer almaktadır. Ayrıca Priene'ye 35 km, Şirince köyüne 28 km, Claros'a 25 km, Miletos'a 65 km uzaklıkta yer alan tarihi kentlere yakınlığı da Kuşadası'nın turist çekiciliğini artırmaktadır. Bununla birlikte Kuşadası'nın İzmir'de bulunan Adnan Menderes Hava Alanı'na yaklaşık olarak 95 km uzaklıkta olması, Milas-Bodrum Hava Alanı'na ise 125 km uzaklıkta bulunması da Kuşadası'nı büyük bir turizm destinasyonu haline getirmektedir (Aylan, 2018). 2021 yılı TÜİK verilerine göre Kuşadası 62.595 erkek, 62.217 kadın olmak üzere toplamda 125.812 insan nüfusu barındırmaktadır (TÜİK,2021). Nüfusa göre yaş oranı genç nüfus oranı %26, orta yaş %52, yaşlı nüfus ise %22 olarak tanımlanmaktadır. Nüfus yoğunluğu da 430,38 Kişi/km² olarak saptanmıştır.

Tablo 3. Kuşadası yaş dağılımı

Kaynak: (endeksa, 2023).

Kuşadası turizm destinasyonu konumuyla oldukça yoğun bir süreç bulundurmaktadır. Ayrıca konumu itibariyle başta kruvaziyer turizmi olmak üzere deniz turizmi, termal turizmi, tarihi turizm, kültür turizmi, sağlık turizmi, gastronomi turizmi, yat turizmi, botanik turizmi, golf turizmi, su altı turizmi, kongre turizmi, kıyı turizmi gibi turistik faaliyetler bölgede sürdürülmektedir (Kuşadası Ticaret Odası, 2023).

Tablo 4. Kuşadası yıllara göre ziyaretçi sayısı

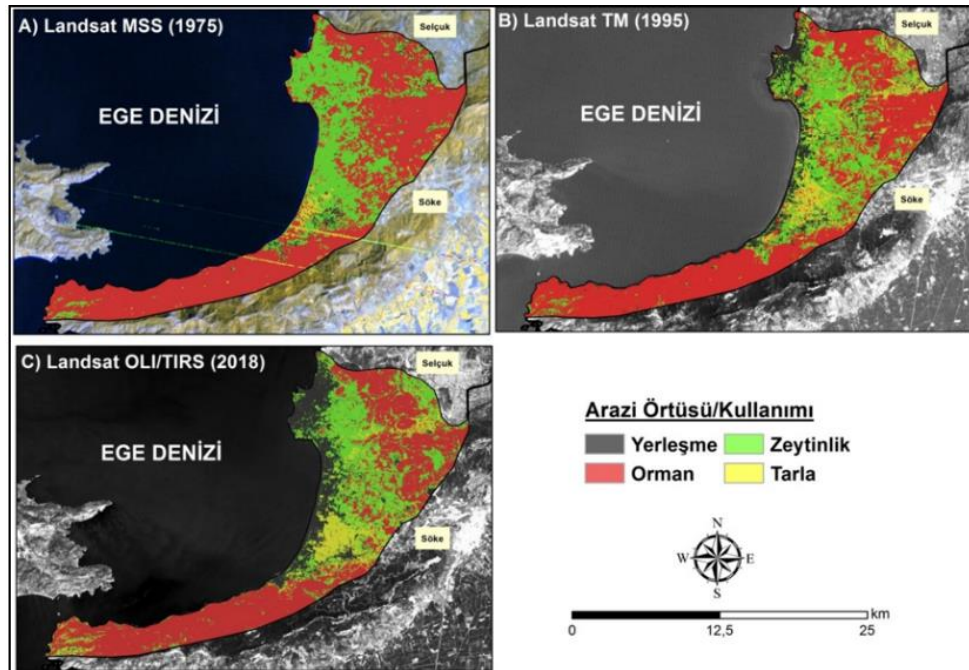
Kaynak: (Aslan,2023).

Kuşadası içerdiği kültürel ve doğal güzellikleri neticesinde her yıl milyonlarca turiste ev sahipliği yapmaktadır. Türkiye'nin önemli destinasyonlarından biri olan Kuşadası turist kapasitesini artırmasıyla birlikte her yıl yeni rekorlara erişmektedir. 2016 ve 2022 yılları arasında bölgede konaklayan turist sayısı 9.105.411 olarak saptanmıştır (Aslan, 2023). Anadolu Ajansı'na (2023) göre 2022 yılında Didim ve Kuşadası 3 milyon 200 bin yerli – yabancı ziyaretçiye ev sahipliği yapmıştır. Kuşadası Türkiye'nin turistik faaliyet bakımından en canlı destinasyonlarından biri olmaktadır. Kuşadası içerdiği turistik faaliyet bakımından oldukça zengin olmakla birlikte bu faaliyetlerin en yoğun görüleni kruvaziyer turizm olarak saptanmıştır. 2013 yılında 428 gemi uğrayan Kuşadası Limanı toplamda 577,685 yolcuya ev sahipliği yapmıştır. Ancak 2020'de bu sayı 823 olarak saptanmıştı (Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı, 2023). Kuşadası kruvaziyer turizmde Türkiye'nin önemli bölgelerinden birini oluşturmaktadır. Kuşadası kruvaziyer turizmde en önde gelen destinasyonların başında yer almaktadır. Her yıl kruvaziyer turizmde yeni rekorlar kırarak büyük turist kitlesini ağırlayan Kuşadası'nda bu turist yoğunluğu olumlu olabileceği gibi olumsuz etkiler de ortaya çıkarabilmektedir.

3.2 Kuşadası'nda Aşırı Turizm Faaliyetleri ve Olumsuz Etkileri

Aşırı turizmin, yoğun turistik destinasyonlarını sosyal, doğal ve kültürel açılarından da olumsuz bir şekilde etkilediği bilinmektedir. Meydana gelen kalabalıklaşma bölgenin sosyal, ekonomik, çevresel, kültürel, doğal, kurumsal yapısına olumsuz etki edebilmektedir (Eren ve Bozkurt, 2020). Bununla birlikte son yıllarda, sosyal ve

psikolojik taşıma kapasitelerinin aşılmasına yönelik çok sayıda akademik çalışmalara da turizm literatüründe yer verildiği bilinmektedir (Duyar ve Bayram, 2019). Kuşadası'nda kitlesel turizmin en yoğun olduğu yaz mevsiminde aşırı turizme cevap verebilmek amacıyla özellikle kıyı boyunca yeni yapıların yapılmasına ihtiyaç duyulmuş ve bu yapılaşma şehir imar planına riayet edilmeden yapıldığından dolayı Kuşadası'nın ekolojik ve estetik yapısının bozulmasına neden olmuştur. Bunun sonucu olarak da yerel halkın yoğun turizme karşı tutumu olumsuz bir şekilde gelişmeye başlamıştır. Kuşadası'nda bu şekilde turist sayısının aşırı ve plansız büyümesi sonucunda görüntü kirliliği, çevre kirliliği, ekolojik dengenin korunamaması, plansız kentleşme, turizm kaynaklarının verimsiz kullanılması ve yerel halkın turistleri potansiyel suçlu görme yaklaşımları ortaya çıkmıştır (Dal, 2008). Kuşadası'nda aşırı turizm faaliyetleri aynı zamanda yerel halkın konaklama sorunu yaşamasına neden olmuştur. Bölgedeki gayrimenkul sahipleri mülkiyetlerini turistik işletme ve dükkan haline getirerek yerel halkın barınma sorunu yaşamasına sebebiyet vermiştir. Bu nedenle ormanlar ve zeytinlik alanlar yerleşim yeri haline gelmiştir.

Şekil 9. Kuşadası arazi kullanım değişimleri

Kaynak: (Güney ve Somuncu, 2018).

Yapsat inşaatçılık faaliyeti sebebiyle bölgenin sahili inşaat alanı haline gelmiştir. Bölgeye gelen turistlerin alışveriş yapmasını sağlayan hanutçular (turistlere dolaylı

olarak zorlayıcı yaklaşımlarla satış yapmaya çalışan kimseler) oluşmuş ve turistler için güvenlik tehditleri gelişmiştir. Bölgeye turistik amaçlı gelen farklı kültürel özellikler bulunduran kimseler Kuşadası yerel halkının ahlaki yapısını olumsuz etkilemiştir. Aşırı turizm faaliyetinde bölgeye gelen yabancı turistlerin döviz getirisi yerli turistlerin ayrımcılığa uğramasına neden olmuştur (Güney ve Somuncu, 2018).

Sarışık ve Boğan'a (2016) göre aşırı turizm, bir turizm destinasyonun halkını ekonomik, çevresel ve sosyo-kültürel olarak olumsuz etkileyebilmektedir. Ekonomik olarak hizmet ve emlak fiyatlarının yükselmesi, enflasyonun sonucu olarak yiyecek ve içecek fiyatların yükselmesine olanak tanımaktadır. Çevresel olarak da biyolojik çeşitliliğin azalması ve ekolojik dengenin bozulması, sosyo-kültürel olarak ise kimlik kaybı, yerel kültürün asimilasyonu ve turistlere karşı olumsuz tutum ve algıların oluşmasına sebep olmaktadır. Kuşadası'nda meydana gelen aşırı turizmin olumsuz sonuçları çeşitli önlemler sonucunda minimum seviyeye gelebilmektedir. Ancak bu sonuçların azaltılmasında sorumluluk üstlenmesi gereken kesimler bulunmaktadır. Sorumluluk sahibi olan paydaşların alabileceği önlemler ise çok çeşitli olabilmektedir.

3.3 ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Araştırmanın yöntem bölümünde çalışmanın inşa edildiği tasarım biçimi, araştırmanın konusu, diğer çalışmalardan ayırt edici özgünlüğü ve önemi, çalışmanın meydana getirilme amacı, çalışmada tercih edilen örnekleme yöntemi, verilerin toplanmasını sağlayan araç, araştırmanın gerçekleştirilme süreci ve son olarak elde edilen verilerin analiz edilme süreci açıklanmaktadır.

Bu çalışma nitel araştırma paradigması çerçevesinde meydana getirilmiştir. Nitel araştırma yöntemi, katılımcıların içsel duygularını, deneyimlerini ve tutumlarını derinlemesine anlamak, konuları derinlemesine sorgulamak ve karmaşık ilişkileri daha net bir şekilde açıklanabilmesi için tercih edilmiştir. Nitel araştırma birincil kaynaktan erişme imkânı sunduğu için derinlemesine görüşme yöntemi ile gerçekleştirilmektedir. Derinlemesine görüşme yöntemi kişinin bilgi, deneyim ve gözlemlerini en iyi yansıtan araştırma yöntemlerinden birisidir (Tekin, 2006). Nitel araştırmanın gücü, bu tür detaylı ve bağlamsal anlayışlar etkili bir şekilde ortaya konulmasında teorik ve pratik katkı sunmada büyük rol oynamaktadır.

Nitel araştırma paradigmasının fenomenolojik yaklaşımı ele alınmıştır. Fenomenolojik yaklaşım, yaşanan tecrübelerin anlamlandırılmasıdır. Gündelik hayattaki problemlerin tanımlanması ve net bir şekilde açıklanması Fenomenolojik yaklaşım araştırmalarında temel basamakları oluşturmaktadır. Deneyimi araştırma ve problemin betimlenmesi önem taşımaktadır (Tekindal ve Arsu, 2020). Bu çalışmada yapılandırılmış görüşme ile katılımcılardan veri toplanmıştır. Veri analizi görüşmelerin deşifre edilmesi sonrasında klasik içerik analizi ile kategoriler çerçevesinde yorumlanmıştır. Ayrıca bulguların değerlendirildiği süreçte, katılımcıların dile getirdikleri düşünceleri ile birlikte sözlü olmayıp davranışlarıyla gösterdikleri tepkiler de değerlendirilmiştir (Şentürk Kara, 2021). Bu sayede çalışmanın metodolojik bölümü inşa edilmiştir.

Aşırı turizmin, yoğun turistik destinasyonlarını sosyal, doğal ve kültürel açılarından da olumsuz bir şekilde etkilediği bilinmektedir. Meydana gelen kalabalıklaşma bölgenin sosyal, ekonomik, çevresel, kültürel, doğal, kurumsal yapısına olumsuz etki edebilmektedir (Eren ve Bozkurt, 2020). Bununla birlikte son yıllarda, sosyal ve psikolojik taşıma kapasitelerinin aşılmasına yönelik çok sayıda akademik çalışmalara da turizm literatüründe yer verildiği bilinmektedir (Duyar ve Bayram, 2019). Ancak, mevcut literatürde taşıma kapasitesiyle ilgili sorunların ele alındığı bu çalışmalara makro düzeyde çok az yer verilirken, destinasyonların dayanıklılığı ve yerel toplumların turizmle ilgili algı, tutum ve yargılarına dair çalışmalara mikro ölçekte hemen hemen yok denecek kadar az değinildiği görülmüştür. Özellikle, iç ve dış turizmin en önemli destinasyonlarından biri haline gelen Aydın iline bağlı Kuşadası beldesi başta olmak üzere, taşıma kapasitesi sorunlarına dair herhangi bir çalışmaya ilgili literatürde neredeyse hiç yer verilmediği tespit edilmiştir.

Kuşadası, tarihsel ve doğal güzellikleri, limanı ve turistik aktiviteleri ile Türkiye'nin önemli turistik destinasyonlarından biridir. Kuşadası gibi popüler turistik destinasyonlarda yaşanan taşıma kapasitesi sorunları, aşırı turist akışının mevcut ulaşım altyapısını ve kaynakları aşması sonucunu ortaya çıkarmaktadır. Bu tür bir durum, çeşitli etkileri beraberinde getirebilmekte ve destinasyonun sürdürülebilirliğini tehlikeye atabilmektedir. Bir turizm destinasyonunun uzun süre çekiciliğini geliştirmesi, turizm pazar payının artırılması, turizm kaynaklarının etkin kullanımı sürdürülebilir turizm

faaliyetinin gelişmesine paralel olarak ilerlemektedir. Ancak aşırı turizme karşı yeterli önlemlerin alınmaması sürdürülebilir turizmi de olumsuz etkilemektedir (Ayaş, 2007).

Dolayısıyla gerek destinasyon gerekse bölgenin doğal güzelliği tehdit altında kalabilmektedir (Çetinoğlu ve Uygur, 2022). Bununla birlikte son yıllarda, sosyal ve psikolojik taşıma kapasitelerinin aşılmasına yönelik çok sayıda akademik çalışmalara da turizm literatüründe yer verildiği bilinmektedir.

Bu çalışmada, Türkiye'nin kruvaziyer turizmin lideri durumundaki Kuşadası yöresinde yaşanan kitlesel turizmin neden olduğu aşırı turizm faaliyeti derinlemesine görüşme yöntemi ile incelenmektedir. Bu araştırma ve inceleme çalışmasının neticesinde turizm literatürüne katkı sağlanmaktadır. Çalışmanın amacı aşırı turizme maruz kalan Kuşadası'nın sürdürülebilir kalkınma boyutlarını ortaya koymak, yerel topluluğun aşırı turizme karşı dayanıklılığını incelemektir. Bölgede bulunan ya da var olabilecek aşırı turizmden kaynaklanan sorunların tespiti ve çözüm yolları üzerinde durularak turizm literatüründe öncü bir kaynak meydana getirmektir.

Araştırma soruları;

1. Kuşadası'ndaki aşırı turizmin zararlarının önlenmesi için ne gibi çalışmalar yürütülebilir ve kimler sorumluluk almalıdır?
2. Kuşadası'nda sürdürülebilir kalkınmanın gerçekleştirilebilmesi için yerel halkın katkıları neler olabilir ve yerel dayanıklılık için neler yapılabilir?
3. Kuşadası cemiyetinin ferdi olarak turizmle ilişkili sorunlarla başa çıkma stratejileri nelerdir? Bu stratejilerin sürdürülebilir kalkınma hedeflerine nasıl katkı sağlayabilir?

Varsayımlar: Araştırmada katılımcıların araştırma esnasında kendilerine yöneltilen sorulara içtenlikle cevap verdikleri ve deneyim ile bakış açılarını sundukları varsayılmıştır. Araştırmada kullanılan veri toplama aracının geçerliliği ve güvenilirliği konusunda araştırma sürecinde başvurulan uzman görüşleri yeterli sayılmıştır.

3.4 ÖRNEKLEM

Araştırma evrenini Türkiye'de aşırı turizm bulduran bölgelerde yaşayan bireyler oluşturmaktadır. Örneklem ise amaçlı örnekleme (Sezer, 2015) ile seçilmiş olan ve kruvaziyer turizmde en fazla gemi sayısı bulundurarak yoğun bir kitlesel turizme

maruz kalan Kuşadası bölgesinde yaşayan yerel topluluklar olarak belirlenmiştir. Böylece araştırmaya en fazla katkı sağlayacak örneklemin seçilmesi hedeflenmiştir.

Güvenirlilik Geçerlilik: Amaçlı örnekleme yöntemi az sayıda kaynağın daha fazla etkin bir biçimde kullanılması açısından araştırmacıya zengin vaka belirleme ve seçme olasılığı bulduran, özellikle nitel araştırmalarda sıklıkla başvurulan bir teknik olmaktadır. Bu örnekleme yöntemi, hazırlanan araştırma konusu için yeterli bilgi ve deneyim bulduran katılımcıların seçilmesini sağlamaktadır (Yağlar ve Dikmen, 2018). Bu çerçevede katılımcı yanıtlarının tekrara düşmesi ve bilgilerin kendini tekrar etmesi sonucunda görüşme on kişi ile sınırlı kalmıştır.

3.5 VERİ TOPLAMA ARACI

Bu çerçevede açık uçlu 19 sorunun bulunduğu görüşme soru formu veri toplama tekniği olarak kullanılmıştır. Soruların oluşturulmasında mevcut literatür bilgileri ile nitel araştırma yöntemleri kaynaklarından faydalanılmıştır. Sorular; açılış soruları, tanımlama soruları, geçiş soruları, anahtar sorular, araştırma soruları, kapanış ve final soruları olmak üzere toplamda yedi kategoride hazırlanmıştır. Soruların hazırlanmasında Eylem Şentürk Kara'nın (2021) "A'dan Z'ye Derinlemesine Görüşme" adlı eserinden yararlanılarak oluşturulmuştur. Demografik Sorular 11 adet, Aşırı Turizm - Sürdürülebilir Kalkınma 2, Olumlu - Olumsuz Yönler 6, Yerel Bölgede Aşırı Turizm ve Sürdürülebilir Kalkınma Faaliyetleri 5, Yerel Bölgede Çözüm Önerileri 3, Kapanış ve Final 3 olmak üzere toplamda 30 soru katılımcılara yöneltilmiştir.

3.6 VERİLERİN TOPLANMASI

Veriler Kuşadası bölgesinde yaşayan yerel halkın belirlediği zaman diliminde dijital teknolojiler aracılığıyla gerçekleştirilmiştir. Veri toplama esnasında katılımcılar ile Zoom ve Google Meet, WhatsApp gibi online görüşme uygulamaları aracılığıyla görüşülmüştür. Görüşmeler katılımcıların gönüllülük esasına dayanır şekilde gerçekleştirilmiştir. Görüşme öncesi katılımcılara Bilgilendirilmiş Onam Formu imzalatılmıştır. Ayrıca kendilerine araştırmadan istedikleri zaman çekilebilecekleri, kimliklerinin gizli tutulacağı, kamuoyuna duyurulmayacağı ve verilerin yalnızca araştırmacı tarafından kullanılabileceği belirtilmiştir. Katılımcılara görüşme süresinin 30 ile 40 dakika arasında olacağı belirtildi. Bütün katılımcılarla yapılan derinlemesine

görüşmeler en az 16 en çok 31 dakikalık süreler dahilinde yapılmıştır. Ortalama olarak 25 dakikadır. Görüşmeler ses kayıt cihazları ile kaydedilmiş ve daha sonra araştırmacı tarafından manuel olarak herhangi bir program kullanılmadan deşifre edilmiştir.

3.7 VERİLERİN ANALİZİ

Online platformlarda gerçekleştirilen görüşmeler ses kayıt cihazları ile kaydedilmiş ve daha sonra araştırmacı tarafından deşifre haline getirilmiştir. Deşifre işleminde herhangi bir program kullanılmamış, katılımcı cevapları Microsoft Office programından Word Belgesi'ne kaydedilmiştir.

Soruların cevapları Excel dosyasına katılımcıların bölümüne kodlanmış ve kodlardan kategoriler, kategorilerden de temalara ulaşılmıştır. Araştırmada kullanılan tema ve kategoriler tablo 5'de yer almaktadır.

Tablo 5. Derinlemesine görüşmede kullanılan tema ve kategoriler

Temalar	Kategoriler
Tanım	Sürdürülebilir Turizm Aşırı Turizm Turizm Faaliyeti
Aşırı Turizm Faaliyetleri	Olumlu Olumsuz Etkiler Bakış Açıları Yerel Kültüre Etki Sosyal Çevresel Ekonomik Değerlendirme Yerel Kaynaklara Etki
Yerel Dayanıklılık	Dayanıklılığın Artırılması Sorumlular Yerel Halkın Katkıları
Turizmde Sürdürülebilir Kalkınma	Sürdürülebilir Kalkınma Çalışmaları Sürdürülebilir Turizmin Katkıları Sürdürülebilir Kalkınma - Aşırı turizm İlişkisi Çözüm Önerileri Sorunlarla Başa Çıkma Stratejileri

4. BÖLÜM

BULGULAR

4.1. KATILIMCI DEMOGRAFİK BİLGİLERİ

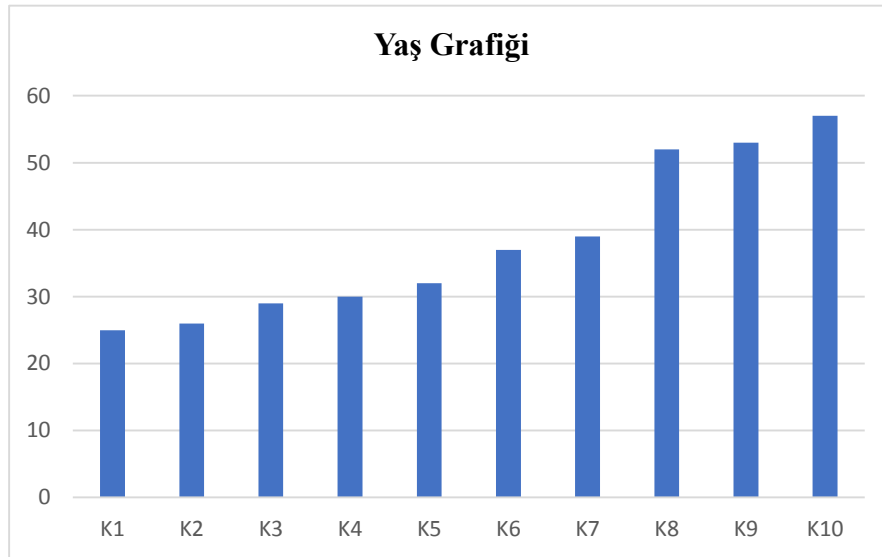
Tablo 6. Katılımcı demografik bilgileri

Sıra	Yaş	Cinsiyet	Medeni Durum	Eğitim Sev.	Çalışma	Gelir	Aile Kişi Say.	Kuşadası'nda Bulunma Süresi	Haber Takip Etme	Turizm Deneyim	Sürdürülebilirlik Bilgisi	Dayanıklılık Bilgisi
K1	25	Kadın	Bekar	Yüksek Lisans	Rehber	Orta	4	25	Sık	Çalışan	Var	Var
K2	26	Erkek	Bekar	Lisans	Mobilyacı	Orta	3	26	Sık	Çalışan	Var	Var
K3	29	Erkek	Bekar	Lisans	Rehber	Orta	3	11	Ara Ara	Çalışan	Var	Var
K4	30	Erkek	Bekar	Lisans	Rehber	Orta	4	3	Ara Ara	Çalışan	Var	Var
K5	32	Kadın	Evli	Yüksek Lisans	Öğretmen	Düşük	5	5	Sık	Yerel Halk	Var	Var
K6	37	Erkek	Evli	Lisans	Rehber & Operasyon Müdürü	Orta	2	5,5	Sık	Çalışan	Var	Var
K7	39	Kadın	Bekar	Lisans	Öğretmen	Orta	1	20	Sık	Yerel Halk	Var	Var
K8	52	Erkek	Evli	Lisans	Otel Sahibi	Yüksek	4	14	Sık	Çalışan	Var	Var
K9	53	Kadın	Evli	Yüksek Okul	Emekli Polis	Orta	4	19	Sık	Çalışan	Var	Var
K10	57	Kadın	Evli	Lise	Emekli Esnaf	Orta	1	57	Sık	Çalışan	Var	Var

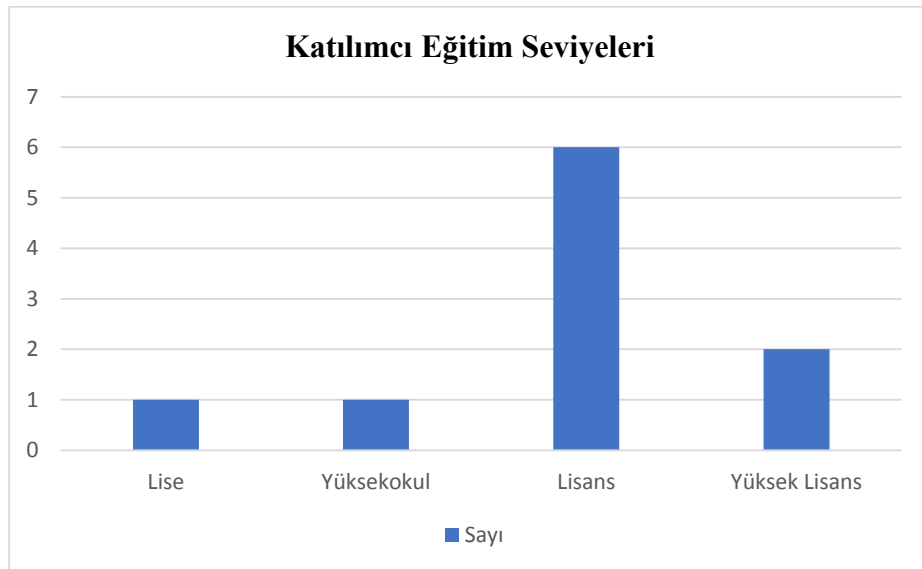
Araştırma katılımcılarının demografik bilgileri Tablo 6’ da gösterilmektedir. Araştırmada katılımcıların %50’si kadın %50’si erkek olmak üzere 10 katılımcı ile derinlemesine görüşme gerçekleştirilmiştir. Katılımcıların %50’sinin medeni durumu evli %50’sinin ise bekarıdır. Katılımcıların meslekleri incelendiğinde %30’nun turist rehberi, %20’sinin öğretmen, %20’sinin emekli, %10’nun otel sahibi olduğu görülmektedir. Katılımcılardan %10’u gelir seviyesini yüksek, %10’u düşük olarak nitelerken diğer %80 katılımcı gelir seviyesini orta şeklinde tanımlamaktadır. Katılımcıların Kuşadası bölgesinde yaşama süreleri en fazla 57 yıl, en az 3 yıl, genel ortalama ise 18,5 yıl olarak tespit edilmektedir. Katılımcıların Kuşadası’nda meydana gelen gelişmeleri takip etme durumu ise %20’ye göre ara ara %80 kişiye göre sık olarak tanımlanmaktadır. Katılımcılardan %20’si destinasyonda yaşayan yerel halk olarak

turizm deneyimine sahipken %80 katılımcı turistik faaliyetlerde çalışma deneyimi bulundurmaktadır. Katılımcıların tamamı sürdürülebilirlik ve dayanıklılık kavramları hakkında bilgi sahibi olduğunu belirtmektedir.

Grafik 1. Katılımcıların yaş grafiği

Grafik 2. Katılımcıların eğitim seviyeleri

Grafik 1 ve Grafik 2 incelendiğinde araştırma katılımcılarının yaşları en küçük 25, en büyük 57 olup yaşlarının ortalamasının 35,1 olduğu görülmektedir. Katılımcılardan 2'si yüksek lisans, 1'i yüksekokul, 1'i lise mezunu olmakla birlikte diğer 6 katılımcı lisans mezunudur.

Şekil 11. Katılımcıların sürdürülebilir turizm kavramına ilişkin tanımları

Katılımcılar sürdürülebilir turizm kavramını yoğun olarak “turizmde devamlılığın sağlanması” kavramı ile tanımlamaktadır. Turizmin kuşaklara aktarılması ve 12 aya yayılmış turizm, kaynakların korunması da katılımcılar tarafından sıklıkla dile getirilen tanımlar haline gelmiştir.

Tablo 7. Tanım teması aşırı turizm kategorisine ilişkin bulgular

TEMA	Kategori	Kodlar	Katılımcılar										
			K1	K2	K3	K4	K5	K6	K7	K8	K9	K10	
TANIM	Aşırı turizm	Kente Akın Etme	X										
		Fazla Turizm		X	X		X						
		Turist Kapasitesinin Aşılması				X				X			
		Turist Yoğunluğu				X					X	X	X
		Yüksek Turistik Faaliyet								X			

Tablo 7’ye göre katılımcıların büyük çoğunluğu aşırı turizmi turist yoğunluğu ve fazla turizm kavramları ile tanımlamaktadır. K1 aşırı turizmi “Overturizm olarak geçiyor. Milyonlarca turistin kentlere, ülkeye akın etmesidir.” cümleleri ile

açıklamaktadır. K6 ise aşırı turizmi tanımlamak için “*Haddinden fazla bölgeye olan talep diyebiliriz. Yüksek turistik faaliyet.*” kelimelerini kullanmıştır.

K8 ise “*Aşırı turizm bir destinasyona fazla sayıda yabancı ziyaretçi gelmesidir. Buna turist yoğunluğu diyebiliriz.*” diyerek aşırı turizmin çok sayıda turistin bir bölgeye gelmesi olarak nitelendirmiştir. K4’ aşırı turizm tanımını “*Kapasitenin üstünde veya kapasitenin üst sınırına yakın turizm faaliyeti demek olabilir.*” açıklaması ile yapmıştır. Katılımcılar aşırı turizm kavramını fazla, yoğun, kapasite üzeri turizm kelimeleri ile tanımlamaktadır. Katılımcıların sürdürülebilirlik kavramına ilişkin tanımları ise birbirinden farklılık göstermektedir.

Tablo 8. Tanım teması sürdürülebilir turizm kategorisine ilişkin bulgular

TEMA	Kategori	Kodlar	Katılımcılar										
			K1	K2	K3	K4	K5	K6	K7	K8	K9	K10	
TANIM	Sürdürülebilir Turizm	Turizmde Devamlılığın Sağlanması	X			X	X					X	
		Kesintisiz Turizm		X		X							
		Turizmin Sonraki Kuşaklara Aktarılması			X				X	X	X	X	
		Turistik Faaliyetlerin Yararlı Olması				X							

Katılımcılar sürdürülebilir turizm kavramının tanımlarını turizmde devamlılığın sağlanması, kesintisiz turizm, 12 aya yayılmış turizm, turizmin sonraki kuşaklara da aktarılması, turistik faaliyetlerin yararlı olması gibi kelimelerle ifade etmektedirler. K4 “*Sürdürülebilir turizm, turizmin hem turizm sezonu dışında hem daha sonraki sezonlarda kesintisiz devam edilebilmesini sağlamak olabilir.*” cevabı ile turizmde sürdürülebilirliğin 12 ay kesintisiz olarak devam etmesi şeklinde yorumlamaktadır. K5 “*Bu kavram turistik faaliyetlerin devamlılığını sağlamak anlamında kullanılabilir diye düşünüyorum.*” açıklaması yapmış ve sürdürülebilir turizmi turistik faaliyetlerin devamlı olarak sürdürülmesi anlamına geldiğini belirtmiştir. K7 ise “*Sürdürülebilir*

turizm, elde olan tarihi, çevresel, sanatsal kaynakların gelecek nesillere aktarılmasıdır.” diyerek sürdürülebilir turizmi turizm kaynaklarının gelecek nesillere de aktarılması olarak tanımlamıştır.

Kuşadası bölgesinde yaşayan 10 katılımcı ile yapılan derinlemesine görüşmede aşırı turizm ve sürdürülebilirlik kavramlarına ilişkin farklı tanımlamalar olmasına rağmen büyük bir çoğunluğunun kavramlara yönelik bilinçlilik düzeylerinin yüksek olduğu görülmüştür. Kavramların birbirinden farklı tanımlanmasının sebebinin katılımcıların bölgedeki farklı deneyim ve tecrübelerinden kaynaklandığı düşünülmektedir. Katılımcılardan Kuşadası bölgesinde bulunan turistik faaliyetleri değerlendirmeleri istendiğinde farklı yanıtlar alınmıştır.

Tablo 9. Tanım teması turizm faaliyetlerinin değerlendirilmesi kategorisine ilişkin bulgular

Tema	Kategori	Kodlar	Katılımcılar									
			K1	K2	K3	K4	K5	K6	K7	K8	K9	K10
TANIM	Turizm Faaliyetlerini Değerlendirme	Yetersiz	X			X			X	X	X	X
		Başarılı		X	X							
		Yoğun					X	X				
		Gelişmekte				X						
		Çeşitli						X				

Genel çerçevede Kuşadası bölgesindeki turizm faaliyetleri katılımcılar tarafından yetersiz, yoğun, başarılı, gelişmekte olan ve çeşitli kelimeleri ile ifade etmiştir. Ancak Tablo 9’da görüldüğü gibi katılımcıların çoğunluğu Kuşadası bölgesindeki turistik faaliyetleri yetersiz bulmaktadır. Öte yandan Kuşadası bölgesinde turizm faaliyetlerini başarılı bulan 2 katılımcı da yer almaktadır.

K4 “*Turizme ben Antalya’da başladım. Kuşadası’na geldiğimde Kuşadası’nı bir tık yetersiz gördüm. Ama geliştiği yönünde fikir belirtebilirim.*” yorumu yaparak Kuşadası’ndaki turistik faaliyetleri Antalya ile karşılaştırmış ve yetersiz bulduğunu, bir gelişim sürecini yaşadığını belirtmiştir.

K3 “*Ben Kuşadası’ndaki proje faaliyetlerini başarılı buluyorum. Özellikle gelen kurvaziyer gemilerinden. Belki haberlerinizi haberiniz vardır. Çokça kurvaziyer gemisi*

geliyor, çokça turizm faaliyeti oluyor Kuşadası'nda.” sözleri ile Kuşadası'nda yer alan turistik faaliyetleri başarılı bulduğunu dile getirmiştir. K3 Kuşadası'ndaki turistik başarının kurvaziyer turizmden kaynaklandığını da vurgulamıştır.

K6 ise *“Kuşadası'nda turizm faaliyetleri bence ikiye ayrılıyor. Onun altında kurvaziyer turizm adı altında dini turizme de yönelinebiliyor. Meryem Ana evi sayesinde çeşitlidir.”* beyanı ile Kuşadası'ndaki turistik faaliyetleri çeşitlilik bulundurur bir biçimde nitелеmektedir. Katılımcıların çoğunluğunun Kuşadası bölgesinde turistik faaliyetleri yetersiz olarak değerlendirmesi neticesinde, Kuşadası bölgesinde turistik faaliyetlerin yetersiz olduğu yargısına varılmaktadır. Ayrıca Katılımcıların tamamı Kuşadası bölgesinin bir aşırı turizm destinasyonu olduğunu belirtmektedir.

4.3. AŞIRI TURİZM FAALİYETLERİ TEMASI BULGULARI

Aşırı turizm faaliyetleri teması altında aşırı turizmin olumlu olumsuz etkileri, halkın bakış açıları ve yerel kültüre etki olmak üzere toplamda 3 kategori bulunmaktadır. Katılımcılardan aşırı turizmin Kuşadası bölgesinde yarattığı olumlu ve olumsuz durumları değerlendirmeleri istenmiştir. Katılımcılar Kuşadası'nda aşırı turizmin olumlu etkilerini; Ekonomik Katkı, İstihdam, Yatırım, Kültürel Etkileşim ve Döviz Girdisi kavramları ile açıklamaktadır. Kuşadası'nda aşırı turizmin olumsuz etkileri ise Kalabalıklaşma, Çevre Kirliliği, Altyapı Sorunu, Trafik Sorunu, Olumsuz Psikoloji, Kültürel Yozlaşma, Aşırı Fiyatlandırma, Denetimsizlik, Çarpık Kentleşme kelimeleri ile ifade edilmiştir.

Tablo 10. Kuşadası'nda aşırı turizmin olumlu - olumsuz etkilerine ilişkin bulgular

Tema	Kategori	Kodlar	Katılımcılar										
			K1	K2	K3	K4	K5	K6	K7	K8	K9	K10	
AŞIRI TURİZM FAALİYETLERİ	Olumlu Etkiler	Ekonomik Katkı			X	X	X	X	X	X	X	X	X
		İstihdam		X	X		X						
		Yerel Ürün Tanıtımı	X				X		X	X			
		Yatırım	X	X			X						
		Kültürel Etkileşim				X			X				
		Döviz Girdisi	X										
		Kalabalıklaşma	X		X		X	X	X			X	
	Olumsuz Etkiler	Çevre Kirliliği	X		X	X	X	X	X				
		Altyapı Sorunu		X		X	X		X	X			
		Trafik Sorunu			X		X	X	X	X			
		Olumsuz Psikolojik										X	X
		Kültürel Yozlaşma					X	X				X	
		Aşırı Fiyatlandırma								X	X	X	X
		Denetimsizlik							X		X		

Katılımcılar Kuşadası bölgesinde aşırı turizmin olumsuz etkilerini olumlu etkilerinden daha fazla gördüklerini ifade etmektedir. Aşırı turizmin en fazla olumlu görülen etkileri ekonomik katkı, döviz girdisi, yerel ürün tanıtımı, istihdam artışı ve yatırım artışı olarak nitelendirilmektedir. K9 aşırı turizmin en önemli olumlu yanının ekonomik katkı olduğunu “*Esnafından da duydum. Hatta şunu anlatıyorlardı. Valizlerle para götürmüşler evlerine. Öyle bir gelir elde etmişler ki turizmden çok para kazanmışlar.*” cümleleri ile ifade etmektedir.

K5 aşırı turizmin Kuşadası'nda yatırım faaliyetlerin artırdığını “*Aşırı turizmde mesela yalnızca işletme sahipleri değil halkın da bence çok fazla Kuşadası'nda etkin rol oynadığını gördüm. Ne bileyim işte birisi pişirdiğini getiriyor, plajlarda satabiliyor ya*

da evindeki sandalyeyi şezlongu, şemsiyeyi kiralayan yerel halk da gördüm. Halkın da kazancı olduğunu düşünüyorum.” açıklaması ile belirtmektedir.

K1 ise “Aşırı turizmin olumlu yönleri bence ülkeye döviz girdisi olabilir, ekonomik açıdan katkıları olabilir ya da bizim sosyal olarak, kültürel olarak kendimizi tanıtmamız olabilir.” sözü ile aşırı turizmin bölgeye döviz girdisi sağladığını ve kültürel tanıtım imkânı bulundurduğunu dile getirmektedir.

K2 de aşırı turizmin bölgede yaşayan halk için istihdam imkanı oluşturduğunu “Kobi ve ticari düzeyde olumlu yönü birçok. Örneğin istihdam sağlıyor.” yorumu ile açıklamıştır.

Katılımcıların görüşleri olumlu yönleri bulunmasına rağmen aşırı turizmin Kuşadası için büyük oranda olumsuz etkiler oluşturduğu yönünde olmaktadır. K8 aşırı turizmin bölgeye ve bölge halkına yönelik birçok olumsuz yön bulundurduğunu “Altyapı olmadığı gibi mesela şöyle söyleyeyim ben size sahil kenarını su basabiliyor. Aşırı yağmurlardan. Fiyatlar hakeza ona istinaden çevre ilçelere içeriye doğru gittiğiniz zaman 3 - 4 katı yükseklikte aşırı pahalılık. Buna ilaveten bir de trafik eklenince içinden çıkılmaz bir hal alıyor.” açıklaması ile belirtmektedir.

K5 ise aşırı turizm sebebiyle Kuşadası’nda kültür çatışmasının meydana geldiğini “Olumsuz yönlerinin tabii ki daha fazla olduğunu düşünüyorum. Halkın mesela çok fazla kozmopolit olduğunu söyleyebilirim. Çünkü bu insanların ve kültürleri farklı farklı. O yüzden zaman zaman bir çatışma meydana gelebiliyor. Çünkü o insanın kültürüyle ve bizim Kuşadası’ndaki insanların kültürü aynı olmuyor.” cümleleri ile ifade etmektedir.

K7 aşırı turizmin olumsuz yönlerinin Kuşadası’na verdiği zararı “Trafik sorunu çok fazla maalesef. Yapılaşma çok fazla. Su kaynaklarının maalesef yerel halka yetmemesi, üstüne üstlük ve nüfusun neredeyse üçe katılması yazın kaynaklarını çok olumsuz etkiliyor. Yerel halkın kaynaklara ulaşması yönünde olumsuz durumlar yaratabiliyor. Hava kirliliği de aynı şekilde. Şu bile olabilir, yani düşünürsek 5 yıldızlı otellerde israf çok olduğu için ekonomik olarak kayıp da olduğunu düşünürsek. Çünkü 7/24 her yerde yenilip içiliyor ama baktığımız zaman çok fazla yemek artığı oluyor. Bence ekonomik olarak da çevresel olarak da zararlı 5 yıldızlı otellerin bu hizmeti turist çekmek için yapılabilir ama. İsrafi da arttırdığını düşünüyorum, olumsuz olarak. Başka tabii de kanalizasyon sistemi, altyapı bunları da. Kuşadası’nda, çünkü lağım kokusu

olabiliyor bazen. Maalesef bunların da olumsuz yansıdığını düşünüyorum. Kaynaklar yetersiz, gelen kişi çok fazla, kullanan kişi çok fazla.” yorumu ile dile getirmiştir.

Katılımcıların tamamı Kuşadası’nda aşırı turizmin birçok olumsuz durum ortaya çıkardığını belirtmektedir. Ancak aşırı turizmin olumlu yönlerinin de bulunduğu ifade edilmektedir. Bu nedenle Kuşadası halkının aşırı turizme yönelik bakış açıları da farklılık göstermektedir.

Tablo 11. Katılımcıların aşırı turizme karşı bakış açıları kategorisine ilişkin bulgular

Tema	Kategori	Kodlar	Katılımcılar									
			K1	K2	K3	K4	K5	K6	K7	K8	K9	K10
AŞIRI TURİZM FAALİYETLERİ	Katılımcı Bakış Açısı	Olumsuz					X		X	X		X
		Olumlu		X		X					X	
		Olumlu – Olumsuz	X		X			X				

Katılımcılardan Kuşadası’ndaki aşırı turizme olan bakış açılarını değerlendirmeleri istenmiştir. Katılımcıların çoğunluğu Tablo 11’de görüldüğü gibi aşırı turizme olumsuz bir bakış açısı ile yaklaşmaktadır. Ancak bölgedeki aşırı turizm faaliyetlerini olumlu gören ve olumsuz bakış açılarının yanı sıra olumlu bakış açıları da aynı anda bulundurduğunu dile getiren katılımcılar bulunmaktadır. K6 Kuşadası’nda aşırı turizme yönelik bakış açısının “*Yerel bir halk olarak maddi gelir anlamında aşırı turizm şahsım adına olumlu bir unsur aslında. Kuşadası’nı tüketiyoruz. Her geçen sene tüketiyoruz. Örnek vermek gerekirse bazen yaz aylarında merkez mahalleye gece 12.00 ile sabah 06.00 arası su verilmiyor.*” yorumu ile olumlu ve olumsuz olarak bir arada yer aldığını işaret etmektedir.

K2’de Kuşadası’nda aşırı turizme olumlu bir bakış açısı bulundurduğunu “*Yerel halk olarak aşırı turizme bakış açım benim yanlış değil. Neden, bölgedeki iş yerlerinin talep çok olduğu için firmalar ve şahıslar bakımından bölgedeki iş yerlerinin değeri artıyor. Kiralama değerleri artıyor. Talepleri artıyor. Belediyenin elindeki yerlerin talepleri artıyor. Belediyeye daha fazla gelir kapısı ortaya çıkıyor.*” ifadesi ile belirtmektedir.

K8 Kuşadası'ndaki aşırı turizm faaliyetlerine olumsuz bir bakış açısı ile yaklaştığını “Olumsuz. Yerel halk olarak insanlar yazın sokağa çıkıp da yürümekten ya da bir yerden tutup da bir şey içmekten artık haz alamıyoruz. Çünkü aşırı turizm aşırı kalabalık, aşırı fiyat pahalılığı bunların hepsi trafik zaten hakeza öyle. Yaz geldiği zaman insanlar evlerinden dışarı çıkmak istemiyorlar.” beyanı ile açıklamaktadır.

Katılımcılar Kuşadası'nda aşırı turizme karşı yerel halkın bakış açılarını kendi deneyim ve tecrübeleri neticesinde dile getirmektedir. Bu sebeple bakış açılarında farklılıklar meydana gelmektedir. Aşırı turizmin bölgede yaşayan yerel halka etkileri yerel halkın bakış açısını şekillendirmektedir. Aşırı turizm ayrıca yerel halkın kültürüne de çeşitli etkiler yapmaktadır.

Tablo 12. Yerel kültüre etkilere ilişkin bulgular

Tema	Kategori	Kodlar	Katılımcılar									
			K1	K2	K3	K4	K5	K6	K7	K8	K9	K10
AŞIRI TURİZM FAALİYETLERİ	Yerel Kültürel Etki	Kozmopolit Yapı								X	X	X
		Kültürel Yozlaşma		X		X	X		X		X	X
		Kültür Tanıtma	X						X			
		Yerel Ürün Tanıtımı	X		X							
		Yaşam Tarzı Değişimi				X	X	X	X			

Katılımcılardan aşırı turizmin yerel kültüre ve geleneklere yaptığı etkiyi değerlendirmeleri istenmiştir. Katılımcılar genel anlamda aşırı turizmin Kuşadası bölgesinde geleneklere ve yerel kültüre yaptığı etkiyi Kozmopolit Yapı, Kültürel Yozlaşma, Kültür Tanıtma, Yerel Ürün Tanıtımı, Yaşam Tarzı Değişimi kavramları ile açıklamışlardır. K10 Aşırı turizm sebebiyle Kuşadası'nda kozmopolit bir yapı oluştuğunu ve bölgenin dışarıdan çok fazla göç aldığını:

“Hem turist geliyor hem emekli kesim geliyor Kuşadası'na. Biz adalı dediğimiz zaman azınlık olarak kaldık Kuşadası'nda. Eskiden biz sokağa çıktık mı

birbirimize selam verirdik. Şimdi kimse kimseyi tanımıyor artık. Şu anda Kuşadası'nda çok fazla göç var. Artık Kuşadalı denen insan çokça azaldı Kuşadası'nda. Çünkü yaşam şartları, ekonomik krizler o kadar kötü ki büyük şehirlerde yaşayamıyor insanlar. Buraya turist geldiği için turist üzerinden para kazanmanın turizmden daha kolay olduğunu keşfeden Güneydoğu bölgesinden o kadar çok göç aldık ki. Bizim zamanımızda eski zamanlarda parfüm kokan, boynunda kravatı olan, ütülü pantolon giyen gömlekli tezgâhtarlar vardı. Benim eşim böyle bir tezgâhtardı. 30 yıl önce. Şimdi gidiyorsunuz ayağında parmak arası terlik şortlu Türkçeyi bile düzgün konuşamıyor. Kaldı ki bu turiste servis veriyor. Geleneklerimizi unutmamamız lazım. Kuşadası'nda Selanik Mübadil Derneği var. Ben oraya üyeyim. Oraya gittiğimde Kuşadası'nın eski yöresel yemekleri yapılıyor. Müzikleri çalınıyor dinleniyor. Ne bileyim orda kendi kendimize eğitimler alıyoruz. Geziler düzenliyoruz.” cümleleri ile belirtmektedir.

K5 yaşam Kuşadası bölgesinde yaşam tarzı değişimini “*Mesela artık yani şöyle söyleyeyim size geçenlerde bir yaşlı teyze görmüştüm. İngilizce konuşuyordu turistlerle. Halk üzerinde çok fazla etkisi var. Anadolu insanı da onlardan çok etkilendi. Yabancı dilde teyzemiz işte Kuşadası güzel mi diye soruyordu.*” sözleri ile ifade etmektedir.

K7 aşırı turizm neticesinde Kuşadası'nda kültürel bir etkileşim meydana geldiğini “*Kültürler etkileşiyor. Bu da geleneklerimizin başka ülkelerde başka kişiler de tanınmasını sağlıyor. Aynı zamanda tabii ki de turizme geliri katkısı olacağı için geleneksel değerler daha çok göz önünde oluyor turizmin fazla olduğu yerlerde. Çünkü buradan ekonomik bir katkı sağlayabiliriz ya da kültürel etkileşim, çevresel değerler.*” yorumu ile dile getirmiştir.

K4 'de Kuşadası'nda aşırı turizmin yerel kültüre olan etkilerini “*Farklı ülkeler farklı kişilikler. Kültürel olarak çok fazla etkisi var. Yaşam tarzını da etkiliyor. Yerel ürünler satılıyor ama geleneklerden bir tık uzaklaşma olduğunu düşünüyorum. Yozlaşma oluyor.*” açıklaması ile anlatmaktadır.

Katılımcıların çoğu aşırı turizmin yerel kültüre en büyük etkisini kültürel yozlaşma olarak değerlendirmektedir. Katılımcılar arasında turist yoğunluğunun ve farklı ülkelere gelen yabancı turistlerin bölgenin kültürel değerlerini tahrip ettiğini işaret eden cevaplar bulunmaktadır. Katılımcılardan aşırı turizmin sosyal, çevresel,

ekonomik boyutlarını değerlendirmeleri istenmiştir. Katılımcılar genel olarak aşırı turizmin sosyal, çevresel, ekonomik boyutlarını olumlu ve olumsuz olmak üzere iki farklı şekilde değerlendirmiştir.

Tablo 13. Sosyal çevresel ekonomik değerlendirmeye ilişkin bulgular

Tema	Kategori	Kodlar	Katılımcılar										
			K1	K2	K3	K4	K5	K6	K7	K8	K9	K10	
Aşırı Turizm Faaliyetleri	Sosyal Çevresel Ekonomik Değerlendirme	Kültürel Etkileşim	X			X			X				
		Döviz Girdisi	X	X									
		Ekonomik Katkı			X							X	
	Olumlu Etkiler	Kalabalıklaşma	X			X							
		Çevre Kirliliği		X	X								
		Olumsuz Psikolojik Etkilenme					X						X
		Kültürel Yozlaşma	X	X	X	X	X					X	X
		Aşırı Fiyatlandırma	X						X	X	X		
		Yerel Kaynak Tahribi			X	X			X	X	X		
		Turizme Bağımlılık		X					X	X			X
	Olumsuz Etkiler	Kalabalıklaşma	X			X							
		Çevre Kirliliği		X	X								
		Olumsuz Psikolojik Etkilenme					X						X
		Kültürel Yozlaşma	X	X	X	X	X					X	X
Aşırı Fiyatlandırma		X						X	X	X			
Yerel Kaynak Tahribi				X	X			X	X	X			
Turizme Bağımlılık			X					X	X			X	

Katılımcılar Kuşadası'nda aşırı turizmin olumlu sosyal, ekonomik ve çevresel boyutlarını çoğunlukla Kültürel Etkileşim, Döviz Girdisi ve Ekonomik Katkı olarak dile getirmektedir. Olumsuz sosyal, ekonomik ve çevresel boyutlar ise daha yoğun bir şekilde açıklanmış olup Kalabalıklaşma, Çevre Kirliliği, Olumsuz Psikolojik Etkilenme, Kültürel Yozlaşma, Aşırı Fiyatlandırma, Yerel Kaynak Tahribi ve Turizme Bağımlılık olarak sıralanmıştır. K4 aşırı turizmin sosyal, ekonomik ve çevresel etkilerinin hem olumlu hem olumsuz boyutlar barındırdığını “*Ekonomik olarak etkisinin çok ciddi ve olumlu olduğunu düşünüyorum. Aşırı turizm özellikle turizme tamamen bağlı Kuşadası*

için. Ama sosyal olarak bir yozlaşmaya neden olduğunu düşünüyorum. Turist şunu yapabiliyor. Ben yapamıyorum gibi düşünceler oluşabiliyor. Psikolojik olarak olumsuz etkileniyorum.” açıklaması ile belirtmektedir. K1’de aşırı turizmin Kuşadası’nda sosyal, ekonomik ve çevresel boyutlarına olumlu katkı yaptığını “*Overturizm sonucunda ekonomik açıdan ülkeye döviz girdisi sağlıyor. Ekonomiye katkısı sağlıyor. Bunlar çok önemli. Sosyal olarak da birçok farklı kültürden insanlarla tanışıyoruz. Kültürleri öğreniyoruz, kültürümüzü tanıtıyoruz dünyaya.”* cümleleri ile söylemektedir.

Katılımcılar aşırı turizmin Kuşadası’nda sosyal, ekonomik ve çevresel boyutlarını yoğun olarak olumsuz bir ifade ile belirtmektedir. K8 özellikle aşırı turizmin fiyat artışına neden olduğunu “*Overturizmde en başta zaten hayat pahalılığı geliyor. Turistik bölge olduğundan dolayı fiyat pahalı, trafik hakeza. Ama hayat pahalılığı burada yaşayan insanların genelde geçimini turizmden sağladıklarından dolayı bu turistik mevsim haricinde insanların çalışması gerekli. 12 aya yaymadıkları için sıkıntı oluyor.”* açıklaması ile işaret etmektedir. Aşırı turizmin Kuşadası’nda sosyal, ekonomik ve çevresel boyutlarını olumlu ve olumsuz değerlendiren katılımcılar aynı zamanda yerel kaynakların da aşırı turizmden büyük oranda etkilendiğini dile getirmektedir.

Katılımcılardan Kuşadası’nda bulunan aşırı turizmin yerel kaynaklara etkisini değerlendirmeleri istenmiştir. Katılımcılar aşırı turizmin yerel kaynaklara etkisini genel olarak olumsuz değerlendirmiş yalnızca bir katılımcı “istihdam artışı” kelimelerini dile getirerek olumlu bir yönünün de bulunduğunu söylemiştir. Katılımcılar Kuşadası’nda bulunan aşırı turizmin yerel kaynaklara olumsuz etkisini Çevre Kirliliği, Yerel Kaynakların Aşırı Kullanımı, Güvenlik Sorunu, Altyapı Sorunu, Trafik Sorunu, Çarpık Kentleşme kelimeleri ile açıklamıştır.

Tablo 14. Yerel kaynaklara etki kategorisine ilişkin bulgular

Tema	Kategori	Kodlar	Katılımcılar										
			K1	K2	K3	K4	K5	K6	K7	K8	K9	K10	
AŞIRI TURİZM FAALİYETLERİ	Yerel Kaynaklara Etki	İstihdam Artışı	X										
		Çevre Kirliliği		X		X		X					
		Yerel Kaynakların Aşırı Kullanımı			X	X	X	X	X	X			
		Güvenlik Sorunu				X	X						
		Altyapı Sorunu						X					X
		Trafik Sorunu									X	X	
		Çarpık Kentleşme										X	X

Kuşadası'nda aşırı turizmin yerel kaynaklara yaptığı etkinin olumsuz olduğunu K9 şaşkın bir ifade ile “Burada trafik çok yetersiz. Turizm geldiği zaman arabalar birbirine giriyor. Zaten küçük bir cadde yarısı park yeri. Kadınlar denizi plajı Çin'in plajı gibiydi. Bir gittim dedim ya bu ne kalabalık. Yerli ve yabancı alan var. Onun dışında kiralar ve çarşıda esnaf anormal. Bir şişe su alıyorsunuz. Zamanında bir markette 250 kuruşa orda 10 lira diyor adam.” sözleriyle belirtmiştir.

Kuşadası'nda yerel kaynakların olumsuz etkilendiğinde ortaya çıkan durumu:

K5: “Aşırı turizm yerel kaynaklar için büyük bir tehdit. Çünkü bölge halkının kullanabileceği kadar bir yerel kaynak yapıldığı zaman aşırı turizm sebebiyle burada çok büyük bir eksiklik ortaya çıkıyor. Daha önce dediğim gibi burada bu eksikliğin ortaya çıkması halkın da yani bizim de bir nebze turistlerden nefret etmemize sebep oluyor. Tabii ki bizim için de sorun polisler için de sorun. Güvensiz bir ortam oluyor. Çünkü ben mesela sokakta belediye yeterince diyelim ki işte çevre kirliliğine dikkat etmediğinde ben yabancıların çöpleri içerisinde kendi etrafında ne kadar temiz tutarsın onların çöplerine maruz kaldığın zaman doğal olarak olumsuz olarak etkileniyorum ve nefret ortaya çıkıyor.” açıklaması ile anlatmıştır.

Tablo 15’de görüldüğü üzere katılımcıların çoğunluğu Kuşadası bölgesinde yerel dayanıklılığın artırılması için gerçekleştirilebilecek çalışmaları Halkın Bilinçlendirilmesi, Yerel Tesislerin Desteklemesi, Şehir Planlaması ve Turist Çeşitliliğinin Artırılması olarak ifade etmektedir.

K3 yerel topluluğun dayanıklılığına yönelik gerçekleştirilebilecek faaliyetleri *“Yani yerel halkın turizm sektöründe çalışıp istihdam edilmesi diyelim. Yani çalışılması. Böylece hem gelir dağılımı daha adil hale gelir, yerel halkın ekonomik olarak daha dayanıklı olması sağlanır. İnsanların turizm konusunda, yerel halkın turizm konusunda bilinçlendirilmesi, eğitim alması.”* cümleleri ile belirtmiştir. K6 yerel dayanıklılığın artırılması için:

“Yerel halkın aşırı turizme dayanıklı olması için neler yapılabilir. Turizm harici gelir alternatifleri değerlendirilebilir. Burası aynı zamanda bir tarım bölgesi. Ege bölgesi, Söke Ovası yani cidden dünyada da hatırı sayılır bir bölge bence. Turizm harici gelir alternatifleri değerlendirilmelidir. Ya da harici gelir alternatifleri turizmle bağdaştırılmalıdır. Burada incir yetişiyor güzel, şeftali, nar zeytincilik var, şarap üretimi var. Biraz ilgi buraya kaydırılmalıdır. Bunda da tabii çevreye duyarlı bir şekilde yapmamız gerekiyor ama sürekli sularımız da kirleniyor tarım da etkileniyor. Hepsi birbirinin bileşeni aslında eko turizm, gastro turizm gibi turizmin alt dalları özendirilmelidir. Sadece Efes Meryem Ana, deniz, kum, güneşten ziyade turizmi yanında eko turizm, gastroturizm de özendirilmelidir. Böylece alternatifler yaratarak aşırı turizme dayanıklı hale gelebiliriz diye düşünüyorum.” diyerek düşüncelerini dile getirmektedir.

K8 yerel halkın dayanıklılığı için yapılabilecek çalışmayı *“Yapılanmanın daha düzgün olması lazım. Şehirleşme planına uygun olsalar çözüm bulma üretmeleri gerekiyor.”* cümlesi ile açıklamaktadır.

K7 yerel dayanıklılığın artırılmasına yönelik çalışmaları *“Psikolojik seminerler. Dediğim gibi bir kere problem çözme becerileri olan bir toplum olmak. Daha çok yakınmak yerine de taşın altına elini koyan bireysel sorumluluk alabilen bireylerimiz olmalı. Başkasından pasif değil ama aktif olmamız gerekiyor. Ekonomik olarak yerel tesisler daha çok desteklenebilir.”* ifadesi ile yorumlamaktadır.

K4 ise Kuşadası’nda yerel topluluğun dayanıklılığının artırılması için *“Bu noktada bence biraz iş belediyeye düşüyor. Hem altyapı çalışmaları hem de fiyat*

denetleme gibi zabıta gibi kurumları kullanmaları ve aynı zamanda da yerel halkı turiste ezdirmemeleri gibi turist geldiğinde özel bir şeyler olmadığını, bence turistin de misafir olduğunu gösterebilmek adına belediyeye çok iş düştüğünü düşünüyorum.” cümlelerini kullanmıştır. K10’da yerel dayanıklılığın artırılması için restorasyon çalışmalarının sürdürülmesi gerektiğini “Mesela bizim burada İkioluklu denen bir mahallemiz var. Orada eski yapıların evlerin olduğu yer. Bu Mübadil Derneği orda bir yapı mesela zamanında ziyarete bağışlamış oranın ev sahibi. Orayı restore etmişti yani.” cümleleri ile ifade etmiştir.

Katılımcılar Kuşadası bölgesinin aşırı turizme karşı yerel dayanıklılığının artırılması için birçok yöntem dile getirmiştir. Ayrıca katılımcılar yerel dayanıklılığın sağlanması ve sürdürülebilir kalkınmanın meydana gelebilmesi için sorumluları da işaret etmiştir. Katılımcılardan aşırı turizmin sürdürülebilir kalkınma haline gelebilmesi ve yerel dayanıklılığın artırılması için kimlerin sorumluluk alması gerektiğini değerlendirmeleri istenmiştir. Katılımcılar Kültür Ve Turizm Bakanlığı, Belediye, Turizm İşletmeleri, Meclis Üyeleri, Merkezi Yönetim, Yerli Halk, Kaymakamlık, STK’lar olmak üzere 8 kod ile cevap vermiştir.

Tablo 16. Sorumlular kategorisi bulguları

Tema	Kategori	Kodlar	Katılımcılar											
			K1	K2	K3	K4	K5	K6	K7	K8	K9	K10		
YEREL DAYANIKLILIK	Sorumlular	Kültür ve Turizm Bakanlığı	X						X	X				
		Belediye	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
		Turizm İşletmeleri	X	X		X	X			X	X	X		
		Meclis Üyeleri	X	X										
		Merkezi Yönetim				X				X	X			
		Yerli Halk			X	X								
		Kaymakamlık					X							X
		STK’lar					X	X	X					X

Tablo 16 katılımcıların aşırı turizme karşı Kuşadası’nda sorumluluk alması gereken kişi, kurum ve kuruluşları içermektedir. Katılımcıların tamamı öncelikli olarak

belediyelerin sorumluluk alması gerektiğini ve sorumlu olduğunu belirtmektedir. Ayrıca Kuşadası'nda bulunan turizm işletmeleri ve STK'lar da katılımcılara göre bölgedeki aşırı turizm faaliyetlerinden sorumlu olmakta ve sorumluluk almaları gerekmektedir. K1 aşırı turizmin sürdürülebilir kalkınma haline gelmesinde sorumlu gördüğü kişi, kurum ve kuruluşları *“Aslında en başta bunu Kültür ve Turizm Bakanlığı'ndan tutun da belediyenin yaklaşımları olabilir. Aynı zamanda da bizlerin turizmcilerin de yardımlarıyla olabilir.”* ifadesi ile açıklamaktadır.

K2'de *“Burada oyuna belediye başkanları, meclis üyeleri, büyük firma ve büyük sermaye sahipleri, Aydın il başkanlıkları ve aynı zamanda devlet büyüklerinin işe el atması lazım. Ona göre şehri yeniden planlayıp, yeniden ticari yapıyı oluşturmak lazım.”* diyerek sorumluluk alması gereken kişi, kurum ve kuruluşları işaret etmiştir.

K3 *“Bu sorumluluk yerel yönetimin diyebiliriz. Yerli halk, sadece yerel yönetim değil, yerli halk, bunlar. Yani sorumluluk alabilir.”* sözleri ile aşırı turizme karşı Kuşadası'nda sorumluluk alması gereken kişi, kurum ve kuruluşları belirtmektedir. K10'da *“Sivil toplum örgütleri bence çok önemli. Bana göre devletimize de büyük görevler düşüyor. Bir kaymakamlığın bütçe hazırlaması lazım. Belediye başkanları, kaymakamlar.”* cümlelerini sıralayarak sorumlu gördüğü ve sorumluluk alması gerektiğini düşündüğü kişi, kurum ve kuruluşları ifade etmektedir.

K8; *“Belediyeler. Belediyeler başka şey değil. Belediyenin planlı şekilde hareket etmesi gerekiyor. Buradaki yoğunlaşmanın azaltılması gerekiyor. Belki biraz. Yayılması gerekiyor. Mevcut yapılanlara bir şey diyemiyoruz. Ama yapılacak olan yeni inşaatların belli bir noktada daraltılması, azaltılması gerekiyor. Dağ, bayır, tepe her taraf bina doldu. Eğer bu yapılacaksa bunun karşılığında ağaç dikilmesi gerekir. Ama ağaç dikmeyi bırakın ağaçları kesiyorlar. Onlar da yok oluyor. Ondan sonra yok aşırı sıcak, yok şöyle bir trafik, yok böyle bir kalabalık yani belediyelerin bu konuya el atması lazım. Belediyelerin bu konuda biraz dur demesi lazım. İmar konusunda.”* yorumu ile Kuşadası'nda sorumluluk alması gerekenleri beyan etmektedir.

Katılımcılar Kuşadası'nda kimlerin sorumluluk alması ve sorumlu olduğu konusunda çeşitli cevaplar vermiştir. Yerli halkın da Kuşadası'nda meydana gelen aşırı turizm faaliyetinde sorumlu olduğu ve sorumluluk alabileceği düşünülmüştür. Katılımcılardan yerel halkın sürdürülebilir kalkınmaya ile yerel dayanıklılığa katkılarının neler olabileceğinin değerlendirilmesi istenmiştir. Katılımcılar: Halk

Gönüllülüklerinin Oluşturulması, Yerel Yönetime Baskı Yapma, Yerel Kültürün Korunması Ve Sürdürülmesi, Misafirperverlik olmak üzere 4 farklı kod ile cevap vermiştir.

Tablo 17. Yerel Halkın Katkıları kategorisi bulguları

Tema	Kategori	Kodlar	Katılımcılar									
			K1	K2	K3	K4	K5	K6	K7	K8	K9	K10
YEREL DAYANIKLILIK	Yerel Halkın Katkıları	Halk Gönüllülüklerinin Oluşturulması	X							X		
		Yerel Yönetime Baskı Yapma		X			X	X		X	X	
		Yerel Kültürün Korunması Ve Sürdürülmesi			X		X		X			
		Misafirperverlik				X						X

Tablo 17’de görüşme katılımcıları Kuşadası’nda yöre halkının yerel dayanıklılığa ve sürdürülebilir kalkınmaya yapabilecekleri katkıları sıralamaktadır. Katılımcıların yarısı yerel halkın gerçekleştirebileceği en büyük katkının aşırı turizme karşı “Yerel Yönetime Baskı Yapma” olduğunu düşünmektedir. Aynı zamanda yerel halkın “Yerel Kültürün Korunması ve Sürdürülmesi” de halkın verebileceği katkılardan sayılmaktadır.

Katılımcılar, yerel halkın birçok konuda aşırı turizmde yerel dayanıklılığın artırılması ve sürdürülebilirliğin sağlanmasında etkisi olabileceğini dile getirmiştir. Gerek aşırı turizmin yönetilmesinde gerekse yerel halkın dayanıklılığının artırılmasında sürdürülebilir kalkınma çalışmaları büyük önem taşımaktadır. Bu sebeple katılımcılardan Kuşadası bölgesinde bulunan sürdürülebilir kalkınma faaliyetlerini yorumlamaları istenmiştir.

K6 yerel halkın yerel yönetime baskı yapması gerektiğini öngördüğü düşüncelerini;“... *Organize olmadıktan sonra yerel halk sosyal medya haricinde bir etki edemez diye düşünüyorum ben. Yerel halkın bir bilinci yok. Tarih bilinci yok. Biz Kuşadası’nda yaşıyoruz. Kuşadası arkeolojik sit alanları açısından aşırı zengin bir yer. 50 km çevresinde bir sürü antik kent var, önemli yer var. Eminim ki yerel halkın birçoğu buraları ziyaret bile etmedi. Buraları ziyaret etmeyen*

birinin, bunları benimsemeyen birinin bir kavram geliştirmesi bir farkındalık oluşturması çok zor bence. Yerel halkın organize olması ve yerel yönetime baskı yapması gerekiyor kesinlikle.” cümleleri ile belirtmektedir.

K3 de yerel halkın katkı yapabileceği hususları; *“Yerel ürünlerini Kuşadası yani zeytin, zeytinyağı, yerel ürünlerin tanıtılması, desteklenmesi yerel ekonomiye katkı sağlıyor. Kültür ve yaşam tarzının tanıtılması, paylaşılması, turistlere yani turistlere geleneksel kültür ve yaşam. Harflerin tanıtılması bu tarz şeyler diye düşünüyorum.”* sözleri ile ifade etmektedir.

K5 ise yerel halkın temsilci seçerek denetim yapabileceğini; *“Gönüllü temsilciler mesela ortaya çıkabilir. Bu temsilciler denetleme yapabilirler. Mülkiyetleri için en azından bir şeyler yapması gerektiğini düşünüyorum neler olabilir kendi aralarında temsilciler seçerek bölgeleri denetleyebilirler. Onun dışında sivil toplum kuruluşlarına baskı yapabilirler. Belediyelerin bu işlerde biraz daha sınırlı çalışması ve halkın bu aşırı turizmden etkilenmesini azaltması için direkt şeyler yapılabilir. Halkın faydalanması için örneğin panayırlar düzenlenebilir halkın ürettiği ürünlerin satışının yapıldığı belirli alanlar oluşturulabilir diye düşünüyorum ben. Böylece halk da ürettiğinden kazanır. Yine belediyenin halka ve turizme yönelik yaptığı faaliyetleri duyurması ve halkın yani haberdar olması bilinçlenmesi ya da halkın kendi taleplerini yerel yönetimlere bildirilmesi gerekiyor diye düşünüyorum.”* cümlelerini kullanarak açıklamıştır.

K10'da yerel dayanıklılığın artırılması ve sürdürülebilir kalkınmanın sağlanması için yerel halkın turistlere misafirperver davranabileceğini *“Biz bir eski evi kiraladık. Kirada oturuyoruz. Bu tür sosyal faaliyetler yapılarak birçok mesela gemiden turist geliyor. Onlara çay ikram ediyoruz. Oradaki müzemizi gezdiriyoruz. Yani bizden memnun ayrılıyorlar. Misafirperver davranmak gerekiyor. Kültürümüzü öğrenmiş oluyorlar. Bir izlenim elde ediyorlar.”* şeklinde ifade etmiştir.

Yerel Dayanıklılık temasında yer alan sonuncu kategori olan Yerel Halk Katkıların da katılımcılar, yerel halkın birçok konuda aşırı turizmde yerel dayanıklılığın artırılması ve sürdürülebilirliğin sağlanmasında etkisi olabileceğini dile getirmiştir. Gerek aşırı turizmin yönetilmesinde gerekse yerel halkın dayanıklılığının artırılmasında sürdürülebilir kalkınma çalışmaları büyük önem taşımaktadır. Bu sebeple

katılımcılardan Kuşadası bölgesinde bulunan sürdürülebilir kalkınma faaliyetlerini yorumlamaları istenmiştir.

4.5. TURİZMDE SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA TEMASI BULGULARI

Araştırmada katılımcılara yöneltilen sorular çerçevesinde meydana gelen Turizmde Sürdürülebilir Kalkınma teması Sürdürülebilir Kalkınma Çalışmaları, Sürdürülebilir Turizmin Katkıları, Sürdürülebilir Kalkınma - Aşırı turizm İlişkisi, Çözüm Önerileri ve Stratejiler olmak üzere 5 kategori bulundurmaktadır. Sürdürülebilir Kalkınma Çalışmaları kategorisinde katılımcılardan Kuşadası bölgesinde var olan sürdürülebilir kalkınma çalışmalarını değerlendirmeleri istenmiştir. Katılımcılar Yetersiz, Olumsuz, Olumlu, Sürdürülebilir Kalkınma Faaliyeti Var olmak üzere 4 farklı kod ile cevap vermiştir.

Tablo 18. Sürdürülebilir kalkınma çalışmaları kategorisine ilişkin bulgular

Tema	Kategori	Kodlar	Katılımcılar									
			K1	K2	K3	K4	K5	K6	K7	K8	K9	K10
TURİZMDE SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA	Sürdürülebilir Kalkınma Çalışmaları	Olumsuz					X	X	X	X	X	X
		Yetersiz	X				X	X	X	X	X	X
		Olumlu		X	X	X						
		Sürdürülebilir Turizm Faaliyeti Var		X								

Tablo 18’de katılımcıların Kuşadası bölgesinde sürdürülebilir kalkınma çalışmalarına yönelik düşünceleri yer almaktadır. Katılımcılar genel olarak Kuşadası bölgesinde sürdürülebilir kalkınma çalışmalarını yetersiz ve olumsuz olarak değerlendirmektedir. K1 Kuşadası’ndaki sürdürülebilir kalkınma çalışmalarını “Açıkçası Kuşadası’nda sürdürülebilir turizm faaliyetlerini çok yetersiz görüyorum. Bu sebepten dolayı da sürdürülebilir turizm faaliyetine yönelik bir çalışma olduğunu göremiyorum. Belki de bu benim görüşüm, belki de vardır ya da ben farkında değilimdir. Ama ben genel olarak turizm için yapılan çalışmaları çok yetersiz buluyorum.” diyerek değerlendirmiştir. K6’da Kuşadası’nda sürdürülebilir kalkınma çalışmalarını yetersiz bulduğunu gülererek “...Ama bir otel firması sürdürülebilirlik sertifikası diye bir şey getirildi. Neler yapılması konusunda orda bile bir para

veriyorsunuz ve iki tane çöp tenekesi konuyor ve sürdürülebilir bir otel oluyorsunuz, yine içi boş kavramlarla iş yapıyoruz.” cümleleriyle işaret etmiştir. Öte yandan K2 “Kuşadası’nda sürdürülebilir turizm faaliyeti var. Sürdürülebilir turizmin bölgede katkıları, bölgedeki istihdam sayısının kış ayında gerilemesine rağmen belli bir istihdam düzeyini sağlaması. Şirketlerin temel giderler dediğimiz o kavramları temel giderlerin belli bir kısmını sağlayabilmesidir.” diyerek Kuşadası’nda sürdürülebilir bir turizm faaliyeti bulunduğunu söylemiştir.

Katılımcıların büyük bir çoğunluğu Kuşadası’nda sürdürülebilir turizm faaliyetlerinin yetersiz olduğunu düşünmektedir. Bunun yanında sürdürülebilir turizm faaliyetlerinin Kuşadası’na büyük katkılar sağlayabileceğini düşünen katılımcılar da bulunmaktadır. Katılımcılardan Kuşadası’nda sürdürülebilir turizmin bölgeye katkılarının neler olabileceğini değerlendirmeleri istenmiştir.

Tablo 19. Kuşadası bölgesinde sürdürülebilir turizmin katkıları kategorisine ilişkin bulgular

Tema	Kategori	Kodlar	Katılımcılar											
			K1	K2	K3	K4	K5	K6	K7	K8	K9	K10		
TURİZMDE SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA	Sürdürülebilir Turizmin Katkıları	İstihdam		X										
		Yerel ekonomiye katkı		X	X		X							
		Fiyatların denetlenmesi	X										X	
		Güvenlik sorununun çözümü	X											
		Kalkınma				X	X							
		Tanınma					X							
		12 ay turizm							X	X	X			X
		Kuşaklara kültürel değer aktarma							X	X				
		Turistik çeşitliliğin sağlanması												X

Kuşadası bölgesinde Sürdürülebilir Turizmin Katkıları kategorisinde katılımcılar İstihdam, Yerel Ekonomiye Katkı, Fiyatların Denetlenmesi, Güvenlik Sorununun Çözümü, Kalkınma, Tanınma, 12 Ay Turizm, Kuşaklara Kültürel Değer Aktarma, Turistik Çeşitliliğin Sağlanması kavramları ile cevap vermiştir.

K10 turizmde sürdürülebilirliğin turistik faaliyetleri çeşitlendirebileceğini *“Festival yapılabilir. Kışın yapılacak festivaller. Bir yurt dışına gidiyorsunuz. Normalde çok sessiz olan bir kasaba yılbaşında çok canlanıyor. Dünya duyabiliyor. Niye Kuşadası'nda da olmasın. Burada ikamet eden bir sürü yabancı insan var. Turizmi kalkındırarak birçok adım atılabilir.”* sözleri ile belirtmiştir.

K8 sürdürülebilir turizm ile Kuşadası'nda 12 ay boyunca turistik faaliyet gerçekleştirilebileceğini *“Gelecek nesillere bu devamlılığı sağlayabilmemiz için yıllar öncesinde 6 ay 7 ay olan turizm mevsimini 12 aya çıkartabilirken şu anda 3 aya bilemediniz 4 aya düşmüş vaziyette. Mesela buraya bir tane turizm kongre merkezi yapıldı. Bakanlığın buna hissedar olmasına rağmen atıl bir vaziyette duruyor.”* ifadeleri ile belirtmektedir.

K5 'de sürdürülebilir turizmin Kuşadası bölgesinde birçok katkı sağlayabileceğini *“Sürdürülebilir turizm aynı zamanda halkında bir anlamda faydalanabileceği bir hali. Çünkü turizm faaliyetleri sürdürüldükçe, hatta bundan beslenince faydalanacak. Neden turistler için yapılan her türlü etkinlikten halk da faydalanacak. O yüzden bence win politikası var yani iki taraflı bir kazanma söz konusu.”* cümlesiyle yorumlamıştır.

K8 sürdürülebilir kalkınmanın Kuşadası'nda fiyatların denetlenmesine imkân tanıyabileceğini *“Buradaki esnafın bolca denetlenmesi lazım. Bunu sağlayabilir. Çünkü gerçekten turistleri aklına estikleri gibi davransıyorlar. 1000 liralık bir şeyi 10.000'e sattıklarını duydum. Adam şikâyetçi oldu. Sahte mallar sattılar, sahte bir ipek halı diye uyduruktan bir halı sattılar yani insanlara. Dürüst olmaları gerekir derim ben.”* sözlerini kullanarak anlatmıştır.

Kuşadası'nda sürdürülebilir turizmin bölgeye katkıları katılımcılar tarafından çeşitli bakış açıları çerçevesinde birbirinden farklı biçimlerde yanıtlanmıştır. Sürdürülebilirlik faaliyetlerinin bölge için birçok katkısı olabileceği tüm katılımcıların beyanları neticesinde ortaya konmuştur. Ancak aşırı turizm zaman zaman sürdürülebilir kalkınma faaliyetlerini engelleyici nitelikler gösterebilmektedir. Katılımcılardan Kuşadası'nda aşırı turizm ve sürdürülebilir turizm ilişkisini değerlendirmeleri istenmiştir.

Tablo 20. Kuşadası’nda Sürdürülebilir Turizm Aşırı Turizm İlişkisi kategorisine ilişkin bulgular

Tema	Kategori	Kodlar	Katılımcılar									
			K1	K2	K3	K4	K5	K6	K7	K8	K9	K10
TURİZMDE SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA	Sürdürülebilir Turizm Aşırı turizm ilişkisi	Doğal Kaynak Tahribi	X		X		X	X	X		X	X
		Turizme Bağımlılık		X		X						
		Güvenlik Sorunu		X								
		Çevre Kirliliği			X		X		X			
		Altyapı Sorunları			X							
		Çarpık Kentleşme					X					
		Kaynakların Gelecek Nesillere Ulaşmaması						X	X			X
		Trafik Sorunu					X					

Tablo 20’de katılımcıların aşırı turizm ve sürdürülebilir turizm faaliyetleri ile arasındaki ilişkiye verdikleri cevapları göstermektedir. Katılımcılar genel olarak Doğal Kaynak Tahribi, Turizme Bağımlılık, Güvenlik Sorunu, Çevre Kirliliği, Altyapı Sorunları, Çarpık Kentleşme, Kaynakların Gelecek Nesillere Ulaşmaması, Trafik Sorunu çerçevesinde aşırı turizm ve sürdürülebilir turizm faaliyetlerinin ilişkisini çerçevlendirmiştir. Katılımcılar yoğun olarak Doğal Kaynak Tahribi, Çevre Kirliliği ve Kaynakların Gelecek Nesillere Ulaşmaması cevaplarını vermişlerdir.

K10 aşırı turizmin sürdürülebilir turizm karşından bir engel niteliği bulundurduğunu “*Aşırı turizm sürdürülebilir turizmin önünde engel olabilir. Çünkü aşırı turizm, turizm kaynaklarının aşırı tüketilmesine neden olabilir ve dolayısıyla bu turizm kaynaklarının gelecek nesillere aktarılması imkansız hale gelebilir.*” cümleleri ile açıklamıştır.

K8’de benzer bir biçimde aşırı turizmin sürdürülebilir turizmi olumsuz etkilediğini “*Günümüzdeki ihtiyaçlarımızı karşılayamadığımız müddetçe gelecekteki neslin ihtiyaçlarını da karşılayamayacağız. Turizm olabilir bunun devamlı olması ihtiyaçlarımızı karşılayamamız gelecekte de diğer nesillerin ihtiyaçlarını dikkate almadığımızı gösterir.*” yorumu ile dile getirmektedir.

K3 ise “Yerel kaynakların tüketilmesi dediğim gibi yani elektrik, su bilmiyorum. Bu biraz samimi bir görüşmeye girecek ama yazın mesela. O kadar kaynak tüketiliyor ki geceleri benim evimde sularımız kesiliyor. Yani aşırı turizmden dolayı. Biraz samimi konuştum ama yani çokça olumsuz etkisi oluyor alt yapı sorunları vesaire. Doğal alanların aşırı kullanılması, çevre kirliliği.” diyerek aşırı turizmin sürdürülebilir turizm ile olumsuz bir ilişki bulunduğunu ifade etmiştir.

K7’de sürdürülebilir turizm ile aşırı turizm arasındaki ilişkiyi olumsuz olarak nitelendirerek: “Kaynakları gelecek nesillere gerektiği gibi bırakmamamız. Bazen tarihi eserlerin zarar görmesi, yapılaşmanın çok olması dolayısıyla çevreye zarar vermemiz, hava kirliliği oluşması, havanın temiz olup olmaması, negatif yönde etkilemesi ve trafik sorunu.” cümlelerini kullanmıştır. Katılımcıların tümü aşırı turizm ile sürdürülebilir turizm arasındaki ilişkiyi olumsuz olarak tanımlamaktadır. Bu durumun temel sebebinin aşırı turizmle Kuşadası bölgesine verilen zararın yöre halkı tarafından yoğun bir şekilde gözlemlenmesi olmaktadır. Katılımcılardan ayrıca aşırı turizmin sebep olduğu zararların önlenmesi için çözüm önerileri de sunmaları istenmiştir. Katılımcılar bu önerileri genel olarak aşağıda tanımlamıştır.

Tablo 21. Katılımcıların çözüm önerileri kategorisine ilişkin bulgular

Tema	Kategori	Kodlar	Katılımcılar										
			K1	K2	K3	K4	K5	K6	K7	K8	K9	K10	
TURİZMDE SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA	Çözüm Önerileri	Festival Düzenlenmesi	X				X						
		Şehir Planlaması		X	X					X			
		Turizmin Çeşitlendirilmesi		X	X								
		Altyapının Geliştirilmesi			X								
		Tarihi Kültürel Miras Korunması			X								
		Halkın Bilinçlendirilmesi			X	X	X	X	X		X	X	
		Sivil Toplum Kuruluşlarının Artırılması					X			X		X	
		Merkez Ve Yerel Yönetim İşbirliği						X		X	X	X	

Tablo 21 aşırı turizmin zararlarına karşı katılımcıların sıraladığı sürdürülebilir kalkınmayı hazırlayan çözüm önerilerini göstermektedir. Katılımcılar genel olarak Festival Düzenlenmesi, Şehir Planlaması, Turizmin Çeşitlendirilmesi, Altyapının Geliştirilmesi, Tarihi Kültürel Miras Korunması, Halkın Bilinçlendirilmesi, Sivil Toplum Kuruluşlarının Artırılması, Merkez Ve Yerel Yönetim İşbirliği çerçevesinde yanıtlar vermiştir. Katılımcıların çoğunluğu aşırı turizmin zararlarına karşı alınabilecek en önemli çözüm önerileri Halkın Bilinçlendirilmesi yönünde olmaktadır. Ayrıca katılımcılar Merkez ve Yerel Yönetim İşbirliği içerisinde çalışmasını da bir çözüm önerisi olarak görmektedir. Katılımcılara göre Sivil Toplum Kuruluşlarının Artırılması da büyük oranda çözüme ulaştıran faktörlerden biri olmaktadır. Katılımcıların yoğun olarak verdiği cevaplar arasında Şehir Planlaması da çözüm önerilerinden sayılmaktadır.

K5 Kuşadası'nın turizmde sürdürülebilir kalkınma meydana getirebilmesi için *“Yatırımların halk için kullanılması bölgeyi daha çok kalkındırır ve halkın da hani turistik faaliyetlere daha olumlu bakmasını sağlar. Bu durum geleneksel ürünlerin, adetlerin, geleneklerin, göreneklerin daha fazla mesela ortaya çıktığı etkinliklerin düzenlenmesi yine bölgeye faydalı kalkındırma inşa edebilir.”* ifadelerini kullanmıştır.

K4 sürdürülebilir turizmin sağlanabilmesi ve kalkınmanın gerçekleştirilebilmesi için, *“Hem altyapı çalışmaları hem de fiyat denetleme gibi zabıta kurumları kullanmaları ve aynı zamanda da yerel halkı turiste ezdirmemeleri gibi. Turist geldiğinde özel bir şeyler olmadığını, bence turistin de misafir olduğunu gösterebilmek adına belediyeye çok iş düştüğünü düşünüyorum.”* cümlelerini sıralamıştır.

K3 *“Yani yerel halkın turizm sektöründe çalışıp istihdam edilmesi diyelim. Yani çalışılması. Böylece hem gelir dağılımı daha adil hale gelir, yerel halkın ekonomik olarak daha dayanıklı olması sağlanır. İnsanların turizm konusunda, yerel halkın turizm konusunda bilinçlendirilmesi, eğitim alması.”* diyerek Kuşadası'nda turizmde sürdürülebilir kalkınmanın inşa edilmesi için yapılabilecek önerileri dile getirmiştir.

K6' da sürdürülebilir kalkınma içeren bir turizmin Kuşadası'nda gerçekleştirilebilmesi için önerilerini; *“Turizm harici gelir alternatifleri değerlendirilebilir. Burası aynı zamanda bir tarım bölgesi. Ege bölgesi, Söke Ovası yani cidden dünyada da hatırı sayılır bir bölge bence. Turizm harici gelir alternatifleri değerlendirilmelidir. Ya da harici gelir alternatifleri turizmle bağdaştırılmalıdır. Burada incir yetişiyor güzel, şeftali, nar zeytincilik var, şarap*

üretimi var. Biraz ilgi buraya kaydırılmalıdır. Bunda da tabii çevreye duyarlı bir şekilde yapmamız gerekiyor ama sürekli sularımız da kirleniyor tarım da etkileniyor. Hepsi birbirinin bileşeni aslında eko turizm, gastro turizm gibi turizmin alt dalları özendirilmelidir. Sadece Efes Meryem Ana, deniz, kum, güneşten ziyade turizmi yanında ekoturizm, gastroturizm de özendirilmelidir. Böylece alternatifler yaratarak aşırı turizme dayanıklı hale gelebiliriz diye düşünüyorum.” ifadeleri ile açıklamıştır.

K8 ise sürdürülebilir turizm önerisini *“Yapılanmanın daha düzgün olması lazım. Şehirleşme planına uygun olsalar çözüm bulma üretmeleri gerekiyor.”* sözleri ile dile getirmiştir. Kuşadası’nda yaşayan katılımcılar bölgede sürdürülebilir kalkınmanın sağlanabilmesi için birçok öneri sıralamıştır. Bu önerilerin bir kısmı uzun vadeliyken bir kısmı ise kısa vadede gerçekleştirilebilecek faaliyetler olmaktadır. Katılımcılar son olarak Kuşadası bölgesinin turizm faaliyetlerinde içerdiği sorunların başa çıkma stratejilerini ve bunların doğal, kültürel, psikolojik ve sosyal anlamda sağlayabileceği katkıları değerlendirmişlerdir.

Tablo 22. Sorunlarla başa çıkma stratejileri kategorisine ilişkin bulgular

Tema	Kategori	Kodlar	Katılımcılar										
			K1	K2	K3	K4	K5	K6	K7	K8	K9	K10	
TURİZMDE SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA	Sorunlarla Başa Çıkma Stratejileri	Turizm Kaynaklarının Korunup Geliştirilmesi	X	X						X		X	
		Bilinçlendirme Çalışmaları	X			X		X					
		Altyapı Sorununun Çözümü		X			X					X	
		Yerel Kültürlerin Tanıtılması			X					X			
		Festival Ve Etkinliklerin Düzenlenmesi			X					X			
		Turizm Paketlerinin Sınırlandırılması				X							
		Sivil Toplum Kuruluşlarının Artırılması						X	X				
		Kalifiye Eleman İstihdamı						X	X				X
		Turizmin Çeşitlendirilmesi					X				X		
		Trafik Akışının Planlanması									X		
		Turizmin 12 Aya Yayılması										X	

Tablo 22’de Kuşadası bölgesindeki aşırı turizmin meydana getirdiği sorunlarla başa çıkma stratejilerinin katılımcı cevapları yer almaktadır. Katılımcıların cevapları Turizm Kaynaklarının Korunup Geliştirilmesi, Bilinçlendirme Çalışmaları, Altyapı Sorununun Çözümü, Yerel Kültürlerin Tanıtılması, Festival ve Etkinliklerin Düzenlenmesi, Turizm Paketlerinin Sınırlandırılması, Sivil Toplum Kuruluşlarının Artırılması, Kalifiye Eleman İstihdamı, Turizmin Çeşitlendirilmesi, Trafik Akışının Planlanması, Turizmin 12 Aya Yayılması olmak üzere toplamda 11 kod ile sıralanmaktadır.

Katılımcılardan alınan yanıtlara göre sorunlarla başa çıkma stratejilerinin en yoğun görüleni Turizm Kaynaklarının Korunup Geliştirilmesi olmaktadır. Bilinçlendirme Çalışmaları, Kalifiye Eleman İstihdamı ve Altyapı Sorunlarının Çözülmesi de katılımcıların en fazla dile getirdiği başa çıkma stratejilerinden

olmaktadır. Katılımcılardan K1 “*Turizm doğal kaynaklarının korunması, kültürel miras bunlar da çok önemli. Ben aynı zamanda bir arkeoloğum. Gittiğim çoğu antik kentlerde üzülerek gördüğüm bazı şeylere şahit oluyorum. Aslında bu konuda halkımızın bilinçlendirilmesi, gelen turistlerin bilinçlendirilmesinin çok önemli olduğunu düşünüyorum.*” cümleleri ile bilinçlendirme ve doğal kaynakların korunmasının önemini vurgulamıştır.

K3’de “*Kültürlerin tanıtılması, miraslarına sahip çıkması, geleneksel değerlere sahip çıkılması, bunun turistlerle paylaşılması, turistlere festivaller, etkinlikler düzenleme. Yani böyle şeyler katkı sağlar diye düşünüyorum. Ekonomik olarak da yerel ürünler önceden bahsettik. Yerel ürünlerin tanıtımı destekler.*” diyerek sorunlarla başa çıkma stratejilerini açıklamıştır.

K6 “*Sürdürülebilir kalkınma hedeflerine yönelik bir sivil toplum kuruluşu daha somut adımlar atabilir. En azından Kuşadası’nda ilköğretim okullarında yeni nesle sürdürülebilir turizmi öğretmek gerekir.*” sözleri ile sivil toplum kuruluşlarına ve eğitimcilere başa çıkma stratejilerinde görevler düştüğünü ifade etmektedir.

K7 ise sorunlarla başa çıkma stratejilerinde turistik kaynakların korunmasının önemini “*Kaynakları doğru kullanılmalı örneğin. Tabii bilinçsiz de yapılırsa turist ağırlamak kapasitenin üstüne çıkarsa sürdürülebilirliğin önünde bir engeldir. Çünkü kaynak kalmaz. Kirlenir olan yerler. Deniz, kum, güneş. Tarihi eserlere de sahip çıkmazsa. Örneğin ne oluyor. Kaçırabiliyor.*” diyerek işaret etmiştir. K8’de sorunlarla başa çıkma stratejilerini değerlendirirken: “*Mesela aşırı trafik. Şehrin dışında bir sürü hazine arazileri var. Oraya otopark yapılabilir. Destinasyonlar değiştirilebilir. Şimdi turizm dediğimiz zaman insanlar deniz, kum, güneşe geliyorlar, tarihe de geliyorlar. Ya da trafik dediğimiz gibi buraya yanaşan gemiler günde 6 - 7 geminin yanaştığı ve aşırı bir turizm olup otobüs trafiği var. Bunlar toplanıp Meryem Ana’ya götürülüyor. Efes’e götürülüyor. Yani birçok değişik proje yapılabilir. Yurt dışından, şehir dışından gezme amaçlı gelenlere dışarıdaki otoparklarda yer bırakılabilir. Oradan başka bir nakliye, tramvayla mesela geze geze getirilebilir. Buraya otobüs yoğunluğunu azaltmak için. Ne bileyim teleferik kurulabilir. Bunların hepsi belediyeye de gelir olur aynı zamanda. Belediyenin geliri arttıkça etrafına yapabileceği şeyler çok fazla tabi. Borç içinde yüzen bir sürü belediye var. Bizim belediyemiz de dahil olmak üzere. Bunların nakite çevrilmesi dediğimiz gibi gemilerden gelen misafirlerden müşterilerden alınacak bir*

Euro, iki Euro az bir para olmuyor tabi ki de. 2 milyona yakın misafirimiz var. Bu şekilde çok değişik şeyler yapılabilir. Ama dediğim gibi bu belediyelerin bağlı bulunduğumuz Turizm Bakanlığı'nın eliyle olur. 12 aya yayamadığımız müddetçe de pek bir şeyi olacağını zannetmiyorum.” ifadelerini kullanmıştır.

Son olarak K 10'da sorunlarla başa çıkma stratejilerini “Yurt dışına gittiğimizde ben hiç görmüyorum. Böyle eski yapılar. Her şey değerli. Ama bizim orda o insanın gücü yok o evini yapamıyor. O da yapamayacağı için atıl bir duruma düşüyor orası. Bir fon oluşturulması lazım bütçelerde. Gerekirse o insandan satın alması lazım devletin işletmesi lazım yerel yönetimlerin işletmesi lazım.” açıklaması ile dile getirmektedir.

Araştırmanın sorularına ilişkin bulgular bu şekilde belirtilmiş olup Kuşadası bölgesinde yaşayan katılımcılar soruların her birini samimiyetle ve deneyimleri çerçevesinde yanıtlamıştır. Katılımcıların yaş, meslek, bölgede yaşama süreleri özellikle cevapların birbirinden farklı olmasını sağlayarak araştırmanın farklı bakış açıları içermesine imkan tanımıştır.

5. BÖLÜM

TARTIŞMA

Araştırma bulguları Kuşadası bölgesinde var olan aşırı turizm ve turizmde sürdürülebilir kalkınma faaliyetleri için büyük oranda bir betimleme ve durum değerlendirmesi içermektedir. Araştırmada elde edilen bulgulara göre katılımcıların yarısı erkek, yarısı kadın olarak görüşmede yer almıştır. Katılımcıların çoğunluğu aşırı turizm kavramını “turist yoğunluğu” olarak tanımlamıştır. Yıldız’a (2022) göre de aşırı turizm kavramı turizmin yoğunlaşması, kalabalıklaşma, doygunluk şeklinde tanımlanmaktadır. Seraphin ve İvanov (2020) aşırı turizmi turist yoğunluğunun artışı, fazla turist olarak nitelendirmektedir. Katılımcılar aynı zamanda sürdürülebilir turizm kavramını çoğunlukla “turizm kaynaklarının kuşaklara aktarılması” olarak tanımlamıştır. Bu tanımlar içerisinde turizmde devamlılığın sağlanması, kaynakların korunması gibi farklı cümleler de bulunmaktadır. Keskin ve Örgün (2015)’de sürdürülebilir turizm kavramı tanımları içerisinde turizmin gelecek kuşaklara aktarılması ifadesinin bulunduğunu belirtmektedir. Daly (2006) katılımcılara paralel olarak sürdürülebilir turizmin tanımını “turistik faaliyetlerin gelecek kuşaklara azalmadan aktarılması ve faydanın sağlanması” olarak belirtmektedir. Katılımcılar Kuşadası’nda turizm faaliyetlerinin genel olarak yetersiz olduğunu belirtirken Yalçinkaya’ da (2022) araştırmasında Kuşadası’nda turistik faaliyetlerin birçok açıdan yetersizlik bulundurduğunu tespit etmiştir.

Araştırma katılımcıları aşırı turizm faaliyetlerinin olumlu ve olumsuz yönlerini değerlendirirken olumlu olarak genellikle ekonomik katkı yönünü vurgulamışlardır. Ancak olumsuz yönler olumlu yönlere göre daha fazla sıralanmıştır. Aşırı turizmin kalabalıklaşma, alt yapı sorunu, çevre kirliliği ve trafik sorunu en fazla dikkat çekilen olumsuz yönler olmuştur. Çam ve Çelik’e (2022) göre de aşırı turizmin olumsuz yönleri içerisinde yıpranma, yerel halk yaşam kalitesinde düşüş, trafik ve otopark sorunları sıklıkla sayılmaktadır.

Görüşülen katılımcılar genel olarak Kuşadası bölgesinde bulunan aşırı turizm faaliyetlerine olumsuz bir bakış açısı ile yaklaşmaktadır. Özdemir ve Kervankıran

(2011) yoğun turistik faaliyet bulunduran bölgelerde halkın yaşam kalitesinin düşmesi sebebiyle turistik faaliyetlere karşı olumsuz bakış açısı geliştirdiğini belirtmektedir.

Katılımcılar aşırı turizmin yerel kültüre yaptığı etkiyi büyük oranda “yozlaşma” kavramı ile açıklamıştır. Türker ve diğerleri (2016) aşırı turizmin yerel kültüre etkisini yerel kültürün ticarileşmesi, geleneksel aile yapısının bozulması, kültürel ve doğal kaynakların tahrip edilmesi olarak sıralamaktadır. Araştırma katılımcıları aşırı turizmin yerel kaynaklara etkisini büyük oranda “yerel kaynakların aşırı tüketilmesi” şeklinde yanıtlamışlardır. Yerel halkın aşırı turizmin olumsuz etkilerine karşı daha dayanıklı hale gelmesi için katılımcılar: Halkın Bilinçlendirilmesi, Turistik Çeşitliliğin Artırılması, Altyapı Çalışmalarının Geliştirilmesi, Aşırı Fiyatlandırma Denetimi, Yerel Tesislerin Desteklenmesi, Psikolojik Seminerlerin Düzenlenmesi, Restorasyon Çalışması, Şehir Planlaması gibi birçok çalışmanın gerçekleştirilmesi önerisinde bulunmuştur. Benzer şekilde Guo ve diğerleri de (2018) yerel dayanıklılığın artmasında yerel ekonomi ve işletmelerin büyütülmesi, altyapı, afet gibi sorunlar için çözümlerin üretilmesi, restorasyon çalışmaları, sosyal sermayenin genişletilmesi gibi pek çok faaliyeti sıralamaktadır. Pechlaner ve Innerhofer’de (2018) yerel dayanıklılığın artmasında doğal, kültürel, altyapısal ve sermaye çerçevesinde gelişmelerin büyük rol oynadığını belirtmektedir.

Görüşmeciler Kuşadası bölgesinin yerel dayanıklılığının artırılmasında ve aşırı turizmin zararlarının önlenmesinde sorumlu kesimi Kültür ve Turizm Bakanlığı, Belediye, Turizm İşletmeleri, Meclis Üyeleri, Merkezi Yönetim, Yerli Halk, Kaymakamlık ve STK’lar olarak tanımlamıştır. Dal ve Baysan (2007)’da hazırladıkları çalışmanın bulgularında Kuşadası bölgesinin turizm ile ilgilenmesi gereken sorumlularını Devlet, Yerel belediye, Yerli seyahat şirketleri, Yabancı seyahat şirketleri, Yerli halk, Konaklama tesisleri, Turistler olarak sıralamaktadır. Katılımcıların cevapları ile Dal ve Baysan’ın araştırma bulguları büyük oranda paralellik göstermektedir. Ayazlar (2017) yerel halkın yerel dayanıklılığı artırmada yerel ekonomiyi canlandırma, yerel şenliklerin yapılması, yerel ürün ve geleneksel yaşam tarzının sürdürülmesi, istihdamın sağlanması, yerel ürün satılması gibi faktörlerde rol oynayabileceğini dile getirmektedir. Ancak Kuşadası bölgesinde yaşayan katılımcı beyanları Halk Gönüllülüklerinin Oluşturulması, Yerel Yönetime Baskı Yapma, Yerel Kültürün Korunması Ve Sürdürülmesi, Misafirperverlik şeklinde olmuştur. Kuşadası bölgesinden

katılımcılar genel olarak yerel halkın dayanıklılık artırma ve sürdürülebilir turizmi sağlama konusunda daha çok yerel belediyelere baskı yapılması gerektiğini düşünmektedir. Ndivo ve Cantoni (2016) yerel halkın aşırı turizme katkılarını yerel ekonomide aktif olmak, yerel halkın turistik faaliyetlerde katılımcı olması, yerel kültürün ve kaynakların kontrollü kullanılması olarak sıralamaktadır. Chengun ve Li (2019) yerel halkın aşırı turizm olumsuz etkilerine karşı dayanıklılığını artırması için stratejik planlamanın önemine vurgu yapmaktadır. Kültürel miras ve altyapının geliştirilmesi bu bağlamda etkili görülmüştür.

Araştırmaya katılan görüşmeciler Kuşadası bölgesinde gerçekleştirilen sürdürülebilir kalkınma faaliyetlerini değerlendirdiklerinde: Yetersiz, Olumsuz, Olumlu, Sürdürülebilir Kalkınma Faaliyeti Var olmak üzere 4 farklı cevap vermişlerdir. Kaya (1997) hazırladığı tez çalışmasında Türkiye'yi turizmde sürdürülebilir kalkınma açısından değerlendirmiş tarihin en başından Türkiye'de turizmde sürdürülebilir kalkınma çalışmalarının istikrarsız ve yetersiz olduğunu tespit etmiştir. Kaya aynı zamanda geliştirilen projeler ile birlikte sürdürülebilir kalkınma faaliyetlerinde olumlu bir artış gözlemlendiğini belirtmiştir. Yurtsal (2019)' da Türkiye'nin hali hazırda turizmde sürdürülebilir kalkınmaya gerekli önemi vermediğini, turizmde sürdürülebilir kalkınmanın gerçekleşmesi için politikaların hazırlanmadığını açıklamakta ve turistik faaliyetlerin korunup sürdürülmesi için gerçekleştirilmesi gereken koruma, destekleme, geliştirme faaliyetlerini yetersiz bulmaktadır.

Katılımcılar Kuşadası bölgesinde sürdürülebilir turizmin katkılarını İstihdam, Yerel Ekonomiye Katkı, Fiyatların Denetlenmesi, Güvenlik Sorununun Çözümü, Kalkınma, Tanınma, 12 Ay Turizm, Kuşaklara Kültürel Değer Aktarma, Turistik Çeşitliliğin Sağlanması şeklinde açıklamıştır. Özkök ve Gümüş (2009) sürdürülebilir turizmin bölgeye katkılarını katılımcılara benzer şekilde alt yapının geliştirilmesi, istihdam sağlanması, ulaşım sorununun çözülmesi, çevrenin korunması, enerji kaynaklarının dengeli tüketilmesi, yerel bölgede sosyo ekonomik fayda, gelir fırsatı, geleneksel değerlere saygı gösterme, çevre sorunlarının çözülmesi, biyolojik çeşitlilik ve doğal mirasın korunması olarak sıralamaktadır. Vietze ve Freytag' da (2013) sürdürülebilir turizmin bölge doğal kaynaklarına, biyo-çeşitliliğin korunmasına katkı sağladığını açıklamaktadır. Manzoor ve diğerleri (2019) sürdürülebilir turizmin bölge halkı için istihdam ve ekonomik büyüme katkısı sağladığını tespit etmiştir.

Görüşmeciler aşırı turizmin sürdürülebilir kalkınma ile ilişkisini olumsuz çerçevede değerlendirmiş ve genel olarak Doğal Kaynak Tahribi, Turizme Bağımlılık, Güvenlik Sorunu, Çevre Kirliliği, Altyapı Sorunları, Çarpık Kentleşme, Kaynakların Gelecek Nesillere Ulaşmaması, Trafik Sorunu çerçevesinde beyanda bulunmuştur. Yayla (2020) sürdürülebilir kalkınmanın önündeki engelleri yerel ekonominin ve kaynakların verimli kullanılmaması, çevreye karşı hassas davranılmaması, kültürel etkinliklerin yapılmaması, kalifiye elemanın turizm sektöründe yer almaması olarak nitelendirmektedir. Görüşmecilerin aşırı turizmin olumsuzluklarına karşı başa çıkma stratejileri Turizm Kaynaklarının Korunup Geliştirilmesi, Bilinçlendirme Çalışmaları, Altyapı Sorununun Çözümü, Yerel Kültürlerin Tanıtılması, Festival ve Etkinliklerin Düzenlenmesi, Turizm Paketlerinin Sınırlandırılması, Sivil Toplum Kuruluşlarının Artırılması, Kalifiye Eleman İstihdamı, Turizmin Çeşitlendirilmesi, Trafik Akışının Planlanması, Turizmin 12 Aya Yayılması olarak sıralanmıştır. Koens ve diğerleri (2019) aşırı turizmin kalkınma stratejilerini mevcut sistem kapasitelerinin artırılması, bölge sakinlerinin turizm algılarının iyileştirilmesi, turizmde akıllı teknolojilerin kullanılması olarak tanımlamaktadır. Coroş ve diğerlerine göre (2017) bu stratejilerin başarılı olarak geliştirilebilmesi için ulusal ve bölgesel kurumlar öncü olmalı ve ekonomik anlamda denge ve tutarlılık sağlanmalıdır. Eckert ve diğerleri (2019) ise aşırı turizmin kalkınma stratejilerini destinasyon yönetiminin sorumluluğuna bağlayarak onların çeşitli faaliyetler gerçekleştirmesi gerektiğinin altını çizmektedir. Onlara göre aşırı turizmin kalkınma inşa edebilmesi için yerel yönetimler turizm paydaşları ile bağlantılı olmalı ve ortak adımlar atmalıdır.

Araştırma bulguları genel anlamda alanyazın ile birbirine paralel bir şekilde meydana gelmiştir. Bu bakımdan gerek Türkçe gerekse uluslararası kaynaklar incelendiğinde katılımcıların cevaplarının diğer çalışmalarla benzerlik içerdiği görülmüştür. Dolayısıyla katılımcı beyanları ile literatür çalışmalarının birbirine paralel olduğunu söylemek mümkündür.

SONUÇ

Turizmde sürdürülebilirlik ve kalkınmanın devamlılığının sağlanması büyük bir önem taşımaktadır. Özellikle aşırı turizm destinasyonları yaşadıkları yoğun talepler sebebiyle tahrip edilmekte ve sürdürülebilir olma özellikleri aşınmaktadır. Bu sebeple aşırı turizm destinasyonlarının yerel halk dayanıklılığının artırılması için çeşitli girişimlerde bulunmak gerekmektedir. Son yıllarda artan turist talebi ile Türkiye’de Kuşadası bölgesi aldığı yoğun turist akışı sebebiyle başta doğal turistik kaynaklar, kültürel miras, yerel altyapı, yerel halk dayanıklılığı olmak üzere birçok bakımdan olumsuzluk yaşadığı görülmektedir.

Araştırmada Kuşadası bölgesinde yaşayan 10 katılımcı ile yapılandırılmış derinlemesine görüşme gerçekleştirilmiş ve katılımcıların Kuşadası bölgesindeki turistik faaliyetlere olan bakış açıları belirlenmiştir. Görüşme çerçevesinde araştırma sorularının ilki olan “Kuşadası’ndaki aşırı turizmin zararlarının önlenmesi için ne gibi çalışmalar yürütülebilir ve kimler sorumluluk almalıdır?” sorusu Festival Düzenlenmesi, Şehir Planlaması, Turizmin Çeşitlendirilmesi, Altyapının Geliştirilmesi, Tarihi ve Kültürel Mirasın Korunması, Halkın Bilinçlendirilmesi, Sivil Toplum Kuruluşlarının Artırılması, Merkez ve Yerel Yönetim İşbirliği şeklinde yanıtlanmıştır ve sorumlular Kültür ve Turizm Bakanlığı, Belediye, Turizm İşletmeleri, Meclis Üyeleri, Merkezi Yönetim, Yerli Halk, Kaymakamlık ve STK’lar olarak belirtilmiştir. Araştırmanın ikinci sorusu Kuşadası’nda sürdürülebilir kalkınmanın gerçekleştirilebilmesi için yerel halkın katkıları neler olabilir ve yerel dayanıklılık için neler yapılabilir? sorusu ise Halk Gönüllülüklerinin Oluşturulması, Yerel Yönetime Baskı Yapma, Yerel Kültürün Korunması ve Sürdürülmesi, ve Misafirperverlik şeklinde sıralanmıştır. Ayrıca yerel dayanıklılık için yapılabilecekler: Halkın Bilinçlendirilmesi, Yerel Tesislerin Desteklemesi, Şehir Planlaması ve Turist Çeşitliliğinin Artırılması olarak ifade etmektedir. Araştırmanın sonuncu sırada yer alan“ Kuşadası cemiyetinin ferdi olarak turizmle ilişkili sorunlarla başa çıkma stratejileri nelerdir? Bu stratejilerin sürdürülebilir

kalkınma hedeflerine nasıl katkı sağlayabilir?” sorusu için ise Turizm Kaynaklarının Korunup Geliştirilmesi, Bilinçlendirme Çalışmaları, Altyapı Sorununun Çözümü, Yerel Kültürlerin Tanıtılması, Festival ve Etkinliklerin Düzenlenmesi, Turizm Paketlerinin Sınırlandırılması, Sivil Toplum Kuruluşlarının Artırılması, Kalifiye Eleman İstihdamı, Turizmin Çeşitlendirilmesi, Trafik Akışının Planlanması, Turizmin 12 Aya Yayılması olmak üzere birçok yanıt verilmiştir.

Araştırma sonucu Kuşadası bölgesinde aşırı turizmin bulunduğunu ve katılımcıların Kuşadası bölgesinde gerçekleştirilen turistik faaliyetleri yeterli bulmadığını göstermektedir. Ayrıca katılımcılar bölgede turizmde sürdürülebilir kalkınma çalışmalarının yetersiz olduğuna değinerek konuya ilişkin sorumluları başta merkezi ve yerel yönetim kuruluşları, turizm işletmeleri olarak işaret etmektedir. Araştırma sonucu aynı zamanda Kuşadası’nda araştırma katılımcıları aşırı turizm faaliyetlerinin olumlu ve olumsuz yönlerini değerlendirirken olumlu olarak genellikle ekonomik katkı yönünü vurgulamışlardır. Ancak olumsuz yönler olumlu yönlere göre daha fazla sıralanmıştır. Katılımcılar aşırı turizmin sürdürülebilir kalkınma haline getirilebilmesi için birçok strateji ve öneride bulunmaktadır.

Bu öneriler şu şekilde sıralanabilmektedir;

1. Festival Düzenlenmesi: Kuşadası bölgesinde kültürel ve turistik festival ve etkinliklerin düzenlenmesi.
2. Şehir Planlaması: Çarpık kentleşmenin önlenmesi, imar planlamasının yapılması, şehir içi düzenlemelerin gerçekleştirilmesi.
3. Turizmin Çeşitlendirilmesi: Bölgede yalnızca deniz, kum, güneş turizmi gerçekleştirilmeyip aynı zamanda tarım, sağlık, kongre, gastro turizm, kültür turizmi, termal turizmi, dağ turizmi, yayla turizmi gibi pek çok turizm faaliyetinin çeşitlendirilmesi.
4. Altyapının Geliştirilmesi: Restorasyon çalışmalarının hızlandırılarak kanalizasyon, yol bakımı, cadde, sokak düzenlemeleri, temizlik işlerinin artırılması, su, elektrik, doğalgaz gibi enerjilerin planlı yöneltmesi.
5. Merkez Ve Yerel Yönetim İşbirliği: Bölgedeki tarihi yapıların orijinal yapıya uygun şekilde restore edilmesi, bakımlarının gerçekleştirilmesi, doğal ve kültürel miras denetimlerinin yapılması, ormanların korunması ve çoğaltılması,

- 6.** deniz, koy ve nehir gibi su kaynaklarının temizliğinin yapılması ve mevcut özelliklerinin korunması.
- 7.** Yönetim ve Yerel Halk İşbirliği: Halkın turizmden yeterli ve olumlu bir biçimde faydalanması için farkındalık, turizm, turist iletişimi ve yerel ticaret eğitimlerinin verilmesi. Buna ek olarak halkın yerel kültürünü koruması ve yayması için eğitimlerin sürdürülmesi. Bölgedeki turizm kaynaklarının sürdürülebilir hale gelmesi için halka eğitici seminer ve konferanslar verilmesi.
- 8.** Sivil Toplum Kuruluşlarının Etkilerinin Artırılması: Kuşadası bölgesinde yer alan sivil toplum kuruluşlarının nitelik ve nicelik bakımından genişletilmesi. Bu kuruluşların merkezi ve yerel yönetimlerle etkin temaslarının sağlanması ile etki alanlarının ve yoğunluğunun artırılması.
- 9.** Merkez ve Yerel Yönetim İşbirliği: Kuşadası bölgesinin yerel yönetiminin başta Kültür ve Turizm Bakanlığı olmak üzere diğer bakanlıklarla etkin iletişim sağlaması. Bakanlık kaynakları, projeleri ve faaliyetlerinden yeterli miktarda faydalanılması.
- 10.** Kalifiye Eleman İstihdamı: Turizm ile ilişkili eğitim alan, turistik kaynakların korunmasını sağlayan, turist hizmeti ve iletişimi konusunda becerileri olan nitelikli turizm personelinin yetiştirilmesi, istihdam edilmesi ve gerekli projelerin önerilmesi.
- 11.** Trafik Akışının Planlanması: Trafiğin yoğun olduğu sezonlarda şehir içi ulaşım araçlarının çeşitlendirilmesi, trafiğin planlanması. Ulaşım araçlarının çevreye zarar vermeyecek, çevre dostu özellik bulunduran araçlardan tercih edilmesini teşvik etme. Otoparkların da genişletilmesi, uygun yer ve mesafelerde bulundurulması. Seul'de olduğu gibi ülke genelinde tek bir toplu taşıma kartının oluşturulması ile turistlerin toplu taşımaya yönlendirilmesi aşırı turizmin sorunlarını engelleyebilmektedir (Göl ve Ediz, 2019). Ayrıca ABD örneğinde olduğu gibi işletmelerdeki turist yoğunluğunun azaltılması için QR ve NFC (Near Field Communication) teknolojilerinin kullanılması önerilmektedir.
- 12.** Turizmin 12 Aya Yayılması: Turizm faaliyetlerinin yalnızca turizm sezonu ile sınırlı kalmaması, turizm çeşitlerinin artırılması ile yılın 12 ayında da gerçekleştirilebilecek turistik faaliyetlerin çeşitlendirilmesi.

13. Kùltür ve Turizm Bakanlığı Çalışmaları: Yerel yònetimlerin Kuşadası bòlgesinde sùrdürülebilir kalkınma faaliyetlerinin korunup geliştirilmesi için çalışmalar yürütmesi, projeler ve destek programları hazırlaması ve sùrdürülebilir turizm faaliyetlerini destekleyen işletmelerde vergi indirimine gitmesi.

Kuşadası'nda turizmde sùrdürülebilir kalkınmanın sağlanabilmesi ve yerel halkın aşırı turizme karşı dayanıklılığının artırılması için birçok önlem alınabilmekte ve faaliyet gerçekeştirilebilmektedir. Ancak bunun için turizm paydaşlarının tümünün kendilerine dűřen görev ve sorumlulukları yerine getirmeleri gerekmektedir. Bu sayede Kuşadası'nın aşırı turizmden kaynaklanan olumsuz koşulları ve etkilenmeleri etkin bir planlama ve özgün stratejiler geliştirildiğinde ortadan kalkmakta ve turizmde sùrdürülebilir kalkınma engelleri çözülebilmektedir.

Aşırı turizm faaliyetlerinin olumsuz sonuçları için alınabilecek pek çok önlem bulunmaktadır. Bu önlemler ilk önce bòlgeye gelen turist kapasitesine dayanıklılığın artırılması için bòlge yònetimlerinin gerçekeştirebileceği önlemler olmaktadır. Bu önlemlerin alınabilmesi için aşırı turizmin zararlarını azaltmaya yönelik çeşitli projelerin geliştirilmesi ve bu projelerin desteklenmesi aşırı turizmin zararlarının önlenmesinde büyük önem taşımaktadır. Bòlgede ücretsiz akademik kongre, sempozyum gibi faaliyetleri artırarak bu bòlgedeki aşırı turizm faaliyetlerinin zararlarına çözüm önerisi üretmeye yönelik hazırlanan çalışmalar desteklenebilmektedir. Çözüm önerilerinin ve farkındalıkların oluşturulabilmesi için bu kongre ve sempozyumların canlı yayınlarca bòlgesel ve ulusal olarak yaygınlaştırılması sağlanabilmektedir (Çam ve Çelik, 2022).

Kuşadası'nda meydana gelen aşırı turizm faaliyetlerinde bòlgenin konaklama taşıma kapasitesinin aşılması durumunda Airbnb gibi aile yanı konaklama faaliyetlerinin sùrdürülmesi gerçekeştirilebilmektedir. Kruvaziyer turizmde öncü bir bòlge olan Kuşadası'nın liman taşıma kapasitesinin saptanması, zaman sınırlarının oluşturulması ve fazlalık oluşturan gemilerin farklı bòlgelere yönlendirilmesi bir diğer çözüm önerilerinden olmaktadır. Bòlgedeki işletme sahipleri mevcut turizm faaliyetleri iyileştirmeye yönelik faaliyetlerde bulunabilmektedir. Kuşadası bòlgesinde trafik

oluşumunu ve karbondioksit salınımını azaltmak için turistlerin toplu taşıma araçlarına teşvik edilmesi de çözüm önerileri içerisinde bulunmaktadır (Duyar ve Bayram, 2019). Kuşadası'nda aşırı turizmin olumsuz etkilerini azaltmak için akıllı turizm uygulamalarına ağırlık vermek de önemli ölçüde katkı sağlayacak olan önerilerden biridir. Akıllı turizm uygulamalarında yer alan teknolojik gelişmeler turistik ürünlere ve destinasyonlara yönelik motivasyon ve faydayı artırmaktadır (Yüce, 2022). Özellikle Yuce, Arasli, Ozturen, and Daskin (2020) sanal gerçeklik teknolojisinin ziyaretçilerin yeniden ziyaret etme niyetine olumlu etkide bulunduğunu göstermiştir.

Toplu taşıma alanlarını ve zaman dilimlerini belirten ve Kuşadası bölgesinde kalabalık ortamların ve yoğun trafik alanlarının tespit edilebildiği uygulamaların yapılması akıllı turizm uygulamalarından olmaktadır. Ayrıca bölgelerin yürüyüş alanları olarak işaretlenmesi ve trafiğin azaltılması sağlanabilmektedir. Kente giriş vergilerinin konulması, hava alanı yardımcılarının görevlendirilmesi, ziyaretçi kısıtlaması uygulamasının sürdürülmesi, bölgesel olarak araç trafiğinin kapatılması, doğaya zarar vermeyen elektrikli arabalar, tekneler, bisikletler gibi araçların kullanımının teşvik edilmesi akıllı turizm faaliyetleri aşırı turizmin olumsuz etkilerini azaltabilmektedir (Özgürel ve Yılmaz, 2021).

Kuşadası'nda İspanya'da bulunan Ağı-DTI Network gibi akıllı turizm ağlarının kullanılması ve bu bölgede sistemlerle yoğun akışın bulunduğu bölgelerde işletmelerin artırılması, -SHCITY uygulamaları ile sensörler kullanarak turist kuyruklarının oluşumunun önlenmesi, turist yoğunluğunun başka yönlere kaydırılması gibi faaliyetlerde dijital teknolojilerin kullanılması aşırı turizmin zararlarının önlenmesini sağlayabilmektedir (Generalitat Valenciana ve diğerleri, 2021). Çolak ve diğerlerine (2020) göre aşırı turizmin meydana getirdiği olumsuz algıların ortadan kaldırılması ve turistler ile yerel bölge sakinlerinin uyum içerisinde yaşamaları için belediyelerin refah seviyesini aynı derecede artırması alınabilecek önlemlerden olmaktadır. Turistik değerlerin tahrip olmaya başladığı alanlarda turist profillerinin değiştirilmesi, belediyelerce peyzaj çalışmalarının, planlamanın, yönetim ve bölgesel koruma çalışmalarının artırılması da aşırı turizmin meydana getirdiği olumsuz sonuçları azaltabilmektedir. Kuşadası Türkiye'nin önde gelen turizm destinasyonlarından biri olarak her yıl milyonlarca turiste ev sahipliği yapmaktadır. Bu durum bölgenin yoğun bir turist akışına maruz kalmasına ve bu aşırı turizm faaliyetinin olumsuzluklar ortaya

çıkarmasına neden olmaktadır. Destinasyonun sürdürülebilir bir biçimde turistik faaliyetleri devam ettirebilmesi için meydana gelen olumsuzluklara karşı çeşitli önlemlerin alınması gerekmektedir. Aksi takdirde bölgeye gelen turist memnuniyeti azalmakla birlikte yerel halk için de istenmeyen sonuçlar ortaya çıkabilmektedir. Bu durum hem bölgenin kalkınmasına engel olurken hem de gerek yerel halkın gerekse turistlerin yaşam kalitelerinde aksaklıklar meydana getirmektedir. Ayrıca bölgenin sürdürülebilir kalkınma ve turizm faaliyetleri de olumsuz etkilenmektedir. Kuşadası bölgesinde yaşayan yerel halkın özellikle yoğun turist akışına bakış açısı aşırı turizmin olumlu ve olumsuz etkilerine yönelik olarak değişiklik göstermektedir. Bu çalışma Kuşadası bölgesinde meydana gelen aşırı turizm faaliyetlerine yerel halkın bakış açısını ortaya koymayı hedeflerken aynı zamanda Kuşadası bölgesinde sürdürülebilir turizm faaliyetlerinin gerçekleştirilebilmesinin önündeki engelleri tanımlamakta ve çözüm önerileri sunmaktadır.

Araştırma, Kuşadası bölgesinin dengesiz turizm ve aşırı turizme karşı yerel halkın dayanıklılığını ve turizmde sürdürülebilir kalkınma gerçekleştirmede pek çok teorik ve pratik katkı sağlamaktadır. Araştırma teorik olarak Aydın iline bağlı olan Kuşadası destinasyonunun daha önce sürdürülebilir kalkınma ve aşırı turizm çerçevesinde yeterince değerlendirilmemiş olması bakımından teorik katkılar sunmaktadır. Ayrıca Kuşadası bölgesinin yerel halkın aşırı turizme karşı dayanıklılığı çerçevesinde yeterli akademik çalışma bulunmaması sebebiyle teorik katkı bulundurmaktadır. Dolayısıyla araştırma Kuşadası bölgesinde aşırı turizme yönelik gerçekleştirilecek çalışmalara kaynaklık edeceği beklenmektedir.

Aydın iline bağlı olan Kuşadası destinasyonu için çalışmanın pratik katkıları şu şekilde sıralanabilmektedir;

- Destinasyonunun aşırı turizmin olumsuz etkilerini azaltmada çalışma önerileri sunarak pratik katkı sağlamaktadır.
- Bölgede turizmin sürdürülebilir hale getirilebilmesi için sorumluların ve yetkililerin işaret edilmesi sonucunda yükümlülüklerin yerine getirilmesinde pratik katkı sağlamaktadır.

- Turizm beldesinin sahip olduğu doğal, kültürel ve yerel kaynakların etkili bir biçimde korunup geliştirilmesi için çeşitli stratejilerin ortaya konulması ile pratik katkı sağlamaktadır.
- Yerel halkın aşırı turizme karşı dayanıklılığının artırılması konusunda görüş ve öneriler sunarak yerel yönetimlere pratik katkı sağlamaktadır.
- Bölgede bulunan aşırı turizmin olumsuz etkilerine ve turizmde sürdürülebilir kalkınmaya yönelik önerileri ile belediyeler, ilgili bakanlık ve TÜBİTAK vb. projelerin hazırlanmasında pratik katkı sağlamaktadır.

Çalışma 2023 - 2024 yıllarında gerçekleştirildiği için sınırlılık bulundurmaktadır. Araştırma yalnızca Aydın iline bağlı Kuşadası bölgesinde gerçekleştirilmesiyle sınırlıdır. Çalışmanın örnekleme amaçlı örnekleme yöntemi ile yalnızca Kuşadası bölgesinde yaşayan yerel halkı kapsadığı için Kuşadası dışında yaşayan bireyler araştırmaya dahil edilmediğinden kısıtlılık içermektedir. Ayrıca aşırı turizmin olumsuz yönlerinden en fazla etkilenen kesim yerel halk olduğundan araştırmada diğer paydaşlara yer verilmediği için kısıtlılık bulunmaktadır. Katılımcılarla gerçekleştirilen derinlemesine görüşme yöntemi online toplantı uygulamaları ile gerçekleştirilmiş olup çalışma yüz yüze görüşme yapılmadığı için kısıtlıdır. Çünkü çevrim içi toplantı uygulamaları ile gerçekleştirilen araştırmada katılımcıların vücut hareketlerinin not edilme imkanı yeterince bulunamamıştır. Aynı zamanda araştırma, araştırmacı tarafından geliştirilen ve uygulanan yapılandırılmış soru formundan elde edilen verilerle sınırlıdır. Görüşmeler, cevapların tekrara düşmesi sonucunda 10 katılımcıyla sınırlandırılmıştır..

Etik Hususlar;

24.10.2023 tarihinde 29533901-050.99-58268 başvuru numaralı çalışmanın etik kurul başvurusu, 29.11.2023 tarihinde yapılan toplantıda Kapadokya Üniversitesi Etik Kurul Komisyonu tarafından onaylanmıştır. Araştırmada etik kurallarına uyulmuş ve bütün katılımcıların gizlilik hakları korunmuştur. Bütün katılımcılardan onam alınmış ve verilerin anonimliği gerçekleştirilmiştir.

KAYNAKÇA

- Agyeiwaah, E. (2020). Over-tourism and sustainable consumption of resources through sharing: The role of government. *International Journal Of Tourism Cities*, 6(1), 99-116.
- Akalın, K. H. (2016). Göğün Kraliçesi İsis'in geri dönüşü: Hristiyanlıkta Meryem Ana tapınması. *İlahiyat Tetkikleri Dergisi*, (45), 81-107.
- Akgül, U. (2010). Sürdürülebilir kalkınma: Uygulamalı antropolojinin eylem alanı. *Antropoloji*, (24), 133-164.
- Aktaş, E. (2019). Sorumlu turizm yaklaşımı ile turistik destinasyonların gelişimi: Foça örneği (Doktora tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Akyurt Kurnaz, H., İpar, M. S. (2020). Yavaş şehir Akyaka'da aşırı turizm olgusunun esnafın bakış açısıyla değerlendirilmesi. *Journal Of Hospitality And Tourism Issues*, 2(1), 39-55.
- Akyol, C., Zengin, B. (2020). Destinasyon kavramının yeniden yapılandırılması üzerine düşünsel bir inceleme. *Türk Turizm Araştırmaları Dergisi*, 4(3), 2472-2485.
- Alexis, P. (2017). Over-tourism and anti-tourist sentiment: An exploratory analysis and discussion ovidius University Annals, *Economic Sciences Series*, 17(2), 288-293.
- Alımanoğlu, Ç. (2023). Turizmde postmodern tüketim kültürünün cittaslowdestinasyonlar üzerindeki etkisi: Ege bölgesi örneği (Doktora tezi). Aydın Menderes Üniversitesi, Aydın.
- Anadolu Ajansı, (2022). Kuşadası ve Didim'de 2022'de turizm rekoru kırıldı. Erişim adresi:<https://www.aa.com.tr/tr/ekonomi/kusadasi-ve-didimde-2022-de-turizm-rekoru-kirildi/2777759#:~:text=Ege>.
- Arlı, A. (2010). Habitatlı tartışmaları ve İstanbul'da toplumsal dönüşüm. *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*, (16), 367-388.
- Arslan, E. (2023). Kuşadası turizminin gelişimi: Tarihsel bir değerlendirme. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 34(3), 10-28.
- Aşırı. (t.y). Türk Dil Kurumu güncel Türkçe sözlük içinde. Erişim adresi: <https://sozluk.gov.tr/>

- Ayaş, N. (2007). Çevresel sürdürülebilir turizm gelişmesi. *Gazi Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 9 (1), 59-69.
- Ayazlar, R. (2017). Kırsal turizmde yerel halkın tutumu. *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 16(1). 53-69.
- Aylan, S. (2018). Kruvaziyer turizimi. Göral, R (Yay. haz.). *Turizmde iş pazarlar* içinde (s.151). Ankara: Eğitim Yayınevi.
- Aylan, F. K., Aylan, S. (2020). Aşırı turizm kavramının farklı boyutlarıyla incelenmesi: Instagram'da paylaşılan fotoğraf ve yorumların içerik analizi. *Journal Of Tourism And Gastronomy Studies*, 8(1), 584-607.
- Bahar, A., Sezgin, K. (2022). Yöresel mutfağın sürdürülebilir turizm üzerine etkileri. Ilgaz, B (Yay. haz.). *Multidisipliner perspektiften sürdürülebilir turizm* içinde (s.161-200). İstanbul: İksad Yayınevi.
- Baş, M., Ulama, Ş. (2014). Türkiye'de engelli turizm pazarındaki farklı talep özelliklerinin analizi. *Gazi Üniversitesi Turizm Fakültesi Dergisi*, (15), 13-16.
- Baykan, E., Uygur, S. (2007). Kültür turizmi ve turizmin kültürel varlıklar üzerindeki etkileri. *Gazi Üniversitesi Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi*, 30(2), 30-49.
- Bayram, G. E., Bayram, A. T. ve Sürücü, Ö. (2016). Sürdürülebilir kalkınma için turizm: Şanlıurfa'da bulunan sivil toplum kuruluşlarının görüşleri. Ünıdap Uluslararası Bölgesel Kalkınma Konferansı'nda sunulan bildiri, https://www.researchgate.net/publication/311677757_Surdurulebilir_Kalkinma_icin_Turizm_Sanliurfa_da_Bulunan_Sivil_Toplum_Kuruluslarinin_Gorusleri.
- Bertan, S. (2010). Pamukkale'deki yöre halkının turizmi desteklemesi ile turizmin sosyo-kültürel etkileri arasındaki ilişki. *Uluslararası İktisadi ve İdari İncelemeler Dergisi*, (4), 83-92.
- Bilgiçli, İ., Yıldırğan, R. (2022). Aşırı turizm ve turizm karşıtlığı üzerine bir değerlendirme: Çeşme örneği. *International Journal Of Eurasia Social Sciences (Ijoess)*, 13(48), 566-586.
- Birleşmiş Milletler Türkiye. (2015). *Türkiye sürdürülebilir kalkınma amaçları çalışmalarımız*. Erişim adresi: <https://turkiye.un.org/tr/sdgs>
- Boğan, E., Sarıışık, M. (2016). Yerel halkın turizm faaliyetine yönelik görüş ve algılamalarının belirlenmesi üzerine Alanya'da bir araştırma. *Kastamonu Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 12(2), 325-342.

- Boz, M., Özkan, Ç. (2019). Sürdürülebilir şehir turizmi: Barcelona aşırı turizm örneği. 20. Ulusal Turizm Kongresi'nde sunulmuş bildiri, https://www.researchgate.net/profile/FilizSonmez/publication/357505225_Ulusal_Turizm_Kongresi_Eskisehir/links/61d0a5a0b6b5667157be6fd2/Ulusal-Turizm-Kongresi-Eskisehir.pdf#page=40
- Bozkurt Karaca, Ö. (2011). Uluslararası Nüfus ve Kalkınma Konferansı Eylem Programı'nın Türkiye'de uygulanan sağlık politikalarına yansımalarının incelenmesi (Uzmanlık tezi) Ankara: Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü.
- Byrd, E. T. (2007). Stakeholders in sustainable tourism development and their roles: Applying stakeholder theory to sustainable tourism development. *Tourism Review*, 62(2), 6-13.
- Can, E. (2016). Turizm destinasyonlarında sürdürülebilir turizmin sürdürülebilir rekabet açısından değerlendirilmesi. *İstanbul Sosyal Bilimler Dergisi*, (4), 23-40.
- Can, E. (2015). Boş zaman, rekreasyon ve etkinlik turizmi ilişkisi. *İstanbul Sosyal Bilimler Dergisi*, (10), 1-17.
- Ceylan, M., Ceylan, M. A. (2013). Türkiye kıyılarında üzerinde şehir yerleşmesi bulunan tombololara genel bir bakış. *Marmara Coğrafya Dergisi*, (23), 352-372.
- Cheer, J. M., Milano, C. ve Novelli, M. (2019). Tourism and community resilience in the anthropocene: Accentuating temporal overtourism. *Journal Of Sustainable Tourism*, 27(4), 554-572.
- Cheung, K. S., Li, L. H. (2019). Understanding visitor–resident relations in overtourism: Developing resilience for sustainable tourism. *Journal of Sustainable Tourism*, 27 (8), 1197-1216,
- Civan, N. (2023). Yakınlaşma hakkı: Şehrin ürün hali ve turizmin yapısal eleştirisi (Yüksek lisans tezi). İstanbul Bilgi Üniversitesi, İstanbul.
- Coldwell, W. (2017). First Venice and Barcelona: Now anti-tourism marches spread across Europe. *The Guardian*, 10, 1-3.
- Coroş, M. M., Gică, O. A., Yallop, A. C. ve Moisescu, O. I. (2017). Innovative and sustainable tourism strategies: A viable alternative for Romania's economic development. *Worldwide Hospitality and Tourism Themes*, 9(5), 504-515.
- Çam, O., Çelik, C. (2022). Aşırı turizm kapsamında turistlere yönelik olumsuz ifadeler, Yapılan eylemler ve bunların turizme yansımalarının değerlendirilmesi. *Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 19(1), 66-84.

- Çavuş, Ş., Tanrısevdi, A. (2000). Sürdürülebilir turizm ve yerel ölçekli bir sürdürülebilir turizm gelişme modeli önerisi. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 11(2), 149-159.
- Çayan, D., Sat, N. A. (2022). Mega etkinlikler ve kentsel mirasları: Birleşmiş Milletler habitat II-İstanbul deneyimi. *İdealkent*, 14(Özel Sayı), 478-509.
- Çelik, Y. (2006). Sürdürülebilir kalkınma kavramı ve sağlık. *Hacettepe Sağlık İdaresi Dergisi*, 9(1), 19-37.
- Çeken, H. (2008). Turizmin bölgesel kalkınmaya etkisi üzerine teorik bir inceleme. *Afyon Kocatepe Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 10(2), 293-306.
- Çetinoğlu, D., Uygur, S. M. (2020). Aşırı turizm sorununa çözüm olarak pazarlamama stratejileri kullanılabilir mi? Pamukkale örneği. *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 12 (3), 3008-3026.
- Çolak, O., Kiper, V. O. ve Batman, O. (2020). Ölçsüz Turizm'e (over-tourism) dair kavramsal bir yaklaşım. *Akademik Araştırmalar Ve Çalışmalar Dergisi (Akad)*, 12(23), 609-621.
- Dal, N., Baysan, S. (2007). Kuşadası'nda kıyı kullanımı ve turizmin mekânsal etkileri konusunda yerel halkın tutumları. *Ege Coğrafya Dergisi*, 16(1-2), 69-85.
- Dal, N. (2008). Kuşadası'nda kıyı kullanımı ve turizmin çevresel etkileri üzerine yerel halkın tutumları (Yüksek lisans tezi). Adnan Menderes Üniversitesi, Aydın.
- Daly, H.E. (2006). Sustainable development: Definitions, principles, policies. Keiner, M. (Yay. haz.). *The Future of Sustainability In* (p.39-40). Germany: Springer.
- Destinasyon. (t.y.). Türk Dil Kurumu güncel Türkçe sözlük içinde. Erişim adresi: <https://sozluk.gov.tr/>
- Demir, Ş. Ş. (2010). Çekici faktörlerin destinasyon seçimine etkisi: *Dalyan örneği*. *Ege Akademik Bakış Dergisi*, 10 (3), 1041-1054.
- Duyar, M., Bayram, M. (2019). Aşırı turizm ve turizm korkusu: yerel halk ve turizm ilişkisinin evrimi. *International Journal Of Geography And Geography Education*, (40), 347-362.
- Dündar Kaya, A. (2017). Akdeniz'de sürdürülebilir kalkınma ve stratejisi, *International Journal of Academic Value Studies*, 3(11),189 -199.
- Eckert, C., Zacher, D., Pechlaner, H., Namberger, P. ve Schmude, J. (2019). Strategies and measures directed towards overtourism: a perspective of European DMOs. *International Journal of Tourism Cities*, 5(4), 639-655.

- Endeksa.com, (2023) Kuşadası nüfusu. Erişim adresi: <https://www.Endeksa.Com/Tr/Analiz/Turkiye/Aydin/Kusadasi/Demografi>.
- Er, Ö., Bardakoğlu, Ö. (2016). Kültürel mirasın sürdürülebilir turizm ürünü çeşidi olarak değerlendirilmesi: Edirne örneği. *İşletme Fakültesi Dergisi*, 17(2), 95-111.
- Eraydın, A. (2004). Bölgesel kalkınma kavram, kuram ve politikalarında yaşanan değişimler. Kentsel Ekonomik Araştırmalar Sempozyumu'nda sunulan bildiri, (1), https://fka.gov.tr/sharepoint/userfiles/Icerik_Dosya_Ekleri/Arastirma_Raporlari/Kentsel%20Ekonomik%20Ara%C5%9Ft%C4%B1rmalar%20
- Ercan, F. (2020). Çevrimiçi seyahat rehberlerinde destinasyon çekicilik unsurlarının analizi: Turkey home örneği. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Dergisi*, 15(2), 543-564.
- Erdemir, B.(2018). Sürdürülebilir turizm kapsamında destinasyonların fiziksel ve psikolojik taşıma kapasitesi analizi: Pamukkale Hierapolis Ören Yeri örneği (Yüksek lisans tezi). Balıkesir Üniversitesi, Balıkesir.
- Eren, D., Bozkurt, İ. (2020). Aşırı turizm sorunsalı: Kapadokya Bölgesi'ne yönelik bir çalışma. *Journal Of Tourism And Gastronomy Studies*, 8 (4), 3090-3107.
- Erkal, S., Şafak, Ş. ve Yertutan, C. (2011). Sürdürülebilir kalkınma ve çevre bilincinin oluşturulmasında ailenin rolü. *Sosyoekonomi*, 14(14), 145-158.
- Ersöz, A. G. (2003). Dünya konferansları belgelerinde aile ve yoksulluk: saptamalar ve öneriler. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 6(6), 1-9.
- Eryılmaz, T. (2011). Sürdürülebilir kalkınma kavramı ve Türkiye'de sürdürülebilir kalkınma (Yüksek lisans tezi). Başkent Üniversitesi, Ankara.
- Eser, S., Dalgin, T., Çeken, H. (2012). Sürdürülebilir kültür turizmi: Efes örneği. *Ege Coğrafya Dergisi*, 19(2), 27-34.
- Fierz, G. (1993). Sri Lanka protests over tourism: tourism increases social and ethnic tensions. *Contours*, 6(3/4), 34-37.
- Fişenk, E. C. (2023). Destinasyon imajının, destinasyon sadakati ile ilişkisini belirlemeye yönelik bir araştırma: İstanbul Pren Adaları örneği (Yüksek lisans tezi). Kırklareli Üniversitesi, Kırklareli.
- Frolova, I. I., Voronkova, O. Y., Alekhina, N. A., Kovaleva, I., Prodanova, N. A., ve Kashirskaya, L. V. (2019). Corruption as an obstacle to sustainable development: A regional example. *Entrepreneurship And Sustainability*, 7(1), 674-689.

- Garda, B., Temizel, M. (2016). Sürdürülebilir turizm çeşitleri. *Selçuk Üniversitesi Sosyal ve Teknik Araştırmalar Dergisi*, (12), 83-103.
- Gedik, Y. (2020). Sosyal, ekonomik ve çevresel boyutlarla sürdürülebilirlik ve sürdürülebilir kalkınma. *Uluslararası Ekonomi Siyaset İnsan Ve Toplum Bilimleri Dergisi*, 3(3), 196-215.
- Gedik, Y. (2021). Turizm sektöründe destinasyon pazarlaması: eğilimler, destinasyon pazarlama stratejileri ve destinasyon pazarlamasında karşılaşılan zorluklar üzerine kavramsal bir çerçeve. *Journal Of Tourism Intelligence And Smartness*, 4(2), 117-139.
- Genç, K. (2020). İstanbul'da aşırı turizm: sivil toplum kuruluşları görüşleri üzerinden yorumsayıcı ve karşılaştırmalı bir araştırma (Doktora tezi). Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi, Sakarya.
- Georgeson, L., Maslin, M. (2018). Putting the united nations sustainable development goals into practice: a review of implementation, monitoring, and finance. *Geo: Geography And Environment*, 5(1), 1-25.
- Guo, Y., Zhang, J., Zhang, Y., Zheng, C. (2018). Examining the relationship between social capital and community residents' perceived resilience in tourism destinations. *Journal of Sustainable Tourism*, 26(6), 973-986.
- Göcen, C., Şahin, S. (2021). Sürdürülebilir kalkınma amaçları bağlamında coğrafya eğitimi, *International Journal Of Eurasia Social Sciences (Ijoess)*, 12(46), 1355-1370.
- Göl, B., Ediz, Ç. (2019). Toplu ulaşımda akıllı kart kullanımının değerlendirilmesi ve Seul örneği. *Akıllı Ulaşım Sistemleri ve Uygulamaları Dergisi*, 2(1), 22-31.
- Gülbahar, O. (2009). Turizmin bölgelerarası gelişmişlik farklarını gidermedeki rolü (Türkiye örneği), *İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 23(1), 20-47.
- Gürbüzer, G. B., Hayta, A.B.(2020). Sürdürülebilir kalkınma ile sürdürülebilir sigortacılık ilişkisi. *Finans Ekonomi ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 5(4), 609-619.
- Gürsoy, Ö. B., Aksu, B., Ahıpaşaoğlu, H. S., Haydar, H. ve Akbaş, İ. (2022). Yerel halkın kırsal turizm algısına dönük bir ölçek uyarlama çalışması. *Gastroia: Journal Of Gastronomy And Travel Research*, 6(3) 585-599.
- Günel, V. (2013). Turizmin olumlu etkileri ve Midyat ilçesindeki geleneksel taşçılık sanatı örneği. *Marmara Coğrafya Dergisi* (24), 433-470.

- Güneş, K. (2021). Destinasyon kalitesi, destinasyon sadakati ve destinasyon memnuniyeti arasındaki ilişkilerin incelenmesi: Isparta örneği (Yüksek lisans tezi). Süleyman Demirel Üniversitesi, Isparta.
- Güney, İ., Somuncu, M. (2018). Kuşadası İlçesi'nde turizmin yaşam döngüsü: mekansal ve toplumsal öğeler üzerinden bir değerlendirme. *Türk Coğrafya Dergisi*, (71), 101-116.
- Higgins-Desbiolles, F. (2020). The “war over tourism”: challenges to sustainable tourism in the tourism academy after covid-19. *Journal Of Sustainable Tourism*, 29(4), 551-569.
- İşler, B., Gülaç, H. (2017). Mobil ödemeler, güvenlik sorunları ve çözüm önerileri. *BDDK Bankacılık ve Finansal Piyasalar Dergisi*, 11(2), 53-86.
- Jacobsen, J. K. S., Iversen, N. M. ve Hem, L. E. (2019). Hotspot crowding and over-tourism: Antecedents of destination attractiveness. *Annals Of Tourism Research*, 76, 53-66.
- Kadiroğlu, H. (2023). Turizm algısının turizmi destekleme davranışına etkisinde sürdürülebilir turizm tutumunun aracı rolü: Karma yöntemli bir çalışma (Doktora tezi). Kafkas Üniversitesi, Kars.
- Kahraman, C. (2011). Kuşadası'nda arazi kullanımı. *Coğrafya Dergisi*, 1(22), 27-44.
- Kahraman, N. (1994). Sürdürülebilir Kalkınma ve Turizm. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 5(3), 73-77.
- Kahraman, N. (1994). Sürdürülebilir turizmin ana ilkeleri nelerdir? Sürdürülebilir kalkınma ve turizm, *Anatolia Dergisi*, Aralık, 73-77
- Kaleli, C. (2023). Sürdürülebilir turizmde yerel halkın tutumu ve güçlendirilmesi: Boğazkale örneği (Doktora tezi). Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Samsun.
- Kalkınma. (t.y.). Türk Dil Kurumu güncel Türkçe sözlük içinde. Erişim adresi: <https://sozluk.gov.tr/>
- Karasakal, S., Dursun, A. (2018). Destinasyona yönelik itici ve çekici faktörler: Bir literatür incelemesi. *Journal Of Recreation And Tourism Research*, 5(1), 23-37.
- Kandemir, A. (2022). Eskişehir Odunpazarı Bölgesi'nin sanat aracılığıyla mutenalaştırılması (Yüksek lisans tezi). Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Eskişehir.
- Kara, V. M., Celep, M. ve Kanıgür, S. (2020). Aşırı turizm kapsamında Salda Gölü'nün fiziksel taşıma kapasitesinin belirlenmesi. *Journal Of Tourism & Gastronomy Studies*, 8(4), 79-92.

- Kara, B., Deniz, B. (2014). Turizmi geliştirme aracı olarak peyzaj tasarımı: Aydın ili Erbeyli Şehitler Anı Parkı örneği. *Akdeniz University Journal Of The Faculty Of Agriculture*, 26(2), 89-97.
- Kara, B., Aşık, Y. (2018). *Kent estetiği: Kuşadası örneği içinde Kuşadası peyzaj değerleri*, İstanbul: Tmmob Peyzaj Mimarları Odası.
- Kaya, İ. (1997). Sürdürülebilir turizm kalkınması ve ülkemiz açısından bir değerlendirme (Yüksek lisans tezi). Balıkesir Üniversitesi, Balıkesir.
- Kaya, E. Ö. (2010). Sürdürülebilir kalkınma sürecinde bankaların rolü ve Türkiye’de sürdürülebilir bankacılık uygulamaları. *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 2(3), 75-94.
- Keskin, A. (2016). Yerel kalkınmada yerel yönetimlerin rolü: Turizm örneği. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 30(1),143-154.
- Keskin, E., Örgün, E. (2015). Kelime ilişkilendirme testi aracılığıyla sürdürülebilir turizm olgusunun kavramsal analizi Ürgüp örneği. *Journal of Tourism and Gastronomy Studies* 3(1), 30-40.
- Kesmez, Ö. (2000). Kuşadası-Dilek Yarımadası arasının kıyı kullanımı ve planlaması (Yüksek lisans tezi). İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- Kıvanç, M. M., Türen, S., Atakoğlu, R. ve Özçalık, C. K. (2020). sürdürülebilir kalkınma hedeflerine erişmede hemşirenin önemi. *Sağlık ve Yaşam Bilimleri Dergisi*, 2(2), 74-78.
- Koçulu, A. (2018). Fen Bilgisi öğretmen adaylarının sürdürülebilir kalkınma farkındalıkları ile çevre sorunlarına yönelik tutum ve davranışları arasındaki ilişkinin incelenmesi (Yüksek lisans tezi). Akdeniz Üniversitesi, Antalya.
- Koens, K., Postma, A. ve Papp, B. (2019). Management strategies for overtourism: From adaptation to system change. Pechlaner,H., Innerhofer, E., ve Erschbamer, G. (Yay. haz.). *Overtourism* içinde (pp. 149-160). London:Routledge.
- Kun, F. (2005). Turizm amaçlı yapıların iklimle dengeli tasarım kapsamında soğutma yükü açısından değerlendirilmesi Kuşadası Örneği (Yüksek lisans tezi). Yıldız Teknik Üniversitesi, İstanbul.
- Kurnaz, H. A., İpar, M. S. (2020). Yavaş şehir Akyaka’da aşırı turizm olgusunun esnafın bakış açısıyla değerlendirilmesi. *Journal Of Hospitality And Tourism*, 2(1), 39-55.
- Kurt, E. (2021). Turizm destinasyonlarındaki yerel halkın gözünden kalabalık ve aşırı turizm: Bozcaada örneği (Yüksek lisans tezi). Trakya Üniversitesi, Edirne.

- Kuşadası Ticaret Odası, (2023). Kuşadası turizmi Erişim adresi: <https://Kuto.Org.Tr/Tr/Kusadasi/Turizmi/>.
- Lee, B. X., Kjaerulf, F., Turner, S., Cohen, L., Donnelly, P. D., Muggah, R. ve Gilligan, J. (2016). Transforming our world: Implementing the 2030 agenda through sustainable development goal indicators. *Journal Of Public Health Policy*, 37, 13-31.
- Maden , F., Özyol, E. ve Gürel, H. B. (2022). Kuşadası'nda Alevilik ve Bektaşilik İzleri. *Edeb Erkan*, (1), 1-33.
- Manolis, E. N., Manoli, E. N. (2021). Raising awareness of the sustainable development goals through ecological projects in higher education. *Journal Of Cleaner Production*, 279, 1-31.
- Manzoor, F., Wei, L., Asif, M., Haq, M. Z. U. ve Rehman, H. U. (2019). The contribution of sustainable tourism to economic growth and employment in Pakistan. *International Journal Of Environmental Research And Public Health*, 16(19), 3785.
- Mckercher, B. (2003). Sustainable Tourism Development- Guiding Principles For Planning And Management, Presentation To The National Seminar On Sustainable Tourism Development'da sunulan bildiri, November 5-9, 1-10, Bishkek, http://www.tanzaniagateway.org/docs/Sustainable_tourism_development_%20principles_for_planning_management.pdf
- Megerle, H. E. (2021). Calcerous tufa as invaluable geotopes endangered by (over-) tourism: a case study in the unesco global geopark swabian alb, germany. *Geosciences*, 11(5), 198, 1-29.
- Mutlu, E. (2021). Doğu Karadeniz'deki doğal turistik alanlarda aşırı turizm sorunu: Ayder ve Uzungöl örnekleri (Yüksek lisans tezi). Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Samsun.
- Nakiboğlu, A., Bozkaya, Ş. (2019). Sürdürülebilir kalkınma kapsamında çevre zirveleri. *Route Educational And Social Science Journal*, 6(11), 934-950.
- Ndivo, R. M., Cantoni, L. (2016). Rethinking local community involvement in tourism development. *Annals of Tourism Research*, 57, 275-278.
- Novy, J., Colomb, C. (2021). Urban tourism as a source of contention and social mobilisations: A critical review. *Travel And Tourism In The Age Of Overtourism*, 6-23, 358 – 375.
- Oğuz, İ. H. (2019). Türkiye'de sürdürülebilir kalkınma ve mikro temelli sürdürülebilir kalkınma uygulamaları (Doktora tezi). Gaziantep Üniversitesi, Gaziantep.

- Okuyucu, A., Akgiş, Ö. (2016). Türkiye’de konaklama sektörünün yapısal ve mekânsal değişimi: 1990-2013. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 20(1), 249-269.
- Özalp, E. (2023). Kentlerde dikey bahçe uygulamalarının sürdürülebilir kalkınmaya etkisi: İstanbul kent meydanları üzerinden öneriler (Yüksek lisans tezi). Haliç Üniversitesi, İstanbul.
- Özcan Güldüren K. (2019). Sürdürülebilir kalkınmanın başarısızlığı, sürdürülebilir kalkınmaya eleştiriler ve hakim çevre anlayışına alternatif yaklaşımlar (Yüksek lisans tezi). Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi, Tekirdağ.
- Özdemir, M., Kervankıran, İ. (2011). Turizm ve turizmin etkileri konusunda yerel halkın yaklaşımlarının belirlenmesi: Afyonkarahisar örneği. *Marmara Coğrafya Dergisi*, (24), 1-25.
- Özel, Ç. H. (2014). Turizmin sosyo-kültürel boyutta ortaya çıkardığı etkilerin incelenmesi: Marmaris örneği. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 42 (14), 52-68.
- Özgürel, G., Yılmaz, O. K. (2021). Aşırı Turizmde kalabalık yönetimi: belediyeler tarafından kullanılabilir akıllı turizm uygulamaları. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 20(42), 1594-1620.
- Özkök, F., Gümüş, F. (2009). Sürdürülebilir turizmde bilginin önemi. *Yönetim Bilimleri Dergisi*, 7(1), 51-72.
- Özmehmet, E. (2008). Dünyada ve Türkiye sürdürülebilir kalkınma yaklaşımları. *Yaşar Üniversitesi E-Dergisi*, 3(12), 1853-1876.
- Özmen, M. T. (2009). Sera gazı-küresel ısınma ve Kyoto Protokolü. *İmo Dergisi*, 453(1), 42-46.
- Öztürk, Y. (2020). Aşırı turizm, turizm karşıtlığı ve turizmde sürdürülebilirlik üzerine bir değerlendirme, *Journal Of Tourism & Gastronomy Studies*, 8(4), 112-124.
- Pechlaner, H., Innerhofer, E. (2018). Linking destinations and resilience – challenges and perspectives. Pechlaner at all (Yay. haz.). *Destination Resilience in* (p.3-14). New York: Routledge.
- Peeters, P., Gössling, S., Klijs, J., Milano, C., Novelli, M., Dijkmans, C. ve Postma, A. (2018). Research for tran committee-overtourism: impact and possible policy responses. Canada: Tran Committee.
- Phi, G. T. (2020). Framing overtourism: A critical news media analysis. *Tourism*, 23(17), 2093-2097.

- Prideaux, B. (2007). Transport and destination development. Stephen J. Page. (Yay. haz.). *Tourism and transport* içinde (s. 79-92). Routledge: Elsevier Ltd.
- Rowen, I. (2016). The geopolitics of tourism: mobilities, territory, and protest in China, Taiwan, and Hong Kong. *Annals Of The American Association Of Geographers*, 106(2), 385-393.
- Seraphin, H., Sheeran, P. ve Pilato, M. (2018). Over-tourism and the fall of venice as a destination. *Journal Of Destination Marketing & Management*, (9),374-376.
- Seraphin, H., Ivanov, S. (2020). Overtourism: A revenue management perspective. *Journal of Revenue and Pricing Management*, 19(3), 146-150.
- Sezer, İ. (2015). Kruvaziyer turizmde dikkat çeken bir nokta: Kuşadası limanı. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 19(32), 49-78.
- Sezer Ö., Dökmen G. (2018). Kirleten öder ilkesi çerçevesinde türkiye’de çevre vergileri ve negatif dışsallıklar sorunu. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (57),163-181.
- Sianes, A., Vela-Jiménez, R. (2020). Can differing opinions hinder partnerships for the localization of the sustainable development goals? evidence from marginalized urban areas in Andalusia. *Sustainability*, 12(14), 5797.
- Soyak, M. (2014). Uluslararası turizmde son eğilimler ve Türkiye’de turizm politikalarının evrimi. *Marmara Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (4), 1-18.
- Swarbrooke, J., Beard C., Leckie S. ve Pomfret, G. (2003). *Adventure tourism: The new frontier*. Routledge: Elsevier Science.
- Şener, Y., Oktay, K. (2022). Yerel yönetimlerin turizm politikaları üzerine bir inceleme: Bolu örneği. *Turur Turizm ve Araştırma Dergisi*, 11(1), 4-28.
- Şentürk Kara, E. (2021). *A’dan Z’ye görüşme: nitel araştırmalarda veri toplama yöntemi - teori – uygulama*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Tanguay, G. A., Rajaonson, J. ve Therrien, M. C. (2013). Sustainable tourism indicators: Selection criteria for policy implementation and scientific recognition. *Journal of Sustainable Tourism*, 21(6), 862-879.
- Tayba, A. (2023). Yerel halkın sürdürülebilir turizm tutumu, turizm gelişim desteği ve öznel iyi oluş ilişkisi: Mardin örneği (Yüksek lisans tezi). Mardin Artuklu Üniversitesi, Mardin.
- Tekin, H. H., Tekin, H. (2006). Nitel araştırma yönteminin bir veri toplama tekniği olarak derinlemesine görüşme. *İstanbul University Journal Of Sociology*, 3(13), 101-116.

- Tekindal, M., Uğuz Arsu, Ş. (2020). Nitel araştırma yöntemi olarak fenomenolojik yaklaşımın kapsamı ve sürecine yönelik bir derleme. *Ufku Ötesi Bilim Dergisi*, 20 (1), 153- 182.
- Tıraş, H. H. (2012). Sürdürülebilir kalkınma ve çevre: teorik bir inceleme. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 2(2), 57-73.
- Türkiye İstatistik Kurumu, (2022). *31 Aralık 2021 tarihli adrese dayalı nüfus kayıt sistemi (adnks) sonuçları*, Erişim adresi: <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Adrese-Dayali-Nufus-Kayit-Sistemi-Sonuclari-2021-45500#:~:text=T>.
- Türkay, O., Kayıkcı, M. Y. (2018). Tarhana tezgâhlarından Çin malı tüccarlığına: Şirince’de turizmle iç içe geçen kültürleşme ve sosyo-kültürel dönüşüme bağlı sorunların analizi. *Ege Academic Review*, 18(4), 645-660.
- Türkay, O., Saraç, Ö. (2019). Altyapı, Üstyapı ve çevre sorunlarının turist şikayetleri kapsamında değerlendirilmesi ve yerel yönetimlerin çözüm potansiyeli: Antalya örneği. *Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Elektronik Dergisi*, (10), 98-110.
- Türker, N., Selçuk, Ş. ve Özyıldırım, A. (2016). Turizmin yerel halkın yaşam kalitesi üzerine etkisi: Safranbolu örneği. *Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6(1), 1-13.
- Uğur, İ. (2020). Yerel halkın turizmin çevresel etkileri konusundaki beklenti ve algılarının belirlenmesi. *Anasay*, (12), 165-182.
- Uğuz, S., Uğuz, S. Ç. (2011). Sürdürülebilir turizm kapsamında Burhaniye’nin alternatif turizm potansiyeli. *Marmara Coğrafya Dergisi*, (24), 332-353.
- Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı, (2023). Kruvaziyer İstatistikleri. Erişim adresi: <https://denizcilikistatistikleri.uab.gov.tr/kruvaziyer-istatistikleri->.
- United Nations Environmental Programme., Wto World Tourism Organisations, (2005). *Making tourism more sustainable: a guide for policy makers*. Madrid.
- United Nations World Tourism Organisations, (2004). *Indicators of sustainable development for tourism destinations- a guidebook*, Madrid, Spain.
- Valenciana, G., Valenciana, T. C. ve Mediterranean, I. (2021). Facing the overtourism challenge in cultural and natural heritage sites using open/big data, *European Regional Development Fund*, 2, 1-44.

- Vietze, C., Freytag, A. (2013). Can nature promote development? The role of sustainable tourism for economic growth. *Journal of Environmental Economics and Policy*, 2(1), 16
- Volgger, M., Peachlaner, H. (2014). Requirements for destination management organizations in destination governance: Understanding DMO success, *Tourism Management*, (41), 64-75.
- Yalçinkaya, A. (2022). Sürdürülebilir turizm kapsamında yerel halkın görüşlerinin belirlenmesine yönelik bir araştırma: Kuşadası örneği (Yüksek lisans tezi). Adnan Menderes Üniversitesi, Aydın.
- Yamane, T., Kaneko, S. (2021). Is the younger generation a driving force toward achieving the sustainable development goals? *Survey Experiments. Journal Of Cleaner Production*, 292, 125932.
- Yayla, Ö. (2020). Turizm öğrencilerinin sürdürülebilir turizme yönelik bilişsel yapılarının belirlenmesi: Nitel bir araştırma. *Turizm Akademik Dergisi*, 7(2), 189-201.
- Yaylı, H., Gönültaş Y.C. (2018), Habitat konferanslarına tarihsel bir bakış, H. Yaylı (Yay haz.). *Kaysem 12 E-bildiriler* kitabı İçinde, Kırıkkale: Kırıkkale Üniversitesi Yayınları.
- Yerlikaya, A. (2023). Destinasyon yemek ortamının tavsiye etme niyeti üzerindeki etkisinde destinasyon duygusunun rolü (Yüksek lisans tezi). Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Nevşehir.
- Yıldız, Ö. E. (2022). Aşırı turizmde yerel halk–ziyaretçi etkileşimi, Foça Örneği. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 25(47), 293-315.
- Yontürk, İ (2023). Covid-19 salgınında turizm paydaşlarının kriz yönetim stratejisi ve acil eylem planı geliştirilmesine yönelik algıları: Diyarbakır örneği (Yüksek lisans tezi). Mardin Artuklu Üniversitesi, Mardin.
- Yumuk, Y., Altıntaş, V. (2019). Bodrum’da yaşayan yerel halkın kentsel yaşam kalitesi algılarının aşırı turizm (overtourism) kapsamında değerlendirilmesi. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 12, 90-102.
- Yurtsal, K. (2019). Türkiye’de sürdürülebilir turizm. *Sivas Interdisipliner Turizm Araştırmaları Dergisi*, 61-69.
- Yüce, A. (2022). Sürdürülebilir turizm gelişiminde teknolojinin etkisi: Sanal gerçeklik. *Turizm ve Otelcilikte Mobil Bilgisayar ve Teknoloji Uygulamaları*, 98-119.

Zmysłony, P., Leszczyński, G., Waligóra, A. ve Alejziak, W. (2020). The sharing economy and sustainability of urban destinations in the (over) tourism context: The social capital theory perspective. *Sustainability*, 12(6), 2310.

EK-3. DERİNLEMESİNE GÖRÜŞME SORULARI

GÖRÜŞME SORULARI

Demografik Sorular. Toplam 11 sorudur.

1. Kendinizi tanıtır mısınız? (yaş, cinsiyet)
2. Medeni durumunuz nedir?
3. Kaç kişilik bir ailede yaşıyorsunuz?
4. Eğitim durumunuz nedir?
5. Çalışıyor musunuz? Ne işle meşgulsünüz?
6. Gelir seviyenizi nasıl tanımlarsınız? (düşük, orta, yüksek)
7. Kuşadası'nda ne kadar süredir yaşıyorsunuz?
8. Kuşadası'ndaki gelişmeleri ne kadar süredir ve ne kadar takip edersiniz?
9. Turizmle ilgili deneyiminiz var mı? Varsa, ne tür deneyimleriniz oldu?
10. Sürdürülebilirlik kavramına yönelik bilgi düzeyinizi nasıl değerlendirirsiniz?
11. Dayanıklılık (resilience) kavramını daha önce duydunuz mu? Dayanıklılıkla ilgili bilgi seviyenizi nasıl değerlendirirsiniz?

Konu Soruları: Toplam 19 sorudur.

Tanımlama Soruları (Aşırı Turizm, Sürdürülebilir Kalkınma)

1. Aşırı turizm kavramını hiç duydunuz mu? Sizce ne demek olabilir? Kuşadası sizce aşırı turizmin görüldüğü bir yer olarak görülebilir mi?
2. Sürdürülebilir turizmi duydunuz mu? Sizce ne demek olabilir?

Geçiş Soruları (Olumlu - Olumsuz Yönler)

1. Kuşadası'nda turizm faaliyetlerini nasıl değerlendiriyorsunuz?

2. Kuşadası'nda aşırı turizmin olumlu yönleri sizce neler olabilir (çevre: hava, su, toprak ve kirliliği ve türlerin yok olma riski, biyoçeşitlilik,, ekonomi, sosyal çevre, alt yapı, kurum, kuruluş vb.)?
3. Kuşadası'nda aşırı turizmin olumsuz yönleri sizce neler olabilir?
4. Kuşadası'nda sürdürülebilir turizmin turizme katkıları neler olabilir?
5. Overturizmin ekonomik, çevresel ve sosyal boyutlardaki etkilerini nasıl değerlendiriyorsunuz? Bu etkilerin yerel topluluğun dayanıklılığı üzerindeki etkilerini düşündüğünüzde ne tür sonuçlar çıkarıyorsunuz?
6. Kuşadası cemiyeti olarak, turizmin yerel kültür, yaşam tarzı ve geleneklere olan etkilerini nasıl algıyorsunuz? Bu etkilerin sürdürülebilir kalkınma açısından önemli olduğunu düşünüyor musunuz?

Anahtar Sorular (Yerel Bölgede Aşırı Turizm ve Sürdürülebilir Kalkınma Faaliyetleri)

1. Aşırı turizmin yerel kaynaklara etkisini nasıl değerlendiriyorsunuz?
2. Yerel halk olarak aşırı turizme bakış açınız nasıldır? Neden?
3. Aşırı turizmin yerel halka etkilerini nasıl değerlendiriyorsunuz?
4. Kuşadası'nda sürdürülebilir turizm faaliyetlerini nasıl değerlendiriyorsunuz?
5. Kuşadası'ndaki aşırı turizmin sürdürülebilir kalkınmaya olan olumsuz etkileri neler olabilir?

Araştırma Soruları (Yerel Bölgede Çözüm Önerileri)

1. Kuşadası'ndaki aşırı turizmin zararlarının önlenmesi için ne gibi çalışmalar yürütülebilir ve kimler sorumluluk almalıdır?
2. Kuşadası'nda sürdürülebilir kalkınmanın gerçekleştirilebilmesi için yerel halkın katkıları neler olabilir ve yerel dayanıklılık için neler yapılabilir?
3. Kuşadası cemiyetinin ferdi olarak turizmle ilişkili sorunlarla başa çıkma stratejileri nelerdir? Bu stratejilerin sürdürülebilir kalkınma hedeflerine nasıl katkı sağlayabilir?

Kapanış Sorusu

1.Kuşadası'nda aşırı turizmin sürdürülebilir kalkınmaya olan etkilerini genel olarak nasıl değerlendiriyorsunuz?

2.Görüşmeye dair öneri ve eleştirileriniz nelerdir?

Final Sorusu

Eklemek ve sormak istediğiniz bir şey var mı?